

Het Lortchersyndroom

Dimitri Leue

Het Lortcher
syndroom

Manteau

Voor Armand
Voor Warre Borgmans
Voor E.V.A.
En uiteraard voor jou

Inhoud

77. OVER DATUM

Alwaar de peer van de boom valt.

A. 0825# – vergeterik 9	I. Tititattoo – ik 12
B. OG 251 – praterik 16	II. 3am5am – ik 27
C. Egge – luisterik 30	III. Hypermetropia – ik 40

68. OVER LEVEN

**Alwaar de vrucht met het water
wordt weggegooid.**

D. T3N2M1 – rouwerik 45	IV. Dioptrie 0 – ik 61
E. Job14 – pijnrik 64	V. Rododendron – ik 75

49. OVER SPEL

**Alwaar een zwarte bladzijde
wordt geaaid.**

F. 2op3 – geilerik 79	VI. Adinda – ik 93
G. 1016bis – spijterik 98	VII. Mikado – ik 112

20. OVER AL

Alwaar de tijd van gaan gekomen is.

H. DE 7 – preutserik | 117

VIII. Combat – ik | 130

I. 1296 – zotterik | 133

IX. Taboe – ik | 143

17. OVER HOOP

Alwaar een vinger brokken heeft.

J. Lingua – vergeverik | 149

X. Brouckère – ik | 160

K. Ouwe – spelerik | 164

XI. XY – ik | 173

11. OVER

Alwaar de boom van de appel valt.

L. 99eBat. – wenerik | 177

XII. Niet opa – ik | 179

M. Rocuronium – gemenerik | 180

XIII. Dokter – ik | 187

77. OVER DATUM

Alwaar de peer van de boom valt.

A. 0825# – vergeterik

25 AUGUSTUS 2013, 18.04 UUR

Jij had het zien gebeuren bij je grootvader en tante. Nooit zou je zo worden. Zaken die je zweert als je bij verstand bent, zijn geen cent waard als je niet eens meer weet wie je zelf bent.

‘Ik zie je zo graag’, fluister ik. Je lacht vriendelijk terug, maar in je ogen staat te lezen dat je niet echt weet waarover het gaat. Leeft Peer Lortcher nog? Leef je nog? Als je niet meer weet wie je bent, ben je dan nog wel jezelf? Er leeft iemand in het lichaam van Peer Lortcher. Ben jij dat? Je luistert niet naar de naam Peer. Je herinnert je de vrouw van Peer Lortcher niet. Je herkent je zoon niet, die naast je staat. Je herkent mij niet.

‘Ik zie je zo graag’, zeg ik huilend. Een verdriet dat meer weg heeft van een afscheid dan van een opwellende emotie. Ik pak je vast. Ik zou graag zelf vastgepakt worden, maar je grijnst alleen maar en kijkt wat in het rond. Onze twee lichamen schudden door het gesnik van een van ons. Door mij. Eerst vind je het schudden wel leuk, maar al gauw voel je je er ongemakkelijk bij. Je wurmt je los. Een halve seconde is er iets zuurs in je blik, maar je gezicht blijft in een grimas staan. Je blik staart de ruimte in. Je kijkt door muren, geluidsmuren, gevoelsmuren, geheugenmuren. Je beleeft je onvoltooid verleden tijd. Ik leg mijn hand op je schouder en schud het hoofd. ‘Vader toch.’

Je hebt het gevoel dat je iets moet zeggen. Ik zie jouw twij-

fel. Had je daarnet al iets gezegd? Hadden we het over iets? Je zoekt in je geheugen zoals een ander zijn sleutels zoekt in zijn jaszakken. Af en toe voel je iets. Geen sleutel. Je wilt de zakken leegschudden en zien wat er nog in zit, maar krijgt er niets uit. Je vraagt je af wat die man van je wil. ‘Die man is je zoon, Peer. Ik ben je zoon.’ De motten hebben al veel weggevreten daarboven. Ik probeer een gat te vullen met mijn naam en mijn gezicht: ‘Ik ben Marcel. Je zoon.’

Vol ongeloof kijk je mij aan. Alsof je die naam Marcel nog nooit hebt gehoord. Blijkbaar vind je mij geen Marcel. Ogen verraden ongemak, maar die grijns blijft gebetonneerd op de lippen staan. Ik bestudeer je handen. De huid lijkt bijna leer te zijn. Harde rimpels over kalkarme beenderen getrokken. Aders die bloot lijken te liggen. Alles verlaat dit lichaam, vocht en vet en verstand. De vingers die ooit goud waard waren, zijn nu slechts knoken. Het goud rond een van de vingers verwijst naar een huwelijk dat al meer dan acht jaar voorbij is. Een herinnering-ring. Gescheiden door de dood. Zoals ooit plechtig beloofd. Jouw vrouw is het ouder worden bespaard. Jij moet de kelk tot de bodem ledigen. Of niet? Zou iemand de kelk een klein stootje willen geven, zodat het laatste restje eruit drupt? Nu kijk je zelf naar je vingers, maar herkent ze niet. Ik breng je handen naar mijn mond en kus ze. Mijn stem is gebroken en bijna onhoorbaar.

‘Ik zie je graag, vader.’

13.06 UUR

Ik heb je al vaker voor dat ding zien staan. Het witte bakje dat naast de deur hangt. Gapend naar het toetsenbord. Alle cijfers nog eens nauwkeurig aan het bekijken. De vreemde volgorde. Vier rijtjes van drie. Bovenaan 789, dan 456, vervolgens 123 en helemaal onderaan *0#. Die laatste rij ziet er meer uit als een scheldwoord van een stripfiguur. ‘*0#! En ik meen

het!' De verwarde geest zoekt een systeem in de cijfers voor zich. '789456123*0#? Wie telt er nu zo?' Heel af en toe kijk je naar het plastic bordje dat boven dit vreemde ding hangt en waarop te lezen staat: 'Om de deur te openen: de datum van vandaag zonder jaartal omgekeerd. Afsluiten met hekje.' Zo mogelijk nog onbegrijpelijker dan het toetsenbord eronder. 'De datum van vandaag zonder jaartal omgekeerd?' Zonder omgekeerd jaartal? Wat is een omgekeerd jaartal? De datum van vandaag? Is er een verschil tussen de datum en de datum van vandaag? Is dat een soort dubbele negatie? Waardoor hier eigenlijk de datum van gisteren bedoeld wordt of die van morgen? Dat maakt uiteraard allemaal niet uit, want de datum weet je in geen geval. Niet die van vandaag, niet die van gisteren en zeker niet die van morgen.

Als je zo'n tien minuutjes naar het bakje hebt zitten staren en naar het bordje erboven, kijk je vervolgens naar de deur. Probeer je ze open te kijken? Zoek je het afgesloten hekje? Ik weet het niet. Ik weet alleen dat je op deze manier onverstoorbaar een middag kan doorbrengen. Televisie weiger je te kijken. Je kijkt veel liever naar de afstandsbediening. Tenzij er een wielervedstrijd op tv is. Koers. Daar laat je zelfs je dessert voor staan. Bij het kijken naar wielrenners die hun stalen ros een berg op jagen, zit er een soort glans in je ogen. Moeilijk uit te maken of het opkomende tranen zijn, die als een vloed van heimwee over je netvlies komen gestroomd, of een vorm van geluk.

Het is je verjaardag. Deze datum zou je moeten kennen. Weer sta je voor het cijferslot van de deur. Het is iedere keer afwachten hoe je zal zijn. Stil en teruggetrokken of iets te uitbundig en creatief met de waarheid. Daar heb ik geen minuten voor nodig om te weten te komen in welke stemming je bent. In een oogopslag weet ik vanwaar de wind waait.

Een grote glimlach verschijnt op je gezicht en je zegt zodra

je me ziet: ‘Ah, Selle, daar ben je? Juist op tijd, want ik moet naar het moederhuis. Ik ben er al een tijdje naar onderweg. Al zeker twintig dagen. Ik ben met de boot gekomen, zie je. Helemaal van Leopoldstad.’

Je noemt me Selle, zoals je broer. Je bent weer even vergeten dat ik geboren ben.

‘Het is Kinshasa! Niet Leopoldstad. Die Leopold verdient geen stad, maar een pak slaag.’

‘Kinsha, Kinasha, Kishansa... Leopoldstad, Selle, Leopoldstad!’

‘Het is Marcel, papa. Uw zoon. Niet uw broer. Een gelukkige verjaardag. Mijn cadeau is ergens anders. Je mag meekomen.’

Als ik je niet bij je arm zou nemen, zou je niet meekomen. Ik leg mijn vingers op het magische bakje naast de deur.

‘Gadrajrev’, en buiten.

I Tititattoo – ik

Hoeveel keer is hij mijn verjaardag vergeten? Simpele vraag. Hoeveel keer ben ik verjaard? Daar heb je het antwoord. Ik heb altijd gedaan alsof ik dit niet erg vond. Mijn vader was een verwarde professor. Hij wist wanneer ik jarig was, maar blijkbaar wist hij dit alle dagen van het jaar behalve op mijn verjaardag. Ook mijn moeder werd nooit gefeliciteerd met haar jaarlijkse herinnering aan haar geboorte, hoewel je evengoed zou kunnen zeggen dat het een stille waarschuwing is voor onze dood. Is het glas halfvol of halfleeg? Bij mijn vader was er gewoon geen glas. Gelukkig vierde mijn moeder mijn verjaardag voor twee. En zelfs wanneer mijn moeder met een taart vol kaarsjes voor mij stond, slaagde mijn vader erin die kaarsjes voor mijn neus uit te blazen met de woorden: ‘Oh

lekker, taart.’ Een gelukkige verjaardag wensen kwam nooit bij hem op. Niet uit moedwilligheid. Als we hem confronteerden met zijn boertige gedrag, excuseerde hij zich driehonderdvierenzestig dagen lang, om dan weer dezelfde fout te maken.

Hij hield van mij. Dat weet ik. Dat voelde ik. Hij kon het alleen niet zo goed uiten. Met Kerstmis kregen andere kinderen een racebaan of twaalf tinnen fietsers, ik kreeg een plaat van Beethoven. Je zal denken dat ik enorm veel wist over klassieke muziek. De zoon van de grote componist, Peer Lortcher. Al die fantastische muziek binnen handbereik. Ik moet tot mijn grote spijt bekennen dat ik er niets van af wist. Ik had me ertegen afgezet. Ik stopte al die platen in een kast en deed die kast nooit open. Die kast, die muziek, nam mij mijn vader af. Uiteraard moest ik verplicht naar de muziekschool. Ik weigerde op te letten, ik zong met opzet een sol als er een mi stond. Als de meester vroeg: ‘Wat is dit?’, zei ik dat het een likstok met een buil was. Ik wist heel goed dat het een solslutel was. Ik maakte van partituren ingewikkelde tekeningen doordat ik alle zwarte puntjes met elkaar begon te verbinden. Grote spinnenwebben. Rag-time in A-mineur. – Heeft een spindoctor een heel kleine stethoscoop? – Notenbalken is toch meer iets voor ezels. Bij ritmisch dicteerde ik de tegentijden. Titititi-ta-ta-tooo-rust werd bij mij: ‘Die Tito-tattoo die Tito toont die dada doet naar Tati de toerist.’

Vervelen deed ik me niet. Na het tweede jaar moest ik een instrument kiezen. Met viool dacht ik het meest te kunnen irriteren. Dat bleek goed gekozen. Iedere keer als mijn vader zijn werkkamer opzocht om te gaan componeren, nam ik mijn viool om te ‘oefenen’. Mijn vioolspel was voor de oren wat de zon voor de ogen is. Als je te lang naar mijn gekras luisterde, werd je doof. Je trommelvlies smeekte om rust. Hamer en aambeeld kletterden tegen elkaar. De gehoorbeentjes wil-

den wegkruipen in het slakkenhuis van je oor. De CIA zou jaloers zijn op deze innovatieve martelpraktijk die door de mazen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is geglijpt. ‘Oefening baart kunst’, zei mijn vader. ‘Dit is gewoon even een periode waar we door moeten.’ Hij had gelijk. Ik ontwikkelde al snel de irritantste geluiden, de pijnlijkste hoogteverschillen. Alsof iemand met een scheermesje in je oren zat te kietelen. Het wierp inderdaad zijn vruchten af. Ik mocht stoppen met notenleer en viool. Ik hoefde niet te worden zoals hij.

Drie emmers krokodillentranen later mocht ik dan eindelijk naar de tekenacademie. Vooral omdat mama hem had overtuigd. Later vertelde ze me dat ze het geheime wapen der vrouwen had ingezet. Zoals de Trojaanse vrouwen hun mannen iedere vorm van intimiteit ontzegden zolang de oorlog bleef woeden, hield ook zij de benen dicht zolang ik niet naar de tekenschool mocht. Een vader beeldt zich op voorhand in hoe hij zijn kind wil opvoeden. Een kind is geen klei. Je boetseert niet zomaar een kopie van jezelf. Een kind is meer een blok marmer zoals Rodin dat zo mooi heeft omschreven. De Franse meesterbeeldhouwer vertelde dat het beeldhouwwerk al in het marmer zit, je moet het er gewoon uit halen. Je moet luisteren naar het marmer. Niet te veel weggappen. Geduldig en aandachtig. De aders volgen om te zien waar het hart klopt. Als mijn vader nu iets niet had, was het geduld en aandacht voor mij. Hij was steeds in de weer met zijn eigen creaties en contacten. Hij moest componeren en mensen ontmoeten. Uit angst om stil te vallen werkte hij dubbel zo hard. In zijn hoofd stond de Bijbelse passage gegrift van de zeven vette jaren en de zeven magere jaren. ‘Ik moet nu werken, nu ik succes heb. Straks is het gedaan.’ Zijn zeven vette jaren hebben ongeveer veertig jaar geduurd. Mijn opvoeding liet hij dan ook voornamelijk aan mijn moeder over. Ik zal mijn zoon

later wel opvoeden, leek hij te denken. Hij had graag samen met mij concerten gespeeld. Die droom heeft hij samen met mijn viool opgeborgen.

Mijn vader heeft altijd al een afkeer gehad van visuele kunsten. ‘Ze belemmeren je fantasie. Je ziet wat je ziet. Bij muziek kan je zelf wegdromen. Bij muziek kunnen je beelden veranderen.’ Dat zijn zoon naar de tekenschool ging, was voor hem een kras op zijn ziel.

Op mijn zestiende wist ik wat ik wilde worden. Fotograaf. Met al mijn spaarcentjes en nog een klein extra dat mijn moeder mij toestopte, kocht ik een fototoestel. Ik smokkelde het toestel altijd mijn kamer in. Ik durfde het hem niet te zeggen. Een jaar later wilde ik mijn vader portretteren. Redelijk essentieel bij het nemen van een intiem portret is het contact tussen de geportretteerde en de fotograaf. Ik had hem liever gezegd dat ik homo was, daar had hij geen probleem van gemaakt. ‘Mannen en vrouwen zijn mensen. Mensen worden verliefd op elkaar.’ Het woord ‘fotograaf’ kon hij laten klinken als een fluiem die vastzit in je keel. Mijn toestel lag verstopt achter mijn kousen. Het werd tijd dat het uit de kast kwam. Ik haalde het tevoorschijn en bracht mijn vader op de hoogte van mijn passie. Hij zat in zijn fauteuil partituren van Bach te lezen. Dit ontlokte hem nog steeds geluidjes vol bewondering en nijd. Mijn moeder stond naast me.

‘Peer, Marcel moet iets zeggen.’

Onoplettend antwoordde hij: ‘Ja ja.’

‘Papa, ik wil fotograaf worden.’

Hij liet Bach even rusten op zijn knieën en keek me recht in de ogen. De ontgoocheling, het onbegrip en de pijn spatten de kamer in.

‘Maar jongen toch, een fotograaf. Dat is iemand die op een knopje drukt. Dat is geen schilder die met al zijn kunde een prachtig tafereel op een doek tovert. Nee, een fotograaf drukt

op een knopje. Dat is alsof er iemand zijn geld zou verdienen met muziek van anderen af te spelen.'

'Bedoel je een dj?'

'Op een knopje drukken! Dat kan je toch geen beroep noemen. Doe toch iets waar je bagage voor nodig hebt, waar je in kan groeien. Toch niet op een knopje drukken!'

Toch wel. Ik mocht de kruipkelder uitgraven tot een ruimte waar je in kon staan en er een donkere kamer installeren. Hulp heeft hij mij niet geboden, hij tolereerde het. Een rood lampje en de geur van fixeer katapulteren mij steeds terug naar een van de gelukkigste momenten van mijn leven. Mijn ondergrondse walhalla.

De eerste keer toen ik op het witte papier een beeld zag verschijnen. Het hoofd van mijn vader dat uit een heel dichte mist opdook en steeds scherper en duidelijker werd. Zijn zoekende blik vol verlangen naar schoonheid. Ja, ik had gewoon op een knopje gedrukt, maar ik had wel gevonden wat hij zocht.

B. OG 251 – praterik

13.21 UUR

In de auto zet ik Glenn Miller op. 'In the Mood'. Jouw lievelingsnummer. 'Nee, jongen, alleen mijn lievelingsnummer in de wagen' had je gezegd toen je zestig werd en met me meereed naar dat restaurant in Lier, waar jij ooit Louis Neefs had gezien. 'Louis eet graag paling in 't groen.' Een zin die je iedere keer moest zeggen als we nog maar in de buurt kwamen van Lier. Zo ook toen. Ik herinner me hoe je tegen mij gepreekt hebt over auto's. 'Zoals ze sigaretten verbieden in openbare ruimtes, zouden ze auto's moeten verbieden op openbare wegen.' 'Wil je te voet naar Lier, vader?' 'Openbare

wegen zijn voor openbaar vervoer.’ Ik stopte bij de bushalte en opende het portier. ‘Wil je met mij carpoolen? Of wil je drie kwartier later komen?’

Nu rijden we in diezelfde wagen naar Mortsel. Trompetten schallen als we over de Militaire Baan rijden. Jouw lievelingsnummer in de wagen. Vreemde mood voor iemand die bijna nooit met de auto meereed. Je haatte wagens. Te veel stress. Door ouder te worden heb je leren meerijden met anderen. Het was nooit een plezier om jou als passagier te hebben. Ik voelde de stress in mijn lijf kruipen met jou naast me. Daar had je nu duidelijk geen last meer van. ‘Teder nadeel hep z’n voordeel’ liet een groot Nederlands filosoof optekenen. Als chauffeur ben ik de ziekte enorm dankbaar dat ze jou wat meer ontspannen heeft gemaakt. Als zoon haat ik de ziekte, omdat ze mijn vader heeft afgepakt. Er is nog wel een verpakking die hier naast mij zit, maar het is er een met een ander karakter, een ander geheugen. Ik mis mijn vader terwijl hij naast mij zit. Ik mis jou, Peer. Je voet herinnert zich dit nummer overduidelijk. Je hoofd iets minder. Je geeft geen krimp. Uit die stilte barst weer een verhaal los van lang geleden. Een verhaal waarvan ik niet weet of het jouw verhaal is. Verhalen worden doorgegeven als kleren. Tot op de draad versleten. Ik hoor woorden en flarden, soms zelfs zinnen. Context die verwijst naar een verhaal. Ik meen een vraag te horen.

‘Kilometers en dat allemaal per uur. Waarom?’

Kruipt dit oude lichaam weer in de waaromfase? Het leven als palindroom. Je kan het in twee richtingen beleven. Of staat meneer Miller te hard? Je kijkt naar de *Wunderbaum* die aan de achteruitkijkspiegel bungelt. ‘Wonder tree, arbre magic, wonderboom’, fluister je. Ik verwacht dat je ook ‘lavendel’ zal vertalen, maar je zwijgt in meer dan vier talen tegelijk. Je zoekt naar de draaiarm om het raampje te openen. Ik open het raam met het knopje dat in mijn deur verwerkt zit. Je

schrikt en kijkt ongelovig naar je lege hand. Je overweegt een onzichtbare draaiarm en ik zie dat je nu een omgekeerde beweging maakt in de lucht. Ik heb wel zin om het spel mee te spelen, mijn linkerwijsvinger ligt al klaar om het raam weer te sluiten, maar mijn medelijden is groter dan mijn leedvermaak. Je lichaam herinnert zich een gouden Peugeot 604 met manuele raambediening. Je draait nog twee keer met je hand in de lucht en geeft het dan op. ‘Onze nummerplaat was het bewijs dat er een God is’, zei je als je vrolijk was, meestal was dat als je net een compositie had beëindigd. OG 251. OG van Oude God. En 251 van het toenmalige postnummer van Mortsel, 2510. Je was woest toen het postnummer veranderde in 2640. Alsof iemand je geloof belachelijk maakte. Alsof God van haar voetstuk viel. *Oh my God*. Je hebt nooit meer iets over die nummerplaat gezegd.

We rijden over de grote steenweg van Antwerpen naar Mortsel. Trams rijden in beide richtingen op de middenberm. Je bekijkt ze als buitenaardse vervoermiddelen. Zo zagen trams er toch niet uit? Op het rijvak naast ons staat ‘BUS’ geschreven. Je leest de letters en zoekt het bijbehorende voertuig. Het is er niet. Je zucht.

We passeren het café The Duke, waar je in je jeugd Josefiën Simons hebt afgehaald, toen het nog Den Hertog heette. Ik wijs het aan. Je ogen weten niet wat ze moeten zien. Ze kijken maar wat.

Alsof iemand in je hoofd de aanknop heeft gevonden, begin je plots te praten.

‘Auto’s zijn toch een fantastische uitvinding, hé Selle. Maar je moet je wel haasten, anders ben ik helemaal voor niets gekomen. Ik moet dringend naar het moederhuis. Ik word vader. Onze Marcel wordt geboren. Of ons Marie-Louise.’

Ik weet al wat je gaat vertellen. Een draaiorgel speelt keer op keer dezelfde melodieën. Het kartonnen orgelboek kan

niet variëren. Het tempo is de enige verandering. Soms komt alles snel, een spraakwatervalverhaal. De woorden gaan in elkaar over. Soep. Soms draait het orgel traag. Ik zou het verhaal graag aanvullen. De dokter heeft gezegd dat je dat beter niet kan doen. Ik heb al veel woorden ingeslikt. Ik begin niet over Marie-Louise. Jij wel. Deze keer stroomt het er allemaal uit.

‘Ik hoop dat het een jongen wordt, want ik vind Marie-Louise een heel lelijke naam. Dat komt gewoon omdat ik vroeger een heel lelijke Marie-Louise heb gekend. Ik heb nog nooit een lelijke Marcel gekend. De Marcel die ik heb gekend, was een knappe kerel. En geef nu toe, Marcel, dat is toch een heel degelijke naam?’

Een naam als een onderlijf en ik moet beamen dat ik hem graag draag. Er is niks mis met Marcel, als naam. Of ik iets mankeer, weet ik niet. Want gek genoeg, missen de mensen die iets missen niet wat ze missen. Shakespeare liet Othello zeggen: ‘Wat iemand ook ontroofd zij, weet hij ’t niet, verzwijs het hem en hij is niet beroofd.’ Zalig de simplen van geest. Het is de schemerzone die zo onzalig is voor de patiënt. Weten dat je iets mist, is ondraaglijk. Als de grijns in je wangen gebeiteld staat en je ogen dof door me heen kijken, voel ik dat je lijdt. Leven is lijden, zegt het boeddhisme. Niet weten dat je leeft, lijkt me een superlatief te zijn van lijden. Ik heb plannen om deze pijn wat te verzachten vandaag. Een gemeente glimlach wil ik zien. Die grijns van je gezicht en een warme lach op je lippen. Die doffe filter uit je ogen en een glimp van geluk in de plaats. De lat ligt hoog vandaag, maar samen komen we er wel over. Je mag mentaal op mijn schouders staan.

‘Er was lekkere paella op de boot. Ik eet heel graag paella. Dat is groente en rijst en alles. Stukjes vis, kip...’

‘Stokoud’ zegt men, omdat de bejaarde een stok zou no-

dig hebben om te stappen. Het kan natuurlijk ook komen van het werkwoord 'stokken'. Je denken stukt.

'Zeevruchtjes', help ik.

'Nee, geen fruit. Mosseltjes, garnaaltjes, kokkels, dat wel. Alles! En dat is niet niets.'

Je lach blijft steken. Een plaat met een kras erop. De pick-upnaald die terugwipt. Het klinkt niet meer als lachen, meer als een hik, een tik. Je scant je eigen hoofd. Je knotst je hersencellen tegen elkaar in de hoop dat er iets zinnigs uit komt. Je ogen krijgen iets binnen, je seint voorpret uit.

'Ik heb ook op een kameel gezeten. Of een dromedaris. Dat moet ik kwijt. Ik heb de bulen niet geteld. Dat moeten er zeker een paar geweest zijn. Een of twee. Geen drie, daar ben ik zeker van. Een woestijnschip. Door de Sahara. Dat is een zandzee, een woestijn. De Sahara.'

Ik verbaas me erover dat je geheugen klutst. Je herbeleeft niet. Je maakt nieuwe herinneringen. Je bent nog nooit in de Sahara geweest. Maar nu dus wel. Je bent ervan overtuigd dat het zo is, dus het is zo.

Je kijkt naar mij met vragende wenkbrauwen.

Ik speel het spel mee. 'Peer, wist je dat de Sahara elke dag groter wordt? Dat komt door de opwarming van de aarde.'

Van onder je ingevallen oogleden vang ik een dankbaarheid op. Je bent blij dat ik wil deelnemen aan je gesprek.

Fier beaam je: 'Ja, het was daar inderdaad heel warm. Zelfs voor een woestijn. Zeker... vijftig graden.'

Ook al schiet je hier weg van de werkelijkheid – het meeste zand dat jij ooit gezien hebt, is dat van het strand van Duinbergen – ik ben blij dat je opleeft. In deze momenten vind ik je een gezelliger man dan je vroeger was. Bourgondischer, levenslustiger, extravarter. Uit de verhalen die ik heb gehoord over je broer, denk ik dat je een beetje hem geworden bent.

'Ik heb al mijn kleren over elkaar aangedaan. Tegen de

warmte. Je zal denken: waarom? Het was toch warm. En ik zal zeggen: juist daarom. Dat doen al die woestijnmensen ook. Laagjes! Allemaal doeken over elkaar.'

'Djellaba's?'

'Djellawats? Nee! Doeken! Die lopen niet rond in hun zwembroek of in hun bikini. Die zijn allemaal gesluierd tegen de zon, meneer.'

Ik moet iedere keer lachen als je mij zo aanspreekt. Als je mij meneert, meneer ik je gewoon lekker terug.

'Heeft dat niets met het geloof te maken, meneer? Die slui-er?'

'Nee, ik geloof van niet. Dat is tegen de zon. Nomaden! Zo heten die. Of nee, Berbers. Of Toearegs. Maar de mees-ten heten gewoon Ali of Mohammed. Of Youssef. Van die Ara-bierachtige mensen, maar dan wel met van die felblauwe ogen. Zoals Josefien. Dat is mijn vrouw. Die heeft ook van die felblauwe ogen. Heel mooi. Toearegs. Heel mooi. Dat zijn blauwhuiden. Zoals de smurfen. Dat komt door hun blauwe doeken. Die geven af.'

13.32 UUR

Er staat een bord: 'Welkom in Mortsel'. Een beetje overbodig lijkt me, iedereen weet dat Mortsel begint waar vlot verkeer eindigt. Het groene stadsbestuur heeft enkele jaren geleden besloten om Mortsel auto-onvriendelijk te maken. Op papier leek dat een goed plan, maar in plaats van een groener Mortsel te creëren kregen ze veel vuilere lucht. Ochtend- en avondspits werden met elkaar verbonden door de middagspits. Een grote file, de hele dag lang. Bumperrijders kunnen in Mortsel hun hartje ophalen. Vervelend als je stadskern op twee verkeers-assen ligt. Van Lier naar Antwerpen moet je door het centrum van Mortsel. Van Mechelen naar Antwerpen moet je door het centrum van Mortsel. Waar is de tijd dat je briede dat er

een tunnel onder Mortsel moest komen? Je was al een groene jongen lang voor de mensen van fijn stof en emissierechten gehoord hadden. De aders lagen dan dik op je slapen, je ogen werden groot en vurig: ‘Maar nee, tunnels worden aangelegd als er een economisch belang is. Volksgezondheid, leefomgeving, dat is slechts kleutertaal van de linkse rakkertjes. Geld moet rollen. Auto’s moeten rijden. Je hoeft niet te kijken naar de gevolgen voor anderen, als je er zelf maar beter van wordt. Het idee is dan: als iedereen voor zichzelf zorgt, hebben we een goede wereld. Een falend concept, want mensen gooien peuken op straat, rommel in het park, olie en plastic in de zee... Ze beperken het idee tot: wij zorgen nu voor onszelf, dan hebben wij het nu goed. Daarom hou ik zo van een orkest. Vijfentachtig mensen die allemaal samenwerken aan iets groots. Ik zeg niet dat communisme de oplossing is, verre van. Ik heb in de jaren zestig zo’n Sovjetorkest bezig gezien. Virtuosoos, dat wel. Maar zonder de bezieling van een groep. Zij spelen samen omdat ze moeten samenspelen. De vrije wil maakt muziek warmer.’ In je vrije tijd ging je met een plastic zak rondwandelen in Mortsel om afval op te rapen dat de mensen op straat hadden gegooid. In struikjes en goten ging je door de knieën om verpakkingen en sigarettenfilters op te rapen. ‘Ga je de wereld verbeteren, zachterik?’ vroeg mijn moeder dan met een monkel rond haar mond die Leonardo da Vinci graag op canvas had vastgelegd. Je kon je zo druk maken in het toenemende egoïsme. ‘Zelfs tijdens de oorlog waren wij minder egoïstisch. Wij deelden. Wij zorgden voor elkaar. Ik ga niet zeggen dat het vroeger beter was, want het was oorlog. Ja, er waren toen natuurlijk ook mensen bij die zich als beesten hebben gedragen.’ Mijn herinnering aan jouw wijze woorden worden afgebroken door dezelfde stembanden met een iets frêlere klank en met iets minder wijze woorden. Weer een herinnering van jou die niet van jou is.

‘En in een tjiep heb ik ook gezeten.’

‘Een jeep?’

‘Ja. Een open tjiep. De warme lucht heel de tijd in mijn gezicht. De wind waaide de tranen uit mijn ogen, zo rap reed die zot.’

Van een boot via een woestijnschip naar een jeep.

‘Dat was in Mali. Met die Zweedse missionaris. Sören, maar ge moest Sö-ören zeggen, anders werd hij kwaad. Een missionaris met een rare missie. Hij zag de vrouwtjes even graag als hij Onze-Lieve-Heer zag. Hij deed het zo veel dat hij de moeite niet meer deed om hem weer in zijn broek te steken. Bij wijze van spreken, natuurlijk. Laat ons zeggen: hij heeft zijn eigen kruis meer beleden dan dat van Christus. Dat is eigenlijk op een beschaafde manier zeggen dat hij erop los neukte.’

‘Peer!’

De vader wordt de zoon en de zoon wordt de vader. Een klein kind dat graag vuile woorden in de mond neemt. Je wil niet dat ik boos ben, en begint snel over iets anders.

‘Ik heb olifanten gezien vanuit die tjiep.’

‘Olifanten? In Mali?’

Mijn wenkbrauwen raken bijna mijn haarlijn. Een enorme prestatie, want mijn haarlijn is de laatste jaren al flink naar achteren geweken.

‘Ja! Tenzij ik mij vergist heb, natuurlijk. Misschien was het een ander groot grijs beest met een slurf. Ik ben geen bioloog. Misschien waren het heel grote muizen. Dat kan natuurlijk ook, hé. Dat de Malinese muis twee meter hoog is en een slurf heeft.’

‘Olifanten dus.’

Vroeger keek je bijna geen televisie. Je wilde componeren en pianospelen. Of muziek beluisteren. De beeldcultuur was niet je ding. Je ontspande je via je oren. In het verzorgings-

tehuis staat de televisie de hele dag aan. Een bejaarde bioloog heeft de afstandsbediening gegijzeld, waardoor ze bijna altijd op natuurdocumentaires staat. Je kijkt dan uitdrukkelijk weg, maar je hoort alles. Je kunt heel onverwacht biologische weetjes zeggen. ‘Een octopus heeft drie harten en acht armen.’ ‘Een vogel fluit niet, die zingt.’ ‘Een zeester kan een beschadigd stuk van haar lichaam regenereren.’ Je gebruikt zelfs woorden die je duidelijk niet begrijpt.

Ik kan me inbeelden dat er werkelijk olifanten in Mali zitten. Je hersenen hebben weer een herinnering geknutseld.

‘Dat moet mooi zijn, als je dat zo kan zien. In de vrije natuur.’

‘Ja, behalve als ze op je afstormen met flapperende oren. Slurf in de lucht! Nog een geluk dat een tjiep vijf versnellingen heeft en een olifant geen.’

‘Heeft een olifant geen versnellingen?’

‘Toch geen vijf!’

Glenn Miller speelt ‘Moonlight Serenade’. Je stopt even met praten en sluit je ogen. Ik hoef niet te kijken om te weten dat je geniet. Glenn Miller is gestorven in een vliegtuigcrash. Zeggen ze, denken ze. Het vliegtuig is nooit teruggevonden. Sommigen beweren dat het onder een Amerikaanse bommenwerper vloog op het moment dat die zijn bommen loste. Friendly fire. Daar kan Mortsel over meespreken. 936 dode burgers, van wie 209 kinderen, omdat de Amerikanen toen ook al vonden dat het doel de middelen heiligt. Ik moet denken aan een Amerikaanse pacifist die zei: ‘Ik ga nooit weg uit Amerika. Ik zou zomaar eens slachtoffer kunnen worden van het buitenlands beleid. Nee, dan liever hier blijven en kankeren op het binnenlands beleid.’

Je opent bruusk je ogen en mond.

‘Gevlogen. Gevlogen heb ik ook.’

Je hebt je leven lang geweigerd om te vliegen. Je haatte

reizen. Dat je internationale carrière als componist eerder aan de kleine kant is gebleven, heeft meer met je reisfobie te maken dan met je talent. Je bent één keer naar Amerika geweest met de boot. De reis duurde langer dan het verblijf.

‘Heb jij gevlogen?’

‘Ik niet. Het vliegtuig. De mens naast mij kreeg zijn gordel niet vast. De stewardess moest helpen. Haar sjaaltje kietelde mijn neus. Ze rook naar rozenblaadjes. Toen ze weg was, kreeg ik zin om mijn gebuur zijn gordel weer los te maken. Zodat ze zou terugkomen. Zo lekker rook ze. Dat opstijgen was mooi. Niet te geloven. Al die baobabs die ineens wat kroezelhaar leken op de grond. Mensen zijn mieren. Mieren die zomaar wat doen. Wij zijn niet zo gestructureerd. Ik ga niet zeggen dat mieren intelligenter zijn dan wij. Maar als groep wel. Man, man, man, wat een reis. Dat kan ook niet anders, hé. Leopoldstad is Brussel niet. Ik heb alles gedaan om hier op tijd te geraken. Het laatste stuk met de trein.’

‘Vanuit Spanje naar hier?’

Als ik zo’n vraag stel, is het dan uitlachen? Nee toch? Het is een spel dat ik meespeel. Niet om te spotten. Als de intentie vol liefde zit, kan het toch niet slecht zijn om zijn illusies te stimuleren. Ik hoor het de dokter nog zeggen: ‘Je moet de patiënt niet de hele tijd terechtwijzen. Het kan geen kwaad om af en toe mee te gaan.’

‘Nee, vanuit Perpignan in Frankrijk. Een sneltrein. Train Grande Vitesse! High Speed Train! Sehr Schnelle Zug! Ik spreek nog al mijn talen. Uw talen spreken komt altijd van pas. Mucho Rapido Treno! Spanje heb ik met de bus gedaan. Met heel de tijd van die felle Spaanse muziek. En maar zingen alsof ze niet goed naar toilet kunnen gaan. Aiaiaiaiaiaiaia! Maar man, ik was blij dat ik die Pyreneeën over was. Die Spanjaarden hebben helemaal niet te veel temperament, die hebben gewoon een slechte stoelgang.’

‘We rijden voorbij de afgebroken brug.’

Vroeger kon je het niet laten om dit te zeggen. Ik vond dat enorm fascinerend, want er is dus geen brug te zien. Nu zeg ik het tegen jou. Je bent niet gefascineerd. Je reageert verward. Je ogen schieten alle kanten op. De brug is nu twee keer afgebroken, ook in het geheugen is ze verdwenen. Uit het straatbeeld, uit het hoofd. Er blijft niets meer over. Je mond staat op een kier, je speeksel vormt een blaas, als een brug tussen twee lippen. Kapotgespatte herinneringen druipen langs je hersenpan. Ik denk niet dat Mortsel hier ooit een toeristische trekpleister van kan maken. De afgebroken brug. Japanners die op de foto gaan met leegte. Bussen die stoppen bij niets.

De trage stroom van wagens slentert door de winkelstraat. Ik volg de P van Peer. Ik blijf niet het enige schaap dat hier wat komt grazen, de parking staat behoorlijk vol. De plekjes die vrij zijn, zijn te smal omdat pocherige dikzakken geen rekening hoeven te houden met de lijnen op de grond. Na vijf minuten rondjes rijden kan ik eindelijk parkeren. Ik zoek muntstukken om te betalen. Je volgt iedere beweging nauwgezet. Het uitstappen, de handelingen bij de parkeerauto-maat, het leggen van het briefje achter de voorruit.

‘Het is in orde,’ zeg ik, ‘ik heb betaald voor een hele dag.’

‘Wat heb je dan betaald?’

Ik toon je het briefje. ‘Dat is om hier te mogen parkeren.’

‘Betalen om te parkeren? Dat meen je niet? Wat gaan ze nog uitvinden? Betalen om op een bankje te zitten?’

Ik wil je uitleggen dat dat eigenlijk al zo is. Dat wij met ons belastinggeld dat bankje betalen. Maar je hebt het portier al geopend, waardoor de ‘Moonlight Serenade’ van Glenn Miller abrupt stopt.

‘Zijn we bij het moederhuis?’

II. 3am5am – ik

Hij wilde nooit op vakantie. Werkelijk alles aan vakantie vond hij irritant. De verplaatsing, de verandering van voedsel, het bed, het vreemde en vooral al die verloren tijd. Al die tijd waarin hij niet mocht of kon werken. ‘Vakantie is voor mensen die iets doen wat ze niet graag doen. Ik werk niet. Ik leef in mijn muziek. Vakantie is altijd een beetje doodgaan. Hoewel dat wel heel dramatisch klinkt. Vakantie is stagneren. Drijfzand van tijd. Vakantie is als tandpijn. Hoe rapper je ervan bent, hoe beter.’

Met hem op vakantie gaan was dus niet echt prettig. Om mijn moeder te plezieren probeerde hij één keer per jaar toch tijd te maken om met ons drietjes erop uit te trekken.

Liefst zo dicht mogelijk bij huis. Duinbergen of Dinant. Hij kon over Wallonië vertellen alsof het een exotisch eiland was in de Stille Oceaan. Hij heeft mij een keer wijsgemaakt dat we een van de zeven wereldwonderen gingen aanschouwen, toen het eigenlijk de grotten van Han betrof.

Mij maakte het allemaal niet zoveel uit. Ik genoot van iedere minuut die hij mij schonk, dit was de oase. Dit was de bron waaraan ik mij moest laven om weer een heel jaar te hunkeren naar een beetje aandacht. De spanning tussen mijn ouders nam ik er met plezier bij. Mijn moeder heeft afgezien tijdens die reizen. Bij het inpakken begon mijn vader al te panikeren dat we weer van alles zouden vergeten en of we toch niet beter thuis zouden blijven. ‘Alles wat we hebben en kennen is hier. Waarom gaan we niet hier thuis op vakantie?’

Mijn moeder had daar een standaardantwoord op: ‘Waarom ben je niet met jezelf getrouwd, Peer? Dan hadden jullie de hele tijd jullie zin kunnen doen. Maar wie van jullie zou dan naar de winkel gaan? Wie van jullie zou dan koken? Wie van jullie zou jullie kleren kopen en wassen en strijken?’

Wie van jullie zou dan weten wat de datum is? Welke afspraken er in je agenda staan? Wie van jullie zou de ander de kans geven om te componeren?’

Hij wist dat ze dat zou antwoorden, toch kwam het iedere keer opnieuw even hard aan.

Zwijgzaam legde hij een extra paar kousen op het bed en verliet hij de kamer. Vakantie is als een vloedgolf. Je moet er niet tegen ingaan, dat lukt toch niet. Gewoon meegaan, dan gaat het het snelst voorbij.

In de auto gutste het zweet van zijn voorhoofd. Zijn rug was kletsnat. Hij reed niet graag, maar wat hij nog veel minder graag deed, was meerijden met een andere chauffeur. Dan gilde hij en stampte hij met zijn voeten op de denkbeeldige rem van zijn voertuimte. Eén keer heeft hij de handgreep boven de passagiersdeur eraf getrokken van de spanning. Nee, hij kan beter zelf achter het stuur zitten, ondanks de stress en de onwaarschijnlijke hoeveelheid zweet.

Hij wilde zoveel meenemen dat de kofferruimte uitpilde.

‘Josefien, ik kan niets zien. Die koffers staan voor de achteruitkijkspiegel.’

‘Zal ik ze thuislaten?’

‘Zouden we niet beter zelf thuisblijven?’

De hotels waren altijd te klein, te vuil, te duur en te gehorig. Het eten was altijd te vies, te anders, te speciaal en te weinig. Alweer een contradictie. Veel koffers zorgen voor een afgedekte achteruitkijkspiegel en daarom wilde hij niet op reis. Maar zonder koffers wilde hij ook niet op reis. Patstelling. Het eten is vies en speciaal, toch vond hij het te weinig. Paradoxaal? Nee, gewoon Peer. Hij was het type mens dat klaagt dat het water te nat is.

Ter plekke wilde hij niet mee naar de markt of het strand, hij weigerde iedere uitstap. Behalve musea, daar kon hij niet

genoeg van krijgen. Hij kon uren naar amforen staren (oud-Griekse, Romeinse buikige kruik, zes letters).

‘Is dit zo’n uniek exemplaar, papa?’

‘Ik kijk niet naar de vaas, jongen, ik luister naar de tijd.’

Mijn moeder en ik bezochten dan de rest van het stadje en pikten hem weer op na sluitingstijd.

‘Het enige leuke aan vakantie is thuiskomen.’

‘En die musea dan?’

‘Daar voel ik me thuis, jongen.’

Homefullness. Thuisdrang. Chez-soi-isme. Schlüsselintertürgefühl.

Mijn moeder wilde heel graag een keer naar Barcelona gaan. Daar heeft ze tien jaar lobbywerk in gestoken. Tien jaar langzaam bij haar man het idee inmasseren dat Barcelona niet zo heel ver weg is. Catalonië kan je gerust het Wallonië van Spanje noemen. Een investering van tien jaar tegenwind trotseren. Oploeven naar het onbereikbare. Het werd de afgrijselijkste vakantie van haar leven. De spanning bij de voorbereidingen was zo mogelijk nog meer geladen. Hij wilde zestig boeken mee.

‘Die zal je toch nooit kunnen lezen, zotterik.’

‘Misschien niet, maar ik zal kunnen kiezen wat ik lees. Die zestig boeken voelen nog altijd aan als een beperking.’

Bij het inladen moesten de koffers driemaal na elkaar weer uit de wagen. Pas de vierde keer klopte de puzzel. Op de achterbank had ik een klein hokje om mij de komende veertien uur bezig te houden. De rit, voor het grootste deel de Autoroute du Soleil, werd de Autoroute de l’Enfer. We hadden zoveel file dat we beter te voet waren gegaan. Mijn moeder had wel voor wat drank en wat boterhammen gezorgd, maar de hele voorraad was op aan de grens van Luxemburg. Bij Metz moest mijn vader zo bruusk op de rem duwen dat ik bedolven

werd onder de koffers. Hij wilde pas stoppen op een reguliere parking, waardoor ik twintig minuten huilend onder die koffers lag. Tussen Perpignan en de Spaanse grens konden we eindelijk een beetje snelheid maken. Een Nederlander die met zijn sleurhut onderweg was naar het zuiden, kreeg een klapband. Zijn caravan zwiepte heen en weer, knalde tegen de vangrail. De deur klapte open. Nog voor wij 'Hey!' konden roepen, hing onze voorruit vol ondergoed. De autostrade lag vol met koffers, gezelschapspelletjes en kookgerief. Het was 34 graden Celsius. Onze wagen had geen airco. De zon verbrandde mijn hele rechterkant. We waren om vier uur 's ochtends vertrokken om de files te vermijden, mijn vader had aan één stuk door gevloekt. Hij wilde zijn stuur niet afgeven. Ondertussen had hij al twintig uur gereden. We waren slechts tweemaal gestopt om te tanken.

'Zullen we een hotelletje zoeken, Peer?'

'Dat is geldverspilling! Ik rij wel door.'

Om drie uur 's nachts kwamen we aan in Barcelona. Ik lag te slapen op de achterbank. Hij heeft nog twee uur rondgereden in Barcelona en om vijf uur in de ochtend is hij weer naar huis vertrokken. 'Samsam, jij hebt Barcelona gezien en ik rij naar huis.' Ik werd wakker in Frankrijk. Ik wist zelfs niet dat we in Spanje waren geweest, laat staan in Barcelona.

Mijn moeder heeft een week niet tegen hem gesproken. Het eerste wat ze weer zei, was: 'Er waren daar heel mooie musea, Peer!'

C. Egge – luisterik

13.56 UUR

In de Eggestraat ligt de muziekschool van Mortsel, waar je nog jaren hebt lesgegeven. Ze wilden jou als leerkracht op

alle conservatoria van Europa, maar jij wilde liever bij gewone mensen zijn in je eigen dorp. Jij kon het niet laten om Mortsel een dorp te noemen. Het gemeentehuis werd van de ene dag op de andere het stadhuis, maar voor ouderen is en blijft het een dorp. Zij zien nog koeien staan bij boer Liekens, terwijl jongere mensen op diezelfde plek nu een woonwijk zien. 'Een stad vooruit'. Dat is de slogan van Mortsel, de stad die probeert uit de schaduw te kruipen van de Onze-Lieve-Vrouwetoren van Antwerpen. 'De stad begint in Mortsel', weer zo'n slogan die refereert aan de grote Koekenstad. Iedere spindocctor zal weten te vertellen dat het niet verstandig is om jezelf te vergelijken met iemand die sowieso groter en mooier en sterker is. Het stadsbestuur van Mortsel kiest voorlopig toch voor deze strategie. Jij trapte vroeger ook in die val. Tussen het componeren door kwam je vloekend naar beneden een kop koffie halen: 'Het is geen Bach! Het is verdomme weer geen Bach!' Wat je niet inzag, was dat het wel wederom een fantastische Lortcher was.

We wandelen over de speelplaats naar de ingang van de Academie en ik beloof mezelf om ervoor te zorgen dat hier ooit een standbeeld komt van jou. Niet zoals je nu bent, met die lichte bochel en die glazige blik. Ook niet als jonge twintiger, met je bokalen in een brilmontuur dat je van de ziekenkas gekregen had. Nee, ergens halverwege. Wanneer je al zo veel bewezen had en nog evenveel bewijzen zou. Ik wil een koperen plaat, waarop staat: 'Peer Lortcher, de Bach van Mortsel'. En ik wil dat er koptelefoons hangen aan het standbeeld waarop dag en nacht jouw muziek te horen is. Ik schrijf mezelf een memo in mijn hoofd om dit niet te vergeten. Zo werkt het geheugen. Post-its waarvan de lijm het vroeg of laat begeeft. En zo dwarrelen je herinneringen naar beneden, in de vergeetput van je leven. Heel je leven doe je je best om je bestaan betekenis te geven; het enige wat achterblijft zijn

vage markeringen van niet te vergeten dingen, betekenisloze, lege kaders zonder kader. Een lichtere plek op de muur, een weggehaald schilderij. Een dood stilleven.

De tegels liggen hier al zeker vijftig jaar. Je voeten schuifelen waar diezelfde voeten jaren geleden stapten. Bij de infobalie staan ze ons al op te wachten. De directrice glimlacht breed en begeleidt ons hoogstpersoonlijk naar een klaslokaal waar een vleugel staat. Ze praat op het ritme van het knippen van haar ogen. Snel. Ik zou haar wel kunnen volgen, maar mijn gedachten zijn bij jou. Ik hoor wel woorden als ‘wat een eer’, ‘een virtuoos’ en: ‘Succes, ik hoop dat het werkt’.

Je hebt het altijd schitterend gevonden dat de Academie in de Eggestraat was. Hier worden de sporen getrokken in de hersenen van de kinderen. Hier worden muzieknoten gezaaid. En als de leerlingen dat goed onderhouden, wordt er later mooie muziek geogst. Vandaag wil ik eggen in jouw hoofd.

De vleugel past net in het kleine klaslokaal. Hoe is die hier binnen geraakt? Hebben ze hem hier in elkaar gedraaid? Is het een vleugel van een niet nader genoemd Zweeds merk, waar je zomaar gratis en voor niets een inbussleutel (ook wel binnenzeskantstiftsleutel genaamd, weet de kruiswoordraadspecialist) bij krijgt. Of hebben ze het raam er even uit gehaald? Het plafond?

De directrice houdt op met kakelen met de woorden: ‘Zo, ik zal jullie laten.’

Ze sluit de deur.

Daar staan we dan. Naast een vleugel, die blijkt van Duitse makelij te zijn. Vroeger gleeed jij onmiddellijk met je vingers over het klavier en gokte je hoe de piano gestemd was: ‘440 Herz’ bromde je dan stilletjes. Je was voor 432 Herz. De natuurlijke toonhoogte noemde je dat. Veel zachter en aangener in het gehoor. 440 Herz is te scherp, te hard, een van

de vele slechte dingen die van Amerika zijn komen overwaaien. Jouw gevoel voor Amerika was altijd ambigu. Voor alle goede dingen die van daar kwamen, wist je er ook wel twee slechte op te noemen.

Nauwlettend houd ik je in de gaten. Je vingers vertonen geen enkele interesse in het klavier. Je ogen ook niet. Ze kijken door het raam naar de wind die met de wolken speelt. Een wolk waait weg uit je hoofd.

Je kijkt me alert aan en vraagt: ‘Moeten we hier nog lang wachten? Ik moet naar het moederhuis. Ik word vader. Marcel als het een jongen is. Marie-Louise als het een meisje is. Ik hoop dat het een jongen is. Ik vind Marie-Louise een heel lelijke naam.’

Ik had gehoopt dat je zelf al wat piano zou spelen. Je vertelt me liever over een heel lelijke Marie-Louise uit je jeugd. Ik onderbreek je: ‘Wil je pianospelen?’

Je kijkt me aan alsof ik Kiswahili spreek. Je herhaalt: ‘Piano?’
‘Ja, Peer. Piano. Dit hier.’

‘Ah, ik dacht dat daar in de lucht. Hoho, er zijn weer veel piano’s in de lucht vandaag. Ik zal mijn paraplu maar meenemen zeker. Zie, het begint al te tokkelen. Ze hebben een heel concerto voorspeld.’

Daar ben je meester in geworden. Afleiden. Inpikken. Gaten camoufleren. Verbergen dat je de weg kwijt bent. Soms met humor, soms met heel ernstige levensvragen. ‘Denk jij dat er dood is na ons leven na de dood?’

Ik nodig je uit om bij mij te komen zitten op het piano-bankje. Je maakt geen enkele aanstalten om te gaan zitten, laat staan bij de piano. Je kijkt weer naar buiten en je telt tot tien in het Frans, Engels, Duits en Nederlands.

‘Ik spreek nog al mijn talen. Hoor je het? Dat kan tellen, hé! Daar heb ik de oorlog mee overleefd.’

‘Papa, je was zeven jaar in de oorlog.’

‘Sept! Seven! Sieben! Zeven!’

‘Denk je echt dat je gevochten hebt tijdens de Tweede Wereldoorlog?’

‘Non, no, nein, nee! Ik heb nooit moeten vechten. Jamais, never, nimmer, nooit! Ik heb niet in het leger gezeten. Ontoerekeningsvatbaar. Ze hebben gezegd dat ik zot was. Zot ben. Fou, crazy, krank im Kopf, gaga! Gewoon omdat ik mijn uniform wou opeten. Ik ben niet verder geraakt dan de zoom van mijn broek en ik lag al buiten. Zot verklaard. Zot? Moi, me, ich, ikke? Dat kan goed zijn, maar ik ben toch niet zo zot dat ik zo’n beetje soldaatje ga zitten spelen. Ja, sergeant, ja, majoor. Ja, talloor, ja, tarara Gérard! Mij niet gezien. Soldaatje spelen. Ik had wel beter dingen te doen dan met camouflagekleden door het bos wandelen. Niemand kan mij zien want ik ben in het kaki! Zeveraars!’

Je pink tikt de hele tijd op je broek. Ik zie de vorm van je luiër door je broek van ribfluweel. Ik herinner me de eerste keren dat je het weer in je broek deed. De schaamte. Het verdriet. Je verloor toen meer vocht door je ogen dan door je blaas.

Ik probeer je bij de pinken te houden. Een verloren zaak, op de bodem van de zee probeer ik een gezonken boot te hozen.

‘Weet je niet meer dat je in het leger hebt gezeten?’

‘Gevochten! Met de Canadezen. Tegen de moffen. In Brecht. In het bos. Het Kempisch front. Daar hebben we ze op hun knieën gekregen. Auf den Knien.’

‘Je was zeven tijdens de oorlog, Peer. Je hebt niet gevochten. Later heb je in het leger gezeten.’

‘In Deutschland? Aus, bei, mit, nach, seit, von, zu. Gegenüber.’

Daarnet heb je nog je uniform opgegeten, vervolgens heb

je het Kempisch front versterkt en nu zit je in Duitsland. Je geheugen zoekt het juiste padje. Ik wijs de weg, maar jij wijst mijn hulp af.

‘Nee. In Mortsel. Fort 4. Een jaar lang. Je dienstplicht.’

‘Im Mortzel? Einer Jahr lang mein Dienstpflicht?’

Ik spreek luider. Ik articuleer mijn kaak bijna uit de kom.

‘Niet in Duitsland, in Mortsel.’

‘Ja ja, Mortsel. Je moet zo niet roepen. Mortsel. Oude God. Old God. Vieux Dieu. Der Alte. Het is al goed. Mag een mens niet zwanzen? Ik ken Mortsel, maak je geen zorgen. Statische: crèmerie Alaska, Cinema Allsopps, Eleganza, Sabrina, De Pik. Madama Pycke en ’t Bazarke. Sint-Amadeus. Voor de –koekoek– zaligen, die zwak zijn van geest! Wat is daar zalig aan? Sint-Jozef. Het moederhuis. Voor de boelekes. De baby’s, zeker na de oorlog, boem! Sint-Benedictus, waar meneer pastoor zo fier is op zijn klokken en zijn monstrans. Cantin-crode, daar is Einstein nog geweest. Dieseghem, een gehucht vooruit, Luithagen, Lieven Gevaert, Agfa-Gevaert. Ik ken Mortsel en Mortsel kent mij. Guantanamera, olé!’

Je zegt het als boutade. Maar het is ook de waarheid. Mortsel kent jou. En niet alleen Mortsel. Wereldwijd zijn er honderdduizenden mensen die jou kennen. Peer Lortcher, de componist. De introverte man, die bijna nooit een interview gaf.

Nu ben je helemaal niet verlegen of teruggetrokken. Je bent een flapuit van losse eindjes, een patchwork van tijd.

‘De mensen weten inderdaad heel goed wie Peer Lortcher is.’

‘De mensen mogen alles weten. Ik heb geen geheimen. Ik heb één keer mijn vrouw bedrogen. Dat is geen geheim. Dat was maar één keer. Dat valt goed mee. En die vrouw had heel dikke tetten.’

‘We zeggen borsten, Peer.’

‘Dat is goed, jongen, zeg jij maar borsten. Ik zeg tetten. Ik had al altijd eens iemand willen hebben met dikke – ja, zeg – bloemkolen. Voilà, ik heb het gehad. Dat was dat. Geen ziektes aan overgehouden. Wel zeven maanden pikstraf. Dan kon ons Josefien zich niet houden en is zij naar mij teruggekomen. Op haar knieën. Auf den Knien. Point, point, Punkt, punt.’

Fier kijk je naar buiten. Als de hersens bestaan uit duidelijk begrensde kamers waarbinnen context, tijd en emotie allemaal mooi gesorteerd zitten, lijkt het alsof bij jou al die muren plots zijn weggenomen. In jouw hoofd is er één grote ruimte waarbinnen alles door elkaar loopt. Herinneringen, verhalen, dromen. Een moeras van beelden. Vanwaar deze vreemde kronkel komt, weet ik niet. Jij bent de braafste man die ik ken. Altijd correct, keurig en voorkomend.

‘Heb jij Josefien Lortcher bedrogen?’

‘Eén keer.’

‘Je lijkt wel fier.’

‘Ze had heel dikke tetten.’

‘Peer!’

‘Rustig, hé kameraad! Ik ben al gestraft! Zeven maanden. Pikstraf. Knoop erin. Blok erop.’

‘Met wie was dat?’

‘Is het hier een verhoor? Ja, kolonel, ja, majoor. Ja, talloor. Tarara Gérard!’

‘Jij hebt Josefien nooit bedrogen, Peer.’

‘De heiligen zitten in de hemel. Die ga je hier niet tegenkomen op aarde. En engeltjes hebben geen geslacht, dan is het gemakkelijk, hé! Zonder geslacht kan ik ook een engel zijn! Ik ken er weinig met een klokkenspel tussen hun benen die toch een engel zijn, dus ik zou maar niet zo hoog van de toren blazen.’

Jij leefde voor je werk. Jij had geen tijd om je vrouw te bedriegen. Je had zelfs geen tijd om eraan te denken. Jij adem-

de muziek. Jij dacht in muzieknoten. Nu denk je in flarden.

‘Heb jij al eens een zwarte horen klikken?’

Waarom begin je nu over een zwarte?

‘Wat zou het allemaal willen zeggen, hé. Klik, klak, klik? Mag ik de boter alsjeblief? Klikklikklak. Het gaat waarschijnlijk regenen. Klakklakklik. Een foto van twee petten. Geubbelgeubbelgeubbel. Ik denk dat ik iets verkeerd heb gegeten.’

‘Word nu eens eindelijk rustig, Peer.’

‘Ben ik niet rustig? Ik ben toch niet wild? Ik heb wilden gezien. Die kunnen echt wild zijn! Maar echt wild! Dat je er schrik van krijgt. Die rollen met hun ogen. Zo. En hun tong maar uitsteken, ongelooflijk. En stampen met hun voeten. Het stof vliegt meters de lucht in. Ze verdwijnen in hun dans en dan springen ze ineens uit hun stofwolk, recht voor je neus. Ik heb al veel mijn hand klaargehouden op mijn mes of op mijn revolver. Wilden zijn wild, hé. Sauvages sont sauvages. Wild people are wild. Die Wilden sind Wilden! Hoor je het? Ik spreek nog al mijn talen. Geleerd van die lp’s. English for starters. Français pour beuginneurs. Deutsch für Collaborateurs.’

‘Collaborateurs?’

‘Ik niet! Ik heb in heel mijn leven nog nooit met een vlag gewapperd. Ik heb nog nooit achter een vlag gelopen. Ik zal mij eens haasten. Achter een vlag lopen. Achter vrouwen met veel plezier. Maar vlaggen. Wat moet je daarmee doen? In de lucht smijten! Of groeten! Mij niet gezien. Je gat afvegen, dat moet je ermee doen. Of je vlaggenmast aan afkuisen als je bent klaargekomen. Oh, oh, oh, dierbaar België. Hmm, lekkere Vlaamse leeuw met je klauwtjes, grrrr. Wie buigt er nu voor een vlag? Dat is een stuk doek! Een tafellaken met kuren. Een omhooggevallen gordijn. Ik was trouwens te jong om te collaboreren. Ik ben amper vijftig.’

Je woordenstroom stopt. Je ogen schieten vragend mijn richting uit.

‘Tweënvijftig? Zestig?’

‘Zevenenzeventig.’

Als jaarringen hangen de wallen onder je ogen. Gesprongen aders in het oogwit. Je ogen grijs als de dunne haren op je hoofd. Je blik... leeg.

14.15 UUR

‘Zal ik anders iets spelen?’

Ik open mijn leren boekentas die ik tweeëndertig jaar geleden van jou en mama heb gekregen, en ik haal er partituren uit.

‘Wat gaan we spelen? Katteke kus?’ Je kijkt rond in de kamer op zoek naar klasgenootjes die het stoer vinden dat je zoiets durft te zeggen.

Die zijn er niet. Er is alleen een man die heel geduldig en ernstig antwoordt: ‘Nee, geen katteke kus. Wat doe je met een piano?’

‘Bij het grofvuil zetten. Of hier: uit het raam.’ Je blik is scherp en frank. Zonder enige vorm van ironie stel je voor de piano te dumpen.

Nog steeds geduldig, maar nu met een kleine glimlach op de lippen leg ik uit dat piano’s eigenlijk bedoeld zijn om piano op te spelen. Muziek te maken.

‘Ja ja, dat kan goed zijn. Maar moet dat nu? Ik word vader. Onze Marcel of ons Marie-Louise gaat geboren worden.’

Ik neem je beide ellebogen vast en kijk je in de ogen. ‘Ik ben Marcel, papa. Ik ben het. En zoals je ziet, ben ik al geboren.’

Je ogen staren me onbegrijpend aan. Bang, als in drijfzand, zie ik je smeken om hulp. Deze keer probeer ik af te leiden.

‘Ik ga het muziekstuk spelen dat jij voor mama hebt geschreven toen je haar leerde kennen.’

Ping!

‘Josefien?’

Fier sta je te glunderen. En je herhaalt het nog drie keer. Je weet dat het het juiste antwoord is. Josefien.

‘Inderdaad, Peer, Josefien. En het muziekstuk dat je hebt geschreven heet dan ook: *Voor – Pour – For – Für – Josefien*. In vier talen. Dat was voor je internationale carrière. Hier heb je prijzen mee gewonnen, Peer. En de hoofdprijs is ongetwijfeld, Josefien Simons. Hiermee heb je haar versierd, verleid, voor jou gewonnen. Dit is het lied waarmee jij je pluimen hebt getoond. Herinner je je dat?’

Jouw pink trilt verder langs de naad van je broek. Je merkt punaises op bij het prikbord. Punaises met blauwe, gele, rode en groene koppen. Je lijkt ze te tellen. Ik herhaal de vraag. Je neemt er een blauwe punaise uit en gooit die in de vuilnisbak.

‘Ik herinner mij wel iets.’

Hoopvol kijk ik je aan. Je herinnert je iets. Ik gok dat het de tong van mama is. Als kind vond ik het altijd gênant als je over die tong begon. Je kon er niet over zwijgen. Nu, nu zou ik niets liever hebben dan ‘haar tong’ uit jouw mond te horen komen.

‘Ik herinner mij een Congofazant. Die danst. Wist je dat? Voor zijn vrouw. Ook een Congofazant trouwens.’

Ontgoocheld schik ik mijn partituren.

‘Ja, maar die danst echt, hé. Ik denk dat als die van die schoentjes zou aanhebben, dat je het nogal eens zou horen: klakkerdeklak. Gene Kelly of Fred Astaire zijn er niks tegen. Zoals die beesten kunnen dansen. Ik weet niet wat ik het liefste zou willen zijn: een mannetjesfazant die zo goed kan dansen, of een vrouwtjesfazant waarvoor gedanst wordt.’

Zoals jij mij negeert, negeer ik ook jou.

‘Ze moest altijd wenen als je *Voor Josefien* speelde, voor Josefien. Altijd... Peer?’

Selectief doof is geen ziekte, maar een keuze. Jij wil deze woorden niet horen, dus je hoort ze niet. Liever vertel jij

mij over een zingende okapi. De mannetjes zingen niet heel mooi, maar wel heel bijzonder. Je laat me weten dat je liever een mannetjesokapi zou willen zijn, omdat die ongegeneerd naar het achterste van de vrouwtjes mag kijken.

‘Die konten die lonken! Dat is de bedoeling dat je daarnaar kijkt. Daar ben ik altijd al gevoelig aan geweest, aan lonkende konten.’

Ik sla de pianoklep dicht en spreek veel te hard voor dit kleine lokaal.

‘Nu is het genoeg! Peer, jij bent nog nooit in Congo geweest! En ik heb jou nog nooit naar een kont weten kijken. Je moet rustig worden en je moet luisteren.’

‘Naar de lokroep der lonkende konten.’

‘Nee, naar het eerste muziekstuk dat jij hebt geschreven voor je vrouw, mijn moeder.’

‘Ik hoor niks.’

Ik open de pianoklep en voor ik begin, haal ik nog eens diep adem. Ik zie op het prikbord dat er nu van iedere kleur drie punaises zijn. Ik leg mijn vingers op het klavier.

‘Ik hoor nog altijd niets.’

‘Ssst.’

‘Zwijgen. Dat kan je nooit genoeg oefenen. Ik zal zwijgen.’

Ik speel jouw muziek en jij luistert. Jij ontdekt wat je al kende. Je verdwijnt in je eigen noten. Ik zie hoe er een gloed in je lichaam komt. Een warme herinnering die de weg terugvindt.

III. Hypermetropia – ik

Op mijn dertigste heb ik me stiekem ingeschreven in een muziekschool. Ik wilde niet dat iemand wist dat ik had besloten om de muziekwereld te besnuffelen. Ik had zo weinig con-

tact met mijn vader dat ik hoopte hem op deze manier beter te leren kennen. Het was een meerjarenplan. Ik wilde zijn muziek leren lezen. Leren spelen. Ik wilde mijn vader leren kennen. Via zijn muziek. Al zijn passies en angsten zaten verstopt in die notenbalken. Ik moest ze alleen nog ontdekken. Begrijpen. Mijn plan had wel meer kans om te falen dan om te slagen. Volwassenen die plots een talent willen ontwikkelen, zijn meestal een paar jaar te laat. In mijn geval een slordige vijftienvintig jaar te laat. In plaats van mij te steunen zou mijn vader mij afmaken. ‘Dat is wat anders dan op een knopje drukken, hé.’ Nee, hij mocht het in geen geval te weten komen. Niemand mocht het weten. Zelfs tegen mijn vrouw zei ik dat ik naar de schaakclub ging.

Toen ik na mijn tweede jaar een instrument mocht kiezen, werd het heel moeilijk om mijn hobby geheim te houden. Als Adinda ging slapen, sloop ik naar de kelder. Onder in de kast met werkgerief, gewikkeld in een katoenen doek vol verfvlekken, lag een elektrische piano. Ik legde mijn goed verborgen vriend open en bloot op twee schragen. Een stoel waarvan ik al drie jaar de leuning moest repareren, deed dienst als pianostoel. Een koptelefoon. Niemand mocht mijn fouten horen. Niemand mocht weten dat ik knoeide als een kleuter. Met zicht op conserven en flessen en een voorraad pasta en rijst, oefende ik mijn toonladders en mijn vingerzetting. Ik wist perfect wanneer we naar de winkel moesten gaan. Op het Vosplein in Brussel stond een piano te koop. Ik had haar heel graag gekocht, maar het was te vroeg. Het zou ook bijzonder hachelijk zijn om die op de trein mee te nemen naar Mortsel. Op de toetsen lag een gehaakt kleedje van witte en zwarte toetsen. Dat heb ik wel gekocht. Het was een exacte kopie van een pianoklavier. Een oprolbaar exemplaar zonder klank. Als mijn vrouw even boven was, rolde ik het snel uit op de tafel en deed een paar oefeningetjes. Als ik haar op de

trap hoorde, rolde ik het snel op en stak het in mijn tas. Niet alleen vond ik dit spannender, het was ook enorm prikkelend voor mijn muzikaal gehoor. Ik moest me de klank inbeelden. Mijn hersens maakten de klank van mijn vingers.

In mijn derde jaar piano werd ik roekelozer. Ik liet de schragen en de stoel staan. Ik vergat het wollen pianoklavier op te rollen. ‘Wat is dat?’ ‘Oh, dat is iets voor mijn vader.’ Mijn vrouw valt niet te onderschatten. Ze had wel door dat er iets niet in de haak was. ‘Ga jij naar de schaakclub of naar de haakclub?’ ‘Schaakclub, waarom?’ ‘Omdat ik jouw schaakclub heb gebeld en ze kennen jou daar niet.’ Je hebt bochten, haarspeldbochten en dan heb je nog bochten die meer op knopen lijken. Ik moest mij niet alleen in bochten wringen, nee, ik moest een huwelijk redden. Zij dacht duidelijk niet aan pianolessen. ‘Ik zit niet in een club, dat is correct. Ik schaak met Seba.’ Seba is een vriend met wie ik vroeger al eens een joint rookte en een pintje dronk. Het klikte niet meteen tussen mijn vrouw en Seba, dat liet ze iedere keer duidelijk merken. Ze hield vooral niet van de Marcel die ze terugkreeg na een avondje stappen. Ze dichtte mijn kater toe aan zijn slechte karakter. Ook dagen daarna klaagde ze over zijn gemene blik, zijn valse lach en dwaze humor. Tijdens een feest had Seba haar op haar billen geslagen, de spreekwoordelijke druppel. Ik probeerde het nog te vergoelijken als een vriendschappelijk tikje, een blijk van bewondering, alcoholische overmoed. Seba kwam er bij ons niet meer in. Ik had hem al jaren niet meer gezien. Nu kon ik hem gebruiken om mijn geheim te bewaren. Ze geloofde het. ‘Als je echt behoefte hebt om die eikel te zien, dan moet je dat de volgende keer gewoon zeggen, oké?’

In de winter zat ik met mijn jas aan in de kelder en speelde ik tot ik mijn vingers niet meer voelde. Op een nacht kwam ze de keldertrap af. Door mijn koptelefoon hoorde ik haar

niet. Ik zat in mijn vijfde jaar. Mijn pianospel was al meer dan behoorlijk. Satie al ver voorbij. Bach. Goldbergvariaties. Eerder variaties op die variaties. Ze trok de jack van de kop-telefoon uit de plug van de piano. Ik schrok. We keken elkaar aan. Haar ogen waren niet boos. Eerder nieuwsgierig. ‘Speel verder!’ Ze was mijn eerste toehoorder in de kelder die geen zes of acht poten had. Voordien bestond mijn publiek voornamelijk uit geledpotigen. Ik voelde hoe mijn dopamine mij alerter maakte, zelfs een tikkeltje zenuwachtig. Ik speelde het stuk dat ik aan het oefenen was. Zonder aan te geven of ze het mooi vond of weerzinwekkend zei ze: ‘Nog.’ Iedere keer weer. Na het twaalfde stuk zag ik hoe er tranen over haar wangen gleden. We hebben in het salon een theetje gedronken. *Saveur du soir*. ‘Dwazerik, jij hoefde je niet te verstoppen in de kelder.’ Woorden vulden de tijd tussen de lange stiltes op. We hebben heel de nacht gepraat en gezwegen. Zij vertelde me dat ze dacht dat ik iemand anders had. Of een pornoverslaving. Iedere avond stiekem naar de kelder sluipen, wie doet nu zoiets? Ik probeerde haar uit te leggen wat een druk ik voelde om muziek te spelen. Hoe ik mijn vader beter wilde leren kennen door zijn muziek te leren spelen. ‘Heb je al iets van hem geleerd?’ ‘Nee, nog niet. Ik weet niet of ik er wel klaar voor ben.’ ‘Ik ben blij dat je Seba niet meer hebt gezien.’ Half in de sofa, half op de grond hebben we gevreeën. Ik tekende een klavier over haar borsten en speelde duizend variaties van Bach. ‘Je bent een dom, schattig konijntje’, fluisterde ze. Net toen ik een imposante, opwindende beer wilde zijn.

We kochten een buffetpiano. Niet alleen mocht ik in de living oefenen van mijn vrouw, nee, ze genoot er ook van. Ik genoot van haar genieten. Na zes jaar piano ben ik mijn vaders stukken beginnen te spelen. Ik ontdekte zijn handtekening in de muziek. Herhalingen, ritmes, sferen. Ik herkende mijn vader in zijn muziek.

Mijn vader was ik ondertussen kwijt. Doolhoofd. Zijn muziekstukken brachten hem weer tot leven in mij. Ik speelde alleen voor mezelf, mijn vrouw en onze kinderen. Wat ik wel deed, is met hem praten over zijn muziekstukken. Hoe snel moet het gespeeld worden? Hoe groot is de dynamiek? Streelt hij de toetsen of ramt hij die hamertjes tegen de snaren? Zijn antwoorden waren respectievelijk: 'Voor een solo slim moet je helemaal niet slim zijn, je moet gewoon geluk hebben met de kaarten.' 'Als je het mij vraagt: poepgelei! Dat is het lekkerste beleg dat er ooit is uitgevonden. Maar niemand vraagt het mij.' En: 'Ik heb ooit een onderbroek een maand lang gedragen. Langs beide kanten uiteraard. Ik ben geen viezerik.'

Mijn plan was helder: op zijn zeventienvestigste verjaardag zou ik enkele pianoconcerto's van hem voor hem spelen. Muziekstukken die in zijn leven belangrijk waren.

Het lijkt alsof ik heb gewacht om voor hem te spelen tot hij dement was. Dat ik het dan pas aandurfde om in zijn nabijheid het heilige instrument aan te raken. De waarheid is dat ik het toen pas kon. Het zou mijn eerste en enige concert voor hem met allemaal muziek van Peer Lortcher worden. Ik wilde dat hij tot leven kwam. Ik wilde dat hij mij erop wees dat ik het stuk moet ademen, niet hoesten.

14.17 UUR

Je zegt niets. Je staart alleen maar. Je staart, dus je bent niet hier. Toch niet met je geest. Hoe luider ik speel, hoe verder je lijkt te staren. Terug in de tijd. Verziend. Een herinnering drijft naar boven. In de donkere kamer licht iets op. Een beeld van negen jaar geleden.

68. OVER LEVEN

Alwaar de vrucht met het water wordt weggegooid.

D. T3N2M1 – rouwerik

13 NOVEMBER 2004

Ik loop al drie dagen rond met een gewicht op mijn borst en een cactus in mijn keel. De stropdas voelt meer aan als strop dan als das. *De zoon groeit in het lichaam van de vader.* Daar staan we dan. Naast elkaar. Als ik naar jou kijk, weet ik hoe ik er over negenendertig jaar zal uitzien. Omgekeerd zie jij een jongere versie van jezelf naast jou staan. Van ver vervaagt de leeftijd. Twee identieke mannen staan met zwarte pakken, zwarte stropdassen en zwarte paraplu's in de regen. Het zijn geen maffiabazen die over territorium of wraak praten. Het zijn geen presidenten die over terrorisme of over het klimaat praten. Het zijn twee rouwenden, die niet praten. Ze staren naar de druppels die in het water vallen. De vijver danst op het ritme van de regen. Niemand waagt zich in dit hondenweer. Alleen deze twee spiegelschimmen. De regen trekt strepen in de lucht. Een kapotte printer. Mijn tranen maken er één vage waas van.

Ik wil wel iets zeggen, maar de regen ratelt te hard op onze paraplu's. Net als ik wil roepen dat we beter even kunnen schuilen, stopt de bui abrupt. Alsof iemand de schakelaar heeft omgedraaid. Het water strijkt zichzelf glad, de zon laat de bomen en de struiken schitteren. We doen onze paraplu's niet dicht. Een fuut duikt onder water. Een halve minuut later en twintig meter verder komt hij weer boven met een visje in zijn bek.

Rauw. Ik denk niet: arme vis. Ik denk niet: gemene fuut. Ik denk niet.

We kijken elkaar niet aan. De natuur eist onze ogen op. Het grote niets vult onze gedachten.

‘Dus je gaat niets zeggen?’

Je zegt niets.

‘Wat zou zij gewild hebben?’

Je zwijgt.

We weten beiden wat zij zou hebben gewild. Leven, dat zou ze hebben gewild. Zelfs met de pijn. Mijn moeder was een taaie tante. Voor de kleinkinderen, voor de kinderen, voor haar man, en ja ook een klein beetje voor zichzelf, vocht ze elke dag een strijd die anderen allang zouden hebben opgegeven. De dokter benoemde wat ze voelde. ‘U heeft botmetastasen.’ Ze vond de medische term niet echt toereikend: ‘Nee, ik heb pijn.’ Hij probeerde het nog te verduidelijken: ‘Botmetastasen zijn uitzaaiingen in het bot, mevrouw Lortcher.’

Mijn moeder had geen zin in dure woorden. Ze had veel pijnscheuten in haar bekken en haar rug. Haar keel brandde. Haar armen deden pijn. Haar borsten, die er niet meer waren, gloeiden en netelden. ‘Ik heb pijn, verdomme.’ Alle medicatie die ze op het einde kreeg, was niet om de kanker te bestrijden, maar om de pijn te verzachten. Met de dood voor ogen werd de term ‘levenskwaliteit’ bovengehaald. Bij de familie verbeet ze haar pijn en wrong ze een glimlach uit haar lippen. De artsen kregen de volle laag. Het verdriet, de woede, de onmacht en de angst hield ze voor deze onbekenden. Als ik haar hierop aansprak, antwoordde ze gevat: ‘Hun honorarium ligt hoog genoeg, jongen. Ik heb hun gevraagd om wapens voor deze strijd en blijkbaar waren het niet de juiste wapens. Dus ja, ik vind dat ze schromelijk gefaald hebben. Andreas Vesalius zou ontgoocheld het hoofd schudden, ik scheld hun gewoon de huid vol. Mijn emmer die ik een hele dag recht probeer

te houden, giet ik over hen uit.’ Zodra ze mij zag, wilde ze mij vastpakken. Niet knuffelen, nee, gewoon vastpakken en samen ademen. Ik kon niet anders dan voelen hoe ze weg waren. Haar torens van vrouwelijkheid. Haar bronnen van moederliefde. De spenen der geborgenheid, waaruit ik mijn levensvreugde zoog. Mastectomie. Borstamputatie. Het wegsnijden van het vrouwelijke zelfbeeld. Lumpectomie had ze al eens gehad. Een borstsparende operatie. Had ze dat maar niet gedaan? Wat zou er gebeurd zijn als ze de melkklierzakken van de eerste keer had laten weghalen? IJdelheid is een gevaarlijke raadsman.

Het topje van een regenboog komt net boven de bomen uit. De laatste druppels blijven nog wat hangen aan de uiteinden van de baleinen van de paraplu. Zit jij ook met je hoofd bij celdelingsremmers, chemo, bestraling en nevenverschijnselen? Aan die ene dag dat ze bleek uit de badkamer kwam met haar handen rond haar borsten. Hoe de oncoloog eerst sprak over benigne, maar later moest toegeven dat het om een maligne vorm ging. Dat was de dag dat zij besloot om niet meer goedaardig te zijn tegen artsen. Uitzaaiingen naar de lymfeklieren. ‘De schildwachtklier had ons verwittigd, mevrouw Lortcher, we hebben uw beide oksels een okseltoilet gegeven.’ ‘Wil je zeggen dat je de lymfeklieren hebt verwijderd?’ ‘Jawel, mevrouw, maar het zijn eigenlijk geen klieren. Dat is een misverstand van vroeger. Zij maken geen lymfe aan. Zij stockeren de lymfe, het zijn eigenlijk lymfeknopen. Legers van witte bloedcellen die klaarstaan om op te treden.’ Legers die hij dus had verwijderd. De kankertroepen hadden vrije doorgang.

In ons laatste gesprek lachte ze. Met veel moeite, maar ze lachte.

‘Hoe komen ze er toch op om tumors op een bijna identieke manier in te delen als diamanten? Ik had een T3N2M1,

als diamant zou dat een joekel van drie karaat zijn, met piqué 2, kleurloos en heel uitzonderlijk geslepen.’

De TNM-classificatie van een kanker is zeer bepalend voor de behandeling. De T staat voor de grootte van de tumor, de N verwijst naar de uitzaaiingen naar de node, oftewel de lymfeknoop, en de M geeft aan of er metastasen zijn, uitzaaiingen naar elders in het lichaam. Bijvoorbeeld naar het bekken en de ruggenwervel, in het geval van Josefiën Lortcher-Simons. T3N2M1 is dus echt niet zo goed. In tegenstelling tot een kleurloze diamant van twee karaat. En geloof me, zo’n tumor in een gouden ring is geen gezicht. Diamanten kunnen door glas snijden. Tumors snijden door mensen. Bij diamanten heb je vier schalen die de prijs bepalen. De vier C’s: *cut*, *colour*, *clarity* en *carat*. *Carat* verwijst naar het gewicht, één karaat is 0,2 gram. *Clarity* is de helderheid van de diamant, hoe zuiverder, hoe beter. Aberraties zijn foutjes, anders, uitzaaiingen. *Colour* is de kleur. Hoe zeldzamer, hoe beter. Dit wordt alfabetisch aangegeven, waarbij een A het duurste is. De *cut* is ook bepalend voor de prijs. De ene is moeilijker dan de andere en de uitvoering van de cut wordt ook in rekening gebracht. Je hebt een ovaal, een marquise, een prinsesse, een peer, een hart en een emerald. Ja, een peer.

Kanker heeft ook nog een vierde parameter om zijn ‘waarde’ te bepalen. De differentiatiegraad, aangeduid met een G. GX, G1, G2 en G3. Hoe hoger het cijfer, hoe lager de kans om te overleven. In de medische wereld is een positief resultaat meestal negatief. Mijn moeder had G3. Je praat met mensen, leest boeken en zoekt op internet. Je wil weten hoeveel kansen een T3N2M1 met G3 heeft om te overleven. Het lijkt wel zeeslag. Slechts 15 op de 100.000 vrouwen sterven aan borstkanker. Zodra je een hoopvol cijfer hebt om je aan op te trekken, neemt de vechtlust toe. Maar dokters zijn als infusen, ze dienen hun informatie druppel voor druppel toe.

De volgende consultatie kwam hij af met receptortype Her2/neu, een eiwit op het celmembraan dat ervoor zorgt dat de kanker sneller kan groeien. Een agressieve variant dus. En zo slaat hij jou weer op de grond.

Een eend komt wat dichterbij gezwommen, ze vraagt zich af waarom we geen brood in de vijver gooien. Ze snatert naar haar vrienden dat er twee mannen staan te staan. Twee woorden peddelen dicht met eenzelfde vragende blik in de ogen.

‘Waaraan denk je?’

‘Waaraan denk je dat ik denk, Selle?’

Bij het uitspreken van de naam Selle kijk je me koud in de ogen.

Jij weet dat ik liever heb dat je me Marcel noemt. Selle was jouw broer. Nonkel Marcel. Het is al erg genoeg dat je me hebt vernoemd naar je overleden broer. Zijn koosnaampje mag je houden. Ik ben Marcel. Mama respecteerde dat. Zij noemde mij Marcel, net zoals iedereen.

Zelf ben je zo gevoelig voor je aanspreking. Nooit mocht ik je ‘vader’ noemen. Het moest ‘Peer’ zijn. Je hoopte je achter je voornaam te kunnen wegsteken. Je schudde je verantwoordelijkheid af met de bliksemafleider van je naam. Je wilde Peer zijn en niet *père*. Over jezelf verantwoordelijk zijn vond je al zwaar genoeg. De last van het ouderschap kon er niet meer bij.

Atlas zou je vierkant uitlachen. De wereld die jij moet torren, past in je navel.

De eendjes hebben door dat er hier niets te halen valt en peddelen ongeïnteresseerd verder.

‘Nu ben je een wees, jongen.’

Je stem schuurt. Je hebt een gewicht op je borst en het klinkt alsof iemand je strot dichtknijpt. We lijken op elkaar in onze manier van rouwen. Ik observeer je; wil je het water in springen? Of bedoel je het eerder filosofisch; nu zij er niet meer is, leef jij ook niet meer?

Ik adem diep in en probeer licht te klinken. ‘Niet echt, want jij bent er nog.’

Hij raspt nog wat woorden: ‘Ik wel. Maar ik ben jouw vader niet.’

Wat krijgen we nu? Een onthulling over mijn biologische vader?

‘Vaders bestaan niet. Er bestaan alleen maar moeders.’

Daar had je me even. Ik moet lachen met mijn plotse angst. De verhoogde hartslag, de grote pupillen, het zweet en de adrenaline. Natuurlijk deed je weer dramatisch. Overdrijven zit je in het bloed. Het is altijd zwart of wit bij jou. Er zijn geen grijze toetsen op een piano. Ik hoor je nog zeggen dat er alleen maar mannen bestaan die de moeders helpen, en dat de mensen die dan vaders noemen. Maar ik luister niet meer.

Jij krast maar door: ‘Ik geloof niet in vaders. Ik heb er nooit een gezien. Wat je niet kan zien, is er niet.’

Mooi zo, de denkwijze van een kind met de handen voor de ogen. Je beweert dat je nooit een vader hebt gehad. Alleen een moeder. Mijn grootvader was een graag geziene gast in Mortsel. Vooral dan in de cafés van Mortsel. In het Oud Gemeentehuis. Net als de afgebroken brug is deze plek genoemd naar iets wat er niet meer is. Er staat hier geen oud gemeentehuis. Er is een plein. In de Y van grote wegen tussen Antwerpen, Mechelen en Lier. Als een cocktailglas. In de opgestoken armen van die letter ligt een pleintje. Hier bruist en parelt Mortsel als een Sedergine in een glas water. Cafés staan er broederlijk naast elkaar en laat in de nacht leunen ze tegen elkaar aan om overeind te blijven. De Breughel. De Vleghel. Den Beer. Allemaal namen die perfect bij hem pasten. Hij was een bon vivant, en over de doden niets dan goeds, maar je hebt waarschijnlijk gelijk: hij dronk al eens graag een glaasje bier en dat dan nog liefst in een etablissement met gelijkgestemden, stamgasten die al wortel begonnen te

schieten, hop. Hij had dus wel degelijk last van uithuizigheid. Om dan huilend thuis te komen en zijn vrouw en kinderen te wekken met de woorden: ‘Ik zie jullie graag! Ik zie jullie zo graag!’

Waarop jouw moeder dan de legendarische woorden sprak: ‘Als je ons graag ziet, blijf dan thuis ’s avonds. Als je ons graag ziet, laat ons dan slapen. Als je ons graag ziet, sta dan mee op om zeven uur.’ Drie voltreffers, waarna je vader beneden op de mat in slaap viel met zijn jas en zijn schoenen nog aan.

Ondertussen raas je maar door: ‘Jij, jij had een moeder en dan nog een man die erbij liep. Een man die in de buurt was. Dat was ik. Meer niet. Nu heb je alleen nog maar die man, die zich nu geen man meer voelt. Want je kan je maar een man noemen, als je een vrouw hebt. Het is man én vrouw. Als er alleen nog maar man is, is er niets. Tristesse in een kostuum. Verdriet met een plastron.’

Onze dramaqueen haalt zijn paraplu naar beneden, houdt hem van mij weg en sluit hem zo’n zestal keren met harde rukken, zodat de druppels in het rond vliegen. Een hond die het verdriet van zich af probeert te schudden.

Ik imiteer jou. Onze paraplu’s maken zoveel kabaal dat we de komende vijf minuten geen dieren zullen zien. Ik zoek oogcontact, maar je staart de vissen uit het water. Dan schakel ik over op oorcontact.

‘Je was veel meer dan dat.’

De wind trekt rimpels over het water. Je voorhoofd doet niet onder voor de vijver. Dat zijn geen denkrimpels meer, dat zijn voelrimpels, verwerkrimpels.

Je mond kraakt open. ‘Ik was inderdaad veel meer dan dat. Ik was de gelukkigste man van de wereld met haar. Zij hielp mij door het leven. Ik was een en al fierheid. Een mannetjesfazant was ik.’

Dat zeg je niet met vooruitgestoken borst, maar met hangende schouders en een beginnende bochel.

‘Je was veel meer dan een man die erbij liep. Je was wel een vader.’

Ik zeg het eerder tegen mezelf dan tegen jou. Ik probeer niemand te overtuigen. Het is gewoon een vaststelling. Ik heb nooit getwijfeld aan jou als vader. Ik heb je nooit ervaren als een man die mijn moeder zo’n beetje hielp. Je was en bent mijn vader. Punt.

Even staan we stil, als twee vissers zonder gerief. Gedachten vangend, om ze dan weer terug te gooien.

Ik had een punt, jij werpt een andere lijn: ‘Ik zal je zeggen wat ik was. Iemand die ’s morgens opstond en ’s avonds ging slapen. En daartussen deed ik dingen die mensen doen als ze wakker zijn. Dingen waarvan ze denken dat die heel belangrijk zijn. Maar de dag dat ze dood zijn, draait de wereld evengoed. Wat wij doen is niet belangrijk. Dat ik daar toevallig wakker werd en met jou aan tafel zat, is niet belangrijk. Dat had evengoed iemand anders kunnen zijn.’

‘Maar het was niemand anders. Jij was er. Iedere dag.’

Je snuift een lach door je neus en bromt: ‘Blijkbaar heb je nog altijd niet door dat ik daar eigenlijk niet was. Ik zat met mijn hoofd bij triolen en koptische toonladders.’

Zo monotoon mogelijk zeg ik: ‘Je was er. Je was er als een vader. Niet omdat je me zei dat mijn vork in mijn linkerhand moest en dat mijn schoenen in de schoenenkast moesten. Nee, omdat je bezorgd was. Altijd. Als ik kuchte, stond je al bij de apotheker. Als ik naar de grond keek, duwde je mijn kin naar boven. Als ik huilde, liet jij je vallen om mij te laten lachen. Als ik een uur te laat thuiskwam, zat jij in de zetel op teletekst te zoeken naar ongelukken in onze buurt. Je was een vader.’

Een hond komt vluchtig aan onze broekspijpen snuffelen en verdwijnt even snel als hij gekomen is. Een jogger loopt achter ons voorbij en roept: ‘Hierrrr!’ Ik heb zin om heel

hard 'Nu!' te roepen. Ik draai mijn hoofd en zie nog wat fluo achter de struiken flitsen. Dat is het probleem met 'hier' en 'nu', het is zo snel 'daar' en 'toen'. Mijn blik holt achter de feiten aan. Mijn gedachten spelen het spel niet mee. Laat de oren maar winnen van de ogen, de geest beslist niet aan 'hier' en 'nu' te denken, maar aan vroeger in de tuin. Jij had je verstopt achter die ene krulwilg in de hoek, onze enige boom. De stam was te smal of jij was te breed. Dit was de enige verstopplek in de tuin, toch kregen we er niet genoeg van. 'Wie niet achter de boom staat, is gezien', riep ik. Ik zocht tussen de grassprietten. Gluurde tussen de betonplaten die onze tuin scheidden van die van de burens. Diezelfde betonplaten die prima functioneerden als schoolbord of goal. Ik zocht je in de immergroene rododendron. Als ik bij de boom aankwam, vroeg ik: 'Ben jij hier?' Waarop jij altijd antwoordde: 'Ik ben een boom en ik kan over alle muurtjes bij de burens zien. Oh, wat zie ik nu? Mevrouw Verhelst heeft een koe gekocht. Er staat gewoon een koe in haar tuintje. Een rode met groene vlekken. En de Mortelmansen, het is niet waar, ze zijn een menselijke piramide aan het bouwen, die grootmoeder staat helemaal van boven op haar handen. Oh, dit ga je niet geloven. Lange Jef is in vrouwenkleden aan het dansen met een bezem.' Zo verzon je dat allemaal een kwartier aan een stuk, tot je riep: 'En die zotte Lortcher staat weer achter een boom!'

Jij was zeker en vast een vader. Misschien had je nog meer tijd aan mij willen besteden. Dan was je een betere vader en een slechtere componist geweest. Alleszins een componist die minder had geschreven. Sommigen beweren dat dat meer is. Niet alleen in de architectuur, maar ook in de muziekwereld zijn er voorstanders van minimalisme. Jij hebt je er ook aan gewaagd. Trage herhalingen, een melodische trance, hangende noten als vraagtekens. Evenwaardig aan de frivole uitroep-

tekenen van je vroegere stukken. Leeftijd puurt uit. Of ben je hoe ouder je wordt met steeds minder tevreden? Hoewel ik jou nooit tevreden heb gekend. Niet over je composities en blijkbaar ook niet over je ouderschap. Perfectionisme is een vermoeiende eigenschap, die ik gelukkig niet geërfd heb.

Je stem haalt me weer bij 'hier' en 'nu'.

'Je krijgt het voor mij. Dat gebeurt soms dat het een generatie overslaat. De ziekte. La maladie. The disease. Die Krankheit.'

Je stem klinkt lichter. Voorzichtig probeer je humor uit. Geen billenkletser, eerder een mondhoekkruiler. Bij jou toch. Ik voel geen enkele drang tot lichtheid. Tranen springen in mijn ogen.

'Nee, ik zeg de waarheid. En normaal gezien zou ik nu kunnen zeggen dat je het maar aan mama moet vragen, maar dat gaat nu niet meer.'

Je zwijgt in meer dan vier talen. Tranen kruipen voorzichtig uit mijn ooghoeken en als ze voorbij mijn wang zijn, glijden ze snel tot aan mijn kin, waar ze nog even blijven hangen alvorens naar beneden te plenzen. Je haalt een zakdoek boven, even hoop ik dat het voor jou is, maar nee, je steekt hem naar me uit. Bezorgd, als altijd.

Ik ben niet minder bezorgd om jou, dus ik vraag: 'Heb je al geweend?'

Soepel als een slang, gewiekst als een politicus, omzeil je de vraag.

'Wenen is een van de vele vormen van rouwen.'

'Wenen is de beste vorm van rouwen, vader.'

'Peer.'

Ik wil je niet peren. Ik heb al genoeg gepeerd. Ik wil dat je gewoon mijn vader bent. Zeker nu mijn moeder er niet meer is. Ik peer niet.

'Je moet wenen, vader. Ween met mij. Rouw met mij.'

‘Seks is de beste vorm van rouwen. En dat ga ik zeker niet met jou doen, jongen. Dat wil ik met niemand meer doen. Niemand.’

Een reiger landt aan de overkant. Met zijn stelten in het water. Tot op enkelhoogte. Dat heb jij me geleerd. Ik was stomverbaasd dat reigers hun knieën naar achter konden buigen. Jij leerde me dat het hun enkels zijn. Net zoals jij me leerde dat deze grijze vogel blauwe reiger wordt genoemd, de zwarte en de witte neushoorn gewoon grijs zijn en de goudvis eigenlijk oranje is. Nu voel ik dat de man die zich sterk voordoet, het niet is.

‘Waar ben je zo bang van?’

‘Waar ben ik niet bang van?’

Je laat geen pauze vallen. Je wil niet nadenken. Lawinegevaar in je hoofd. In de bergen moet je dan zigzaggend korte, snelle passen zetten. Niet op één plek blijven staan. Er ligt een hoop verdriet klaar om naar beneden te storten. Je wil niet bedolven worden onder de miserie en het zelfmedelijden. Daarom verkies je ontwijken boven confronteren. Ik weet dat ik bang ben om jou te verliezen. Ik ben bang dat je je opsluit in je harnas van apathie. Bolsters beschermen tegen de val, daarna kan er alleen maar iets groeien als de bolster zich opent.

‘Nee, serieus, waar ben je eigenlijk bang van?’

Je zucht zo hard dat de reiger opschrikt. Terwijl we hem beiden volgen tot hij achter de bocht verdwenen is, open je voorzichtig je bolster en je mond.

‘Dat de woorden die uit mijn mond komen, niet de woorden zijn die ik bedoel, die ik voel. Dat de kraan van mijn tranen niet meer dicht geraakt, eens dat ze openstaat. Dat de dood het einde is. Niet alleen van haar leven, maar ook van dat van mij. Dat al mijn werk voor niets is geweest, daar ben ik bang van.’

Is dat je grootste angst? Dat je werk voor niets is geweest?

Dat alles wat je tot nu toe geschreven hebt – al die symfonieën, koorstukken, kamermuziek, piano-, viool- en celloconcerten – dat dat allemaal dood papier blijft. Dat heel jouw leven, al die avonden dat je niet samen hebt gezeten met je gezin, al die dagen dat je niet met mij gespeeld hebt, naar het park bent gegaan, al die familiefeesten waar je ontbrak, al die etentjes met vrienden waar jij met pen en papier in een hoekje zat te kriebelen omdat de muze passeerde, dat dat allemaal voor niets is geweest. Al die avonden dat je haar niet hebt gekust, haar niet hebt gestreeld. Voor niets. Daar moet je niet bang voor zijn. Jouw werk zal je eeuwen overleven. Over tweehonderd jaar zal er een of andere student zijn thesis maken met jouw werk als onderwerp: is het waar of niet dat de muziek zijn dagboek was? Hij zal erachter komen dat het zo is, dus maak je niet ongerust, jouw muziek zal verder leven als je zelf al lang dood bent.

Maar ik zou van jou, nu je nog leeft, willen weten, waar je zo bang van bent. Dus ik herhaal: ‘Serieus. Waar ben je bang van?’

‘Ik heb het juist gezegd.’

‘Waarom blijf je je verstoppen achter je werk?’

‘Dat heb ik niet gezegd.’

‘Ik zeg het jou.’

‘Dat heb ik niet gehoord.’

Ik draai me naar je toe en leg mijn hand op je schouder. ‘Papa, waar ben je zo bang van?’

Je kijkt naar mijn hand op je schouder. Je lippen trekken. Je schiet een blik in mijn ogen. Pupillen als naalden die aan beide kanten prikken.

‘Dat de ziekte vroeg of laat zal toeslaan. Daar ben ik bang van. En dat al die mooie herinneringen ook gaan sterven. Dat ik mij over vijf jaar niet meer zal herinneren hoe wij samen door een zonnebloemveld hebben gelopen. Je moeder en ik.’

Dat ik niet meer zal weten, hoe zij verzonnen woorden kon fluisteren in mijn oor. Lieverik, zachterik, dromerik, perfecterik. Dat ik niet meer met een glimlach op mijn lippen zal kunnen terugdenken aan alle strandwandelingen die je moeder en ik hebben gemaakt, waarbij we met onze schoenen in onze handen en opgerolde broekspijpen de zon kopje-onder hebben geduwd. “Dat het nu maar altijd nacht blijft, dan kan ik voor altijd en eeuwig naast je liggen”, verzuchtte ze dan. Maar de zon is zoals een bal, als je haar onder water duwt, floept ze de volgende ochtend gewoon weer omhoog. Dat ga ik vergeten. Ik ben bang dat ik zal vergeten hoe zij als een harlekijn voor mij stond met haar ene been in de ene rok, haar andere been in een tweede rok, haar ene arm in het ene bloesje, haar andere arm in een tweede. “Wat zal ik aandoen?” Ik zal vergeten hoe ze dan plagend vroeg: “Of zal ik alles uitdoen?” Ik zal vergeten hoe ze rook na het vrijen. Ik zal vergeten hoe er kleine zweetdruppeltjes rustten boven haar lip. Ik zal vergeten hoe zij keer op keer mijn vingers telde, mijn haren streelde, mijn kin betastte. Haar tong zal ik vergeten die mij zoveel geluk bezorgde.’

Over de tong van mijn moeder die mijn vader geluk bezorgt, hoef ik echt niet veel te weten. Ik onderbreek je.

‘Het is goed. Ik begrijp het.’

Jij draait je naar mij toe en legt jouw hand op mijn schouder.

‘Nee, jij zal nooit begrijpen waar ik zo bang van ben. Omdat jij nooit zal weten wat ik allemaal te vergeten heb. Ik heb een heel leven dat ik zal vergeten. Een heel leven dat ik net zo goed niet geleefd zou kunnen hebben. Mijn grijze walnoot hierboven wordt gekraakt. Ik ben bang dat ik haar zal vergeten. En dat wil ik niet.’

Ik kijk naar jouw hand op mijn schouder. Mijn lippen trekken. Weer schieten mijn ogen vol tranen.

‘Dat moet je zeggen.’

Je zegt niets.

‘De mensen gaan allemaal ontroerd zijn als je dat zegt.’

Je laat mijn schouder los en draait je van me weg. Je snerpt me een portie venijn toe. Als een kind dat de hik wil doorgeven, als een volwassene die de pijn wil doven: ‘Zal ik dan ook ineens zeggen dat ik vind dat jij geen kinderen had mogen krijgen? Zal ik dan ook ineens zeggen dat ik wil dat die zwaar-moedige genen met die belachelijke ziekte moeten ophouden te bestaan?’

Blaffende honden bijten niet. Ik ken deze pogingen van jou om ruzie te maken. Een slechte imitatie van iets wat je gezien hebt in films. Het staat je niet. Het wekt bij mij geen woede op, maar medelijden.

‘Nee, dat is niet zo ontroerend. Dat zou ik niet zeggen.’

Je mildert je toon en verontschuldigt je zonder je te verontschuldigen: ‘Ik wil de mensen niet ontroeren. Ik wil afscheid nemen van mijn vrouw.’

Ik bedoel ook dat je dat zou moeten zeggen om afscheid te nemen van je vrouw. Ik zeg het niet aangezien ik zo’n donker-bruin vermoeden heb dat je dat zelf al begrepen had.

Zwijgen kan een prima methode zijn om iemand te laten spreken.

Nu ik zwijg, praat jij. Ook al zeg je dat je niets gaat zeggen. Je wil niet beginnen wenen voor een publiek. Ik denk: het is de begrafenis van je vrouw. Ik slik in: ‘Je moet wenen, waar dan ook, voor wie dan ook.’ Jij fluistert dat ik het moet zeggen. Dat ik moet zeggen dat jij het gezegd hebt.

Ik probeer me in te houden, maar het is eruit voor ik het weet: ‘Zoiets moet je toch zelf zeggen.’

Jij kijkt naar de grond, lijkt iets te zoeken: woorden, geluk, een ruggengraat. Je mompelt: ‘Ik ben al vergeten wat ik daar-juist gezegd heb.’

Juist ja. Jij hebt last van de ziekte als het je uitkomt.

Ik probeer dezelfde tactiek van daarnet en hoop dat je begint te spreken als ik zwijg.

Helaas merk je mijn stilte niet op, je denken is niet hier. Jij wandelt weer over het strand, met je schoenen in de ene hand, je ondergaande zonnetje in de andere.

‘Het is al goed, papa, ik zal het zeggen. Ik zal mijn best doen om het precies te zeggen zoals jij het daarjuist gezegd hebt.’

Na twee zinnen valt onze conversatie stil. Als knijpkatten of opdraaiclowntjes. Het nulpunt binnen handbereik. De aantrekkingskracht van het niets is groter dan de angst voor de leegte. Normaal heb ik last van horror vacui, de drang tot stiltes vullen met eender wat. Slordig gerangschikte woorden, levenswijsheden van het veertiende knoopsgat, slecht naverterde slechte moppen – maar slecht en slecht maakt niet goed – of desnoods met iets persoonlijks, waardoor de stilte plots gevuld wordt met gêne.

Ik zeg niets. Op een ander moment zou ik de behoefte voelen om te filosoferen over eender wat. Het veertiende knoopsgat bijvoorbeeld.

Waarom het veertiende? Bij het natellen van de knoopsgaten van mijn hemden kwam ik altijd uit op tien knoopsgaten. Mijn broek heeft ook nog drie knoopsgaten. Zou het een verwijzing zijn naar de anus? Een soutane heeft drieëndertig knoopsgaten als verwijzing naar de leeftijd waarop Jezus gestorven is. Het veertiende knoopsgat is dan ongeveer ter hoogte van het kruis. Is het een verwijzing naar het Laatste Avondmaal? Er waren twaalf apostelen, Jezus en dan het veertiende knoopsgat: Maria Magdalena. Dan gaat het dus niet om een achtergat, maar om een voorgat.

Die onwaarschijnlijke betweterige onderzoekstoon van historici die niet doorhebben dat de geschiedenis zich helemaal niet herhaalt, nee, zij herhalen de geschiedenis. Zij zoeken feiten die kloppen bij hun theorie. De andere verzwijgen ze. Geschiedkundigen verklaren in alle ernst dat ze non-fictie

schrijven. Toch creëren zij ook een andere werkelijkheid. Dat zelfingenomen gewauwel vond jij vroeger best amusant. Zoals die twee musicologen die beweren dat Bach zijn sterfdatum had voorspeld door het aantal noten dat hij had gebruikt. Ze hebben al zijn noten geteld en er dan betekenis aan gegeven. Iets waar wij mensen bijzonder goed in zijn: betekenis geven. (Belang, elf letters. Die oubollige taal die als een stuk antiek uit je mond komt: ‘Wat is de importantie van al die stampij op de aardkloot?’)

Ik heb er nu geen zin in. Ik zwijg.

Jij was duidelijk opgelucht dat ik had toegezegd om jouw spreekbuis te zijn. Een veel zachtere stem dan daarnet zei: ‘Misschien moet je niet zeggen dat ze zo goed was met haar tong, dat is toch eerder privé.’

Er beweegt geen spier in dat triestige gezicht van jou, maar je ogen glimlachen, zie ik. Uiteraard zal ik niets over haar tong zeggen.

Je vraagt me wel over haar tong te praten als je de ziekte hebt.

Ik mag je elke dag herinneren aan haar fantastische tong.

Ik moet het je zelfs beloven. Dat ik je eraan zal herinneren. Aan haar tong.

Ik beloof het. Plots een oprisping, een compulsieve opvolging van de stilte. Hoewel stilte slechts een illusie is. Zelfs hier op het Fort. De bomen ruisen, auto’s suizen, een vliegtuig broemt in de verte. Tennisballen knallen, ergens.

Die niet-stilte vul ik: ‘Maar er is toch geen enkel teken dat jij de ziekte zal krijgen.’

Een klein leugentje, de Engelsen noemen dat *a white lie*, jij zei steevast ‘gebeuzeld’.

‘Beuzelen’ is Mortsels voor ‘benigne liegen’, goedaardig met de waarheid omgaan. Ik doe het om goed te doen. Je hoeft geen genie te zijn om te beseffen dat jij procentueel hoog

scoort om de ziekte te krijgen. Zelfs zonder voortekens. Je bent van de familie, dat is al teken genoeg. Jij zal net zoals je vader met evenveel interesse naar het testbeeld zitten kijken als naar een documentaire over de Congo. Omen. Amen.

IV. Dioptrie 0 – ik

De laatste dagen waren gruwelijk. Haar jukbeenderen leken uit haar hoofd te kruipen. De doodskop slurpt de huid op. Ingevallen wangen. Lijkbleek. Bijna geen lippen meer, opgekrulde rekkers, verduurde mondbanden, haar tanden steeds zichtbaar. Haar mond droger dan een woestijn. Haar blik glazig en afwezig.

Wat me bezielde, weet ik niet, maar ik deed een 50mm-lens op mijn toestel, zette het diafragma op 2,8 en drukte op het knopje. En drukte op het knopje. En drukte op het knopje.

In plaats van haar hand vast te houden, haar lippen te bevochtigen met een washandje, tegen haar te praten, haar te kussen of andere zaken die zinnig lijken bij een doodsbéd, nam ik foto's. Heel close. Veel contrast om de diepte van haar oogkassen en haar wangen goed te vangen op de gevoelige plaat. Ik verdween in mijn toestel. De kamer waar ik als kind zoveel nachten had doorgebracht tussen mijn ouders, met trappelende voetjes en zwaaiende handjes, bestond niet meer. Het behangpapier met gouden reliëf, waar ik zo graag met mijn vingers langs gleeed, was weg.

De groene, gecapitonneerde chesterfield waarin mijn vader zat, vergat ik. Hij kwam de zetel niet meer uit. Hij waakte. Wel met een schriftje met notenbalken in de ene hand en een potlood in de andere hand, maar het schriftje was leeg. Het enige wat hij deed, was zitten. Als ik mijn ouders geen eten en drinken gaf, waren ze allang gestorven. Hij wilde niet van

haar zijde wijken. Bijna heel zijn leven heeft hij de arme vrouw alleen gelaten. Hij had zich zo vaak letterlijk in zijn werk-kamer opgesloten. Nu hij besepte dat hij haar waarschijnlijk nooit meer zou zien, bekeek hij haar de hele tijd. Ook zijn priemende blik was ik vergeten.

Het hemelbed was flou en onbelangrijk. Ik zag slechts stukken van haar gezicht. De linkermondhoek. De kin. De hals. Haar oorlel. Ik wilde elke vierkante centimeter vastleggen om nooit meer te vergeten. Haar slaap. Haar wenkbrauw, die ze zelfs in deze gruwelijke tijden van pijn en afscheid bleef epile- ren. Haar kleurloze lippen. Haar ooglid dat langzaam open- ging. Ze keek recht in de lens.

Even leek ze te knipogen. Zonder te spreken zei ze vaarwel. De camera werd loodzwaar. Ik voelde mijn tranen opwellen. Ik kon niets meer scherp zien, maar ik bleef op het knopje drukken. Mijn vader kreunde iets vaags in mijn richting. Hij wilde iets zeggen, maar zijn woorden bleven steken in zijn keel. Ik veegde de tranen uit mijn ogen en keek hem aan. Zijn blik vroeg: 'Is het gebeurd?'

Ik wilde antwoorden dat ze nog leefde, maar er gulpte ver- driet naar boven. Klanken rolden uit mijn mond, onverstaan- baar omdat het ook zo onbegrijpelijk is dat moeders ooit ster- ven.

Ik ging met mijn rug tegen het bed zitten en zuchtte. Zo wilde ik me haar toch niet herinneren? Stervend, met een schurende ademhaling. Dat was mijn moeder niet. Dat was haar lichaam dat nog vocht. Haar sterke hart dat bleef pom- pen. Haar geest, haar aanwezigheid, dat wat haar mijn moe- der maakte, was niet meer in deze kamer.

Waar was de vrouw die met haar linkerhand mijn straf- werk maakte, omdat ik weer eens tekeningetjes had gemaakt in mijn schriftjes en in mijn agenda?

Ik had last van dwangmatig tekenen. Als ik een les te saai

vond, kriebelde ik in de marge of kantlijn. Mijn schriftjes stonden dan ook vol kanttekeningen. De bergen strafwerk die ik hierdoor moest schrijven, weerhielden me niet. Het was geen rebels gedrag, het was compulsief. Ik wilde er graag mee stoppen, maar het lukte me niet. Mijn moeder vond het prima. ‘Ze moeten je aanvaarden, zoals je bent, jongen.’ Wanneer de meester en de directeur het niet begrepen, zocht ze een inspecteur op die op een briefje schreef dat ik mocht kriebelen in mijn schriftjes en in mijn agenda.

Waar was de vrouw die mij met kartonnen dozen en aluminiumpapier had omgetoverd in de mooiste robot die Morsel ooit had gezien? De prijs van het kindercarnaval ging naar mij en dus eigenlijk naar haar. Ze had er ook een voor zichzelf gemaakt. ‘Brzzzz, wil Marcelbot ook wat olie drinken?’ Hoekig marcheerde ze naar de keuken en kwam terug met twee cola’s. We smeerden onze machines en dansten de kartonnen dozen van ons lijf.

Waar was de vrouw die borrelnootjes in mijn mond kon gooien van tien meter afstand? Als het een olympische discipline was geweest, had zij zeker een medaille gewonnen voor ons land. Om de een of andere reden is een speer of een kogel sportiever dan een borrelnoot. Waarschijnlijk omdat de oude Grieken nog niet in contact waren gekomen met pindanoten en nog niet wisten wat paneermeel was. Jammer. Zo kon de rest van de wereld niet meegenieten van mijn moeders talent om een borrelnoot in een mondgat te gooien vanuit de keuken naar de andere kant van de living.

Waar was de vrouw met de immer rode lippen? Overall in huis lagen lippenstiften verstopt. Bij de lepeltjes in de keuken, bij de schroefjes in de kelder, in een schoen in de schoenkast, tussen de kussens van de zetel, op haar nachtkastje. Altijd Max Factor Clear Clear Red. ‘Vulgaire mensen zeggen dat lippenstift voor straatmadeliefjes is, omdat het een verwijzing

zou zijn naar je andere lipjes. Ik vind net dat het de aandacht naar je hoofd verlegt in plaats van naar je lichaam of naar de rondingen van dat lichaam. Naar je mond meer bepaald. Zo kunnen mannen zich beter focussen op wat je tegen hen zegt.' Hoe vaak heb ik niet een hele dag rondgelopen met een afdruk van mijn moeders lippen op mijn wang? Een helder helder rode afdruk dan nog wel.

Waar was de vrouw die garnaaltjes at alsof het pistachenoten waren? Als alles in huis gedaan was wat er gedaan moest worden – gekookt, afgewassen en toiletten gekuist (ja, dat deed ze iedere avond) – zette ze zich in de zetel met haar voeten op een poef. Ze nam twee kommetjes, een met garnalen en een om de pellen in te doen. Als ze allemaal gepeld waren, ademde ze heel diep. Haar gezicht ontspande, haar lichaam gleed wat dieper onderuit. Haar vingers gleden door al die gepelde garnaaltjes. Ze likte haar vingers een voor een af. Vervolgens nam ze heel precies één garnaaltje tussen haar duim en wijsvinger en bracht dat sierlijk naar haar niet meer zo helder helder rode lippen. Dat halfuurtje genieten was van haar. Telefoongerinkel en deurbel werden genegeerd. Garnalen betekenden in onze familie: 'Niet storen, a.u.b.'

Nu lag zij daar zelf als een verschrompelde garnaal. Zonder lippenstift. Ik nam mijn fototoestel en deletete al mijn foto's van haar. Zo wil ik haar niet herinneren. Dit is niet de vrouw die mijn moeder was, dit is haar lichaam, dat de strijd verloren heeft. Mijn moeder heeft volle, rode lippen. Mijn moeder danst van de keuken naar de living. Mijn moeder sterft niet.

E. Job14 – pijnrik

Een mens, kind van een vrouw,
in dagen beperkt, met zorgen overstelpt,

is als een bloem die bloeit en verwelkt,
vluchtig als een schaduw, onbestendig.
God, hebt Gij het dan ook nog op zo iemand begrepen?
Voor een boom is er hoop:
zelfs omgehakt bot hij nog uit, komt opnieuw in blad.
Al worden zijn wortels oud in de grond,
al is zijn stam bezig te vergaan –
hij hoeft maar water te voelen en loopt uit,
wordt weer groen als een jonge plant.
Wanneer een mens sterft, dan is het gedaan;
geeft hij de geest dan is het voorbij.
Als water verdampt, als een rivier verdroogd.
Of blijft wie sterft toch nog leven bij U?
Dan is mijn hele bestaan,
een wachten tot U, die naar mij uitziet, komt.
– Job 14

Ik heb het altijd grappig gevonden dat de auteur van Job toen nog geen kennis had over de kringloop van het water. Hij gebruikt het verdampen van water, het uitdrogen van een rivier als voorbeeld van eindigheid; wat hij niet wist, is mist. Water verdampt om dan weer water te worden op een andere plek. Misschien komt het met ons geheugen nog wel goed. Na de dood? De mist van herinneringen kan opklaren. Alleen niet hier. Elders. In een andere tijd. De auteur wil het over de hemel hebben, maar hij spreekt hier over reïncarnatie. Zouden wij bij onze dood ook overgaan tot een vluchtige vorm om dan ergens anders weer lijfelijk te worden? Mens wordt mensenstof om dan weer mens te worden. Is mijn moeder nu onderweg naar een nieuw leven? Is het een kringloop? Zitten wij met z'n allen in een *loop*?

Wij kijken opnieuw voor ons uit.

Ik: 'Dus je gaat niets zeggen?'

Jij schudt je hoofd. Niet fel. Vier kleine bewegingen, die je alleen opmerkt als je ze verwacht.

‘Als je niets gaat zeggen, vind ik wel dat je zelf piano moet spelen.’

Je toont je handen. Aders liggen op hun rug. Thomas, die nu vijf is, zegt dat je je huid bij het oud papier kan zetten, het voelt aan als karton. Ouderdomsvlekken, rimpels, grijze haren, maar nog steeds verzorgde nagels. De vingers trillen.

‘Ik kan niet meer spelen.’

Je vlucht. Je wil niet spreken. Je wil niet spelen. Je wil zelfs liefst van al geen afscheid nemen van je vrouw. Dat begrijp ik. Maar je moet toch iets doen? Een vliegtuig vliegt traag voorbij. Ongelooflijk hoelang je het nog kan horen, zou het al in Mechelen zijn? We zien sterren die er niet meer zijn, we horen vliegtuigen die al ver weg zijn. We denken ‘mensen’ die niet meer zijn. *Homines cogito ergo sunt.*

‘Ik ben iets nieuws aan het schrijven. Een oneindig afscheidnummer. Niet alleen voor haar. Maar voor iedereen. Als je je beide ouders verliest in een auto-ongeluk, je oudere broer in een stomme klimpartij en je vrouw in je eigen armen, dan weet je dat alles eindig is. Daarom wil ik een oneindig afscheidnummer schrijven.’

Bij het verlies van je vrouw scheuren je littekens weer open.

Dat verdomde ongeluk op de Krijgsbaan. De crash was tot in het centrum te horen, zeggen ze. Twee keer over de kop en dan mooi rond een paal gebogen, zeggen ze. Op slag dood. Je vader had zo veel glasscherven in zijn gezicht dat zijn broer, nonkel Tuur, hem niet herkende bij de identificatie. Autogordels bestonden nog niet. Die hebben ze pas vanaf 1956 geïntroduceerd. Je moeder vloog door het raam. Ze lag wel honderd meter verder. Ze leek op zo’n kind dat voor de grap haar kleren achterstevoren had aangedaan. Haar voeten verraadden dat haar hoofd wel degelijk gedraaid was. Jij

en nonkel Selle hebben elke maand tweehonderd Belgische frank op jullie spaarboekje gekregen van de chauffeur van de andere auto. Hij mankeerde niets. Zijn Simca was sterker dan de Renault van je ouders. Hij was op slag nuchter. Hoeveel auto's reden er toen in Mortsel? Achttien? Twintig? En twee daarvan zorgden er voor de dood van je ouders. Jij was negen, je broer elf. Jullie waren oorlogje aan het spelen in Klein Zwitserland. Gewapend met buizen en papieren pijltjes. Zes keer gestorven en verder gespeeld. Nonkel Tuur kwam niet uit zijn woorden. Tante Bertha heeft het er in één keer uit gegoooid. 'Ze zijn dood!'

Die verdomde val in Congo. Nonkel Selle had al de Mont Blanc beklommen en de Matterhorn, maar in de Mayombe-bergketen, niet hoger dan 930 meter, was er blijkbaar een rots die iets te glad was of te poreus. Tussen de reuzenlobelia's en de paraplubomen heeft hij weken gelegen voor ze hem gevonden hebben. Zijn lichaam was al grotendeels opgevreten door de Congolese aaseters. Een Zweedse missionaris liet het thuisfront weten dat hij waarschijnlijk door de val gestorven is. Nonkel Tuur is een paar jaar later naar de plek gereisd waar het gebeurd was. Het was een rots van niets, zei hij. Het was niet eens een rots. Op handen en voeten kon hij zo naar boven klauteren. Zelfs tante Bertha was boven gekomen. Zo dicht bij de Mayombe-spoorweg, waar zovele zwarten zijn mishandeld voor de eer en glorie van koning Leopold II, stierf jouw broer in omstandigheden die sterk doen denken aan het overlijden van koning Albert I. Zijn overlijden kreeg geen rust in jouw hoofd. Samenzweringen, wraakacties, moordcomplotten of een uit de hand gelopen ruzie. Je fantasie deed je broer vallen en vallen en vallen.

Een ongeluk en een val worden bepaald door fracties van een seconde. Hoeveel keer in ons leven ontsnappen wij maar net aan de dood? Toeval heeft geen tijd nodig om te doden.

Toeval is een agressieve kat die uithaalt voor je het weet. Toeval is erger, toeval heeft geen staart die aangeeft dat je je uit de voeten moet maken.

Kanker daarentegen neemt zijn tijd en pakt daarna tijd af. Is het ook gewoon pech hebben, net als bij een ongeluk? Of zijn we hier toch zelf verantwoordelijk voor? Ik bedoel niet dat mijn mama verantwoordelijk is voor haar kanker. Zeker niet. Maar zijn wij als mensheid verantwoordelijk voor het bestaan van deze ziekte? Zou ze ook bestaan hebben zonder ons?

Een oneindig afscheidnummer voor iedereen.

‘Vadertje toch. Jouw leven is een hel.’

‘En een hemel. Dat is juist het leven. Duveltjeskermis. Regen en zonneschijn tegelijkertijd.’

Het weer verstaat Nederlands. We moeten onze paraplu’s weer openen. Het lijken wel diamanten die uit de hemel vallen. Prisma’s die het zonlicht breken.

‘Heb je nog altijd geen afscheid genomen van je ouders?’ vraag ik, maar ik weet dat heel jouw leven dat afscheid is. ‘Zesenvijftig jaar is lang geleden.’

‘Daarvoor waren ze wel elf jaar lang mijn ouders.’

Dus toch allebei, denk ik. En niet alleen je moeder en een man die er toevallig bij liep.

Een man die waarschijnlijk iets te veel gedronken had. De familie beweerde bij hoog en laag dat het niet zijn schuld was. De andere auto reed door het rood. De andere automobilist had zeker te veel gedronken. Als het leven rechtvaardig zou zijn, dan was die man over het asfalt gekatapulteerd, onthoofd en verbrijzeld. De dood doet maar wat. Een leeuw die zich verveelt. Een automatische grasmaaier die niet ziet of het bloemen zijn of netels. Maaien, maaien, maaien. Een zot reed door het rood en twee kinderen waren hun ouders kwijt. In mijn hoofd vervloek ik alcohol, het noodlot en andere goden, wanneer jij toch een eerste traan lost. Eén.

‘Van onze Selle weet ik niet eens hoe hij gestorven is. In de bergen, ja. Maar waarom? Hoe? Door te vallen. Door een kapot touw, een kapotte haak. Ik zou het graag weten. Hoe hij gestorven is. Van Josefien weet ik het, van mijn ouders weet ik het. Van nonkel Tuur weet ik het ook, met zijn sjaal die tante Bertha voor hem had gebreid tussen een machine blijven hangen, gestikt. Van nonkel Bruur, onze Vic, weet ik het ook, in de winter, uitgegleden in zijn eigen keuken, doodgevroren in een plas bloed. We hebben hem met een schop moeten lospeuteren. Die was te gierig om de verwarming aan te zetten. Hij zou een frank in twee bijten. Ons Paula, tante Pète, in het kinderbed gestorven. Moe Plien, in de zomer, gestoken door een wesp, ze wist dat ze allergisch was, maar haar spuitje lag nog boven in de hotelkamer. Tante Elza, tante Poes, heeft zich verdaan in de beerput. En dan nog zelf het deksel er terug bovenop gezet, zodat ze haar niet konden vinden. Mensen gaan op de stomste manieren. Maar van onze Selle weet ik het dus niet hoe hij gestorven is.’

Wat maakt het uit? Hij is er niet meer. Laat het vallen, denk ik. Een kapot touw, een afgebrokkeld stuk steen, een gemene duw – het resultaat blijft hetzelfde. Nonkel Marcel is er niet meer. Laat het rusten. Laat je hoofd rusten. Ik probeer je op andere gedachten te brengen.

‘Zullen we theekeuken nemen in plaats van koffiekeuken?’

Zij at nooit koffiekeuken.

‘En rozenbottelthee?’

Zij dronk altijd rozenbottelthee.

‘Dat nummer gaat uiteraard niet oneindig duren.’

Dat had ik al begrepen, maar wat denk je van die theekeuken en die thee? Jij zou een prima kandidaat zijn voor het wereldkampioenschap negeren, denk ik, maar dan verras je me: ‘Een minuut of vier, dat is al oneindig genoeg. Anders zou die thee al koud zijn en die theekeuken zouden helemaal uitgedroogd zijn.’

Ik ben blij je in een communicatieve bui aan te treffen en probeer snel mijn lijstje met vragen af te werken.

‘Heb je het toch niet liever in een zaal dan hier op het Fort?’

‘Nee, we houden de plechtigheid hier, op het Fort. Op haar lievelingsplekje. Bij het water.’

We kijken naar het groene water. Waar jij nog in gezwommen hebt als kind. Waar ik nog op geschaatst heb als kind. Waar de Duitsers papieren en typemachines en wapens in gedumpt zouden hebben op het einde van de Tweede Wereldoorlog. Waarin ik tientallen ballen heb geschoten, per ongeluk. Waaruit ik tientallen ballen heb gevist met lange takken en natte voeten. Waar jij nog hebt gevist met nonkel Tuur, karpers zo groot als een labrador. Waar jij ’s nachts in je blootje hebt gezwommen met mama. Waar mijn zoon jaren later zijn waterschildpadje heeft vrijgelaten omdat het te hard stonk. Waardoor we weten dat de grootte van waterschildpadden bepaald wordt door de grootte van hun verblijfplaats. Waardoor we weten dat de habitat van waterschildpadden niet het Fort is.

Dieren en onze familie bleken nooit een gouden combinatie. Net als die keer dat we twee konijnen hadden. Een albino dwergkonijn en een zwart konijn. Bollie en Billie. Twee mannetjes, dachten we. Homo’s, dachten we. Het kleine, witte konijntje met rode oogjes nam het grote zwarte konijn met een tempo waar een drillboor jaloers op kon zijn. Een grappig gezicht, dat kleine diertje dat alleen met zijn oren boven dat andere dier uitkwam. Billie werd bol. Ze was geen mannetje. Ze was zwanger. Het was een gedomesticeerd konijn, dat naar ons toe kwam zodra wij één stap zetten in de tuin. We konden haar strelen en oppakken. Behalve wanneer ze zwanger was. Ze bouwden een leger achter in de tuin, waar ze beviel van twaalf konijntjes. Je werd gek. Overal gaten in de grond. Overal keutels. Je gaf de konijntjes aan een bevriende violist,

die rijk geboren was en in een kasteel woonde met grond. Veel grond. En bos. Wat je niet wist, was dat er in zijn bos gejaagd werd. De familiesage luidt dat een jager zo verrast en vertederd was door dat mooie zwarte konijntje dat naar hem toe kwam gehupt, dat hij zijn eigen hond heeft afgeknald toen die het schattige dier in de nek probeerde te bijten.

Een landschildpad bleek in ons geval geen goede combinatie te zijn met een grasmachine. Vier overreden katten. Tijger (een streepjeskat), Blakkie (een witte kat), Tijger de Tweede (een streepjeskat) en Blakkie de Tweede (een rosse kat). 's Nachts is Mortsel een autostrade. Auto's willen zo snel mogelijk van Antwerpen naar Lier of van Mechelen naar Antwerpen. Poezen zijn geen verkeersdrempels. Ze beschadigen je onderkant niet als je er te snel over rijdt. Met de pels van alle overreden katten in Mortsel zou je heel België kunnen bedekken. Met de darmen van alle overreden katten in Mortsel zouden alle snaarinstrumenten van de Benelux besnaard kunnen worden.

Dan hebben we ook één keer een visbak gehad. Een grote. Vol exotische vissen. Fluorescerende, knalgele, doorzichtige. (Aquariumvis, negen letters: neontetra. Ik heb altijd zin om de makers van zo'n kruiswoordpuzzel te schrijven om te verduidelijken dat aquariumvissen niet bestaan. Alsof je zou kunnen zeggen: 'Gevangenismens: boekhouder'. Er zijn meer boekhouders die niet in de gevangenis zitten dan omgekeerd. De neontetra leeft eigenlijk in de vrije natuur.) Stofzuigervissen die met hun lippen langs het glas schuiven. Een schatkist waaruit lucht borrelt. Het aquarium stond in de badkamer op de eerste verdieping. Ik zat dan in het bad de vissen na te doen. Of zij mij, dat was onduidelijk. Tijdens een familiefeest liep er plots water langs de muren naar beneden, een paar seconden later viel er een aquarium door het plafond naar beneden. Recht in ons mosselsouper. Als je zelfs geen vissen

kan houden, moet je het gewoon toegeven. Dieren verzorgen is niet onze sterkste kant.

‘Ja, ik weet het, Marcel, hier komen mensen voorbij met hun hond, joggers, parkwachters op een fiets. Er is hier passage, maar dat zou zij gewild hebben. Daar ben ik zeker van.’

Ik weet dat je dit alleen maar zou doen om haar een plezier te doen. Ik weet hoezeer jij het haat om dingen anders te doen. Jij wil alles liefst gewoon. Het zou zoveel makkelijker zijn in een zaal. Ik herinner me jouw pleidooien tegen het speciaal doen. Ontbijt op bed bijvoorbeeld. Waarom al die moeite? Het eet verschrikkelijk moeilijk en je moet daarna je lakens verschonen. Je slaapt toch ook niet op de tafel. Doe gewoon. Houd het praktisch.

Ik probeer nu ook jouw rationele kant aan te spreken. ‘En als het regent?’

‘Dan zijn we nat.’

‘En die theekoeken?’

‘Die zijn dan ook nat, hé.’

‘En die piano?’

‘Die wordt dan ook nat, Marcel.’

‘Pakken we dan die piano uit het kot vanachter?’

‘Nee, de vleugel. Het moet goed klinken.’

‘In openlucht?’

‘Ik wil de vleugel.’

‘Het gaat misschien vriezen.’

‘Ik wil de vleugel.’

‘Wat zou zij gewild hebben?’

‘Marcel, ik wil die vleugel en daarmee uit.’

‘Het is al goed. De vleugel. Op het Fort. In openlucht.’

‘Zo zou zij het gewild hebben.’

Een voorziet. Een binnenkopper.

‘Ze zou gewild hebben dat je iets zou zeggen.’

Een safe. Een discussiestopper.

‘Nee, dat zou ze niet gewild hebben. Ze had nogal graag dat ik zweeg. En dat zal ik zaterdag ook doen. Zwijgen. Schweigen. Me taire. Shut up.’

Zwijgen, daar ben je altijd al goed in geweest. Zwijgen kan je niet genoeg oefenen, zei je. Verder zei je niets. Je zweeg. Als ik met moeilijke levensvragen zat, zei jij: ‘Wat denk jij?’ Verder keek je me aan met een blik vol verwachting. En ik zweeg. En jij ook. Na zo’n uurtje zwijgen waren mijn levensvragen niet opgelost, maar mijn zin om erover te praten was voorbij. Met een glimlach op je lippen, zei je dan: ‘Dat denk ik ook, Marcel.’

Ik heb geen levensvragen. Ik heb nu enkel praktische vragen. Heb je al een foto gekozen voor op het doodsprentje? Met welke drukker gaan we werken? Gaan we het nu in intieme kring vieren of is iedereen welkom? (Vieren? Afscheid vieren? Zoals je een zeil viert? Lossen. Verder valt er niet veel te vieren.) Wat doen we met het graf? Bij de minste kik sis jij: ‘Ssssst.’

(Stilte.)

(Nog meer stilte.)

‘Ik meende dat van die kinderen. Jij had nooit kinderen mogen hebben, jij. Wij leven een heel leven en dan vergeten we het. Alsof je je levensverhaal op een schoolbord schrijft en alles er gewoon weer af veegt. Spons erover.’

Alsof je niet kan leven zonder geheugen. Alsof je niet gelukkig kan zijn zonder geheugen. Alsof je niet gelukkig kan zijn als je weet dat je ooit alles vergeet. Wij zijn geen goudvissen die rond hun eigen as spinnen. Ik zie mijn kinderen graag. Zelfs als ik weet dat ik hen misschien ooit niet meer zal herkennen, zie ik hen graag. Ik probeer meer te zijn dan gewoon een aanhangsel van hun moeder. Ik geniet intens van hun drukte. Hun proefondervindelijke dwaasheden. Hun koppige weigeringen om zomaar te aanvaarden dat volwassenen altijd

gelijk hebben. Hun ontwapenende vragen. Hun gulle tederheid. Ik hou van Thomas en Laura. Ondanks het verlies van mijn moeder, ondanks de zieke wereld waarin wij leven, ben ik een vorm van gelukkig. Dat ik dit later niet meer zal weten, kan me niet schelen. Ik leef nu.

‘We gaan allemaal dood, vader, dat betekent toch niet dat we niet kunnen leven?’

‘Hoe minder je meemaakt, hoe minder je moet vergeten.’

‘Andere mensen sterven toch ook?’

‘Daar zeg je het, Marcel. Andere mensen sterven. Wij sterven niet. Wij krijgen de ziekte. Wij leven als zombies. Wij blijven zowat hangen tussen leven en dood.’

Licht kan reflecteren. Licht kan breken in duizenden stralen. Licht zoekt zijn weg langs kieren en spleten. Het duister doet dit ook. Het donker kruipt en vermenigvuldigt zich waar het kan. De lievelingsplek van donkerte is tussen de oren van een mens. Van daaruit kan het communiceren en andere mensen doen wankelen. Ik probeer met een koevoet van lichtheid zijn denken te breken. Zijn gedachten te verzetten.

‘Zal ik een puzzel voor je kopen?’

‘Ik ben geen kind.’

‘Je puzzelt toch graag? En puzzelen is goed voor het geheugen, zeggen ze.’

‘Ik zie wat je probeert te doen, Marcel.’

Laat het dan ook toe. Je moet huilen, vader. Die dam houdt alles binnen. Laat het donker met je tranen mee naar buiten stromen.

‘Ik zou graag haar plaats innemen. Ze hebben de verkeerde eerst meegenomen. Vrouwen leven normaal langer. Vrouwen zijn het sterke geslacht. Ik ben zo bang, Marcel.’

En dan gebeurt het. Eindelijk. Je huilt. Hard en lang en zonder schaamte.

Ik huil mee, maar ben ook blij. Duveltjeskermis. De bolster

laat de kleine scheut ontkiemen. Kwetsbaar klein schiet er wat hoop door de wanhoop.

V. Rododendron – ik

Ik moest hem troosten. Ik hem. De zoon de vader. Ik moest mijn rug rechten en hem ondersteunen. Sinds die dag op het Fort stonden de sluizen open. Iedere keer als ik de kamer binnenkwam, jankte hij zijn traanklieren leeg. Droge tranen schuren het hardst. In mijn ogen zag hij haar ogen. In mijn mond de hare. Hij kon niet naar me kijken zonder te breken. Hij had me vroeger zo vaak getroost. Wanneer ik met mijn skateboard van de trappen van het tunneltje was gedonderd en mijn beide knieën donkerrood zagen. Wanneer ik op de tuinmuur balanceerde als een circusartiest en in mijn overmoed even de ogen sloot, met als gevolg dat ik die betonplaat tegen mijn scrotum voelde knotsen. De binnenkant van mijn benen was geraspt en mijn ballen zagen blauw. Wanneer ik katjes ging afknippen om aan mama te geven en per ongeluk een stukje vinger tussen de snijvlakken van de snoeischaar had. Die katjes zijn watjes. De natuur is perfect zoals ze is, maar ik herinner me goed dat die bloedrode katjes prachtig waren.

Vaders troosten zonen, zo hoort het. Kanker verandert alles. Logica wordt opgevreten door wreedheid. We zijn met genoeg op de planeet, dat klopt. Toch had ik maar één moeder.

Peer Lortcher had maar één vrouw. Het noodlot heeft haar afgepakt, in ruil kreeg hij oneindig veel hartzeer. Ik kon me niet laten gaan in mijn verdriet. Het zijne was te groot. Mijn moeder was niet meer en het weinige vader dat me restte, probeerde ik overeind te houden.

Zijn smart leek niet in te dammen. Ik zocht naar een mo-

ment om weg te glippen. Ik wist niet hoelang ik mezelf nog staande kon houden. Mijn opgekropte verdriet kroop naar boven, de keel door. Met het water in de ogen zag ik hoe hij op de grond lag te rollen, krijsend als een hysterisch varken. Hij was niet kalm te krijgen. Ik hield hem in mijn armen. Hij hapte naar adem, snikte en snotterde. Over zijn schouder keek ik rond in de living van mijn jeugd. De fotolijst waarin twintig foto's zaten van moeder, vader en zoon. Op dezelfde plaats genomen, achter in de tuin bij de rododendron, in de lente. De zwart-witte bloemen werden eerst sepia, maar door de jaren heen knalden ze steeds meer fuchsia. Die schijnkransen die soms als een aureool achter iemands hoofd opdoken. De struik werd groter en groter, net als ik. Twintig jaar na elkaar dezelfde foto. Moeder links, ik in het midden, vader rechts. Twintig foto's waarin je mij zag opgroeien, waarin je hen ouder zag worden. De kleren van mijn moeder volgden de mode, haar kapsel volgde dat van Brigitte Bardot, mijn vaders haar zoals altijd met gel in een zijstreep gekamd en zoals altijd droeg hij zijn blauwe pak met krijtstreep, een lichtblauw hemd en een donkerblauwe das. Het haar werd dunner, de rimpels dieper, verder zag hij er op iedere foto hetzelfde uit. Een glimlach waarbij de ogen niet meelachen.

Nu huilde hij met zijn hele wezen. Door zijn vloedgolf van verdriet zag hij de stoel niet waar zij altijd op had gezeten, het dichtst bij de keuken, haar keuken. Ze had geen problemen met feminisme. Met één stelling was ze het echter oneens: mannen en vrouwen zijn gelijk. Dat vond ze onzin van de bovenste plank. 'Mannen hebben een pak minder empathie, zijn niet bekwaam in het combineren van meerdere activiteiten en denken dat kracht en macht hetzelfde zijn. Mannen en vrouwen zijn dus helemaal niet gelijk.' Ze vond het geen vorm van discriminatie dat zij verantwoordelijk was voor de keuken, nee, ze zag het eerder als een verworven recht, dat

ze haar niet zouden afpakken. Verantwoordelijkheid moet je nemen, niet krijgen.

Haar stoel was bijna altijd leeg, omdat ze nooit ging zitten. Zelfs tijdens het eten liep ze op en af naar de keuken. Toch was hij nu nog leger. Doden zitten zelden. Het was een leegte die niet op te vullen was. Het tafelkleed dat zij zelf geborduurd had, lag op tafel alsof er niets gebeurd was. De onwetendheid van materie moet soms zalig zijn. Gevoelloosheid is het voorrecht der dingen. Wasspelden kniezen niet. Ovenwanten hebben geen slapeloze nachten. Het Afrikaanse beeldje dat Selle naar Josefien Simons had opgestuurd uit Congo, een houten jager met speer, was zich totaal niet bewust van het grote gemis. Het letterkastje waarin stenen popjes stonden, treurde niet. Haar vriendinnen vonden het zielig dat ze nooit op reis ging, en namen van al hun vakantiebestemmingen een klein stenen popje mee voor de letterkast van Josefien. Een Spaanse flamencodanser stond naast een Engelse bobby. Zelfs het Hollandse klompenmeisje had geen begrip voor ons verdriet. De planten waar mijn moeder tegen gesproken had, vrouwentongen en kamerlinde, lieten de bladeren niet hangen.

Ik voelde me een waterballon die op ontploffen stond, ik moest hier weg. Ik kon hier toch niet huilen bij dit hoopje mens, dit hompje ellende? Ik had hem een kalmeringspil gegeven, die exact deed wat ze moest doen. Als afleiding was ik de bijsluiters gaan lezen en midden in de Duitse versie viel hij daar op de mat in slaap. ‘Jugendliche über 12 Jahre und Erwachsene’. Echt ‘erwachsen’ zag hij er niet uit. Hij lag daar onschuldig als een kind, ontspannen als een poes. Van zijn pijn was niets meer zichtbaar. Afgemat door zijn geest lag zijn lijf te rusten. ‘Als er iets is, bel me dan!’ schreef ik op een briefje, wetende dat hij toch nooit zou bellen. Zelfs niet als het huis zou afbranden. Ik voegde er snel aan toe: ‘Ik kom

morgen langs.’ Ik haastte me naar huis. Op de N1 heb ik de wagen even op de pechstrook moeten zetten. De vulkaan was uitgebarsten, het verdriet laveerde uit mijn ogen en uit mijn longen. De ruitenwissers kregen de tranen niet weg. Daar op die miseriestrook schreeuwde ik: ‘Mama! Mama!’ Stembanden die tegen elkaar slaan als cimbalen. Voorbijrijdende vrachtwagens schudden mijn wagen door elkaar. Ik wilde naar mijn vrouw. Ik wilde haar armen. Vrouwenarmen. Een boezem om in te verdwijnen.

49. OVER SPEL

Alwaar een zwarte bladzijde wordt geaaid.

F. 2op3 – geilerik

16 DECEMBER 2015

Het is niet kies, toch heb ik ze gelezen. Je zorgvuldig verstopte dagboeken. Achter je boekenkast. Adinda vond dat ik ze moest verbranden. Boeken verbranden, dat doe je niet. Dat is iets voor nazi's en fundamentalisten.

(Extremistisch, acht letters: radicaal. 'Mensen die zeker zijn van hun gelijk, hebben per definitie ongelijk. Je moet jezelf in vraag durven stellen. Descartes zei niet: "Ik denk dat ik gelijk heb, dus ik heb gelijk." Radicalen zijn gevaarlijk. Omdat ze te dom zijn om te begrijpen dat alles relatief is. Het is te zeggen: dat denk ik.')

Ik had er een ruzie met de liefde van mijn leven voor over. Ik laafde mijn nieuwsgierigheid met jouw woorden. Je schreef in je dagboeken veel meer dan je sprak. Ik leerde je eindelijk kennen. Mijn levensvragen werden niet beantwoord, dat niet. Het deed me deugd om te zien dat jij met dezelfde vragen zat.

Ik herkende je onzekerheid.

18 APRIL 1975

Muziek moet beter zijn! Muziek moet overtreffen! Middelmattige muziek sterft zodra ze ontstaat. Om te overleven moet muziek geniaal zijn. Muziek moet opboksen tegen theater, dans, beeld- en schilderkunst. Allemaal visuele kunstvormen. Want de mens is visueel. We zijn visueel. Allemaal. Maar nee,

ik moest zo nodig van alle talenten het talent van componist trekken. En als componist iets willen bereiken is vrijwel onmogelijk. Je moet niet goed zijn of geweldig, je moet geniaal zijn. Een beetje ambachtelijke, hardwerkende schilder krijgt vroeg of laat zijn kans op internationaal gebied. Maar ik? Ik die al mijn dagen en al mijn nachten wijd aan muziek. Muziek. Muziek. Muziek. Muziek.

Ik geraak zelfs de taalgrens van mijn eigen land niet over. Ik moet hier zo'n beetje liggen sudderen in een van de kleinste gemeenschappen van de wereld.

Oh ja, en ik ben vader geworden!

19 JUNI 1975

Ik heb een paar oorwurmen geschreven. Het zou zo eenvoudig zijn om die gewoon te herhalen met verschillende instrumenten in verschillende toonaarden. Waarom maak ik het me altijd zo moeilijk? Waarom mag het niet simpel zijn? Tegenengewicht is nodig om zaken in de lucht te houden. Om de zwaartekracht te overstijgen (en dus hemelse muziek te maken) moet je balans creëren in de melodieën.

Onze Marcel lijkt altijd te lachen als ik pianospeel. Als hij huilt, krijg ik hem rustig met muziek.

4 OKTOBER 1975

Ik heb mezelf heel hard uitgelachen vandaag. Ik was jaloers op een baby. Hij krijgt alle aandacht en liefde, ook mijn portie. Wie is hier de baby, baby?

6 DECEMBER 1975

Voor zijn Sinterklaas heb ik een kinderliedje geschreven. Josefien vond het prachtig. Ik heb de partituur voor de zekerheid verbrand. Ik wil niet dat iemand anders ooit dit liedje speelt. Het is voor onze Marcel.

13 MAART 1976

Het is een kleine stap voor de mensheid, maar een grote sprong van vreugde in ons gezin. Hij stapt.

17 APRIL 1976

Ik heb al veel gevloekt op dat kleine kindje dat mij zo van mijn werk houdt. Toch moet ik bekennen dat ik niet meer zonder zou kunnen. Het zou alleen bijzonder fijn zijn als zo'n kind een aan- en uitknop zou hebben. Onze Marcel staat altijd aan.

22 MEI 1981

Ik probeer onze Marcel warm te maken voor puzzelen. Ondertussen ligt er al twee jaar een onafgewerkte puzzel van *Jungle Book* in de kelder. Dat vuur heb ik niet doorgegeven. En misschien maar goed ook. Dat kind is slimmer dan ik. Het is een stom tijdverdrijf. Ze zeggen dat het de geest scherp houdt. Onzin. Het maakt de geest leeg. Je kan een chimpansee trainen om het te doen.

23 MEI 1981

Wat erg. Ik las wat ik gisteren schreef over een chimpansee die je kan leren puzzelen. Marcel heeft de puzzel in een halfuur gelegd. Blijkbaar heeft hij eerst uren gekeken naar al die puzzelstukjes, om dan in één keer heel die puzzel af te werken. Wat een fijn kereltje.

11 JUNI 1989

Ik werk me kapot. Ik weet het, er zijn twee soorten mensen. Mensen die werken en mensen die spelen: muziek spelen, toneel spelen, schilderen, schrijven, dansen, beeldhouwen. Maar als je twintig jaar speelt, dan begint het hard op werken te lijken. Ja, ik werk. Het is een ambacht zoals smid of kleermaker. Je moet er hard voor werken. En waarom? Omdat dat werken

het leven zin geeft? Omdat dat werken de zin van het leven is? Omdat we niet durven stoppen? Met werken en spelen en bezig zijn? Omdat we zo bang zijn van het besef dat we hier zomaar zijn. Dat dit leven een vergiftigd geschenk is. Een visueel feest. Waarbij het uitzicht zoveel belangrijker is dan de inhoud. Schijn, schijn, schijn. De zon schijnt, dus laten wij ook maar gelukkig schijnen.

14 FEBRUARI 1983

Mensen doen nog één keer alsof ze verliefd zijn. Geforceerde slijmdag. Ik zie Josefen alle dagen graag.

Ik moet mijn zwarte gal naar beneden duwen. Negatief denken is een spiraal. Je ziet het einde niet. Aangezien het er niet is. Iets of iemand moet je eruit trekken. Kunnen ze mij niet snel een prijs toekennen? Zo slecht ben ik toch niet? Er zijn er anderen die veel slechter zijn en die al overladen werden met prijzen. De commerciële componisten die filmmuziek maakten, flauwe afkooksels van Hollywood, sentimentele quatsch. Zonder identiteit, eenheidsworst, het orkestrale equivalent van de schlager. Ze doen maar. Ik hoef die belachelijke prijzen al niet meer. Mijn naam hoort niet thuis in het lijstje van die kwakzalvers, die lijden aan muzieknotendiarree. Behangpapierontwerpers, liftcomponisten, die buigen voor de smaak van het publiek. Het publiek dat graag honing in de oren krijgt. Als het maar makkelijk luistert, als ze maar niet hoeven na te denken of te interpreteren. Zelf iets doen. Tenslotte doen zij al genoeg en is muziek iets voor in hun vrije tijd. Ze zoeken ontspanning. Duidelijk gearticuleerde muziek, met meezingbare melodieën. De enige afwisseling die er is, zijn de verschillende instrumenten die dezelfde melodie spelen. Ook de muzikanten die de muziek inspelen mogen niet te veel interpreteren, het moet door de mangel van de commer-

cie. Een equalizer haalt alle persoonlijkheid eruit. We willen geen persoon bereiken, maar een massa. Ik weiger. Laat ze hun prijzen maar aan elkaar geven, zoals ze altijd doen. Bekende mensen kennen bekende mensen. Ondertussen zijn er al bekende mensen die bekend zijn omdat ze bekend zijn. Kunnen ze iets? Nee. Ze kunnen bijzonder goed bekend zijn. Dat is wat ze wilden worden, dat is wat ze zijn. Bekend. Zij draven dagelijks op met hun charisma van de vriendelijke buur, hun aura van sympathieke eenvoud, de immer spontane glimlach op de lippen. Ik heb schijt aan jullie spelletjes. Houd de roem maar. Steek de prijzen in jullie geëpileerde ani. De Koningin Elisabethprijs voor de beste opgeklopte kak gaat dit jaar naar de kiestoon van de telefoon.

13 MAART 1989

Zonder geheugen is alles een verrassing. De voorspelbaarheid van de wereld valt weg. De oude man met een geentermijngeheugen heeft niet door dat hijzelf een voorspelbaarheid is geworden. Want zo gaan die dingen; ouderdom leidt tot aftakeling mentaal en/of fysiek. Fysiek blijft er toch nog contact met de wereld rondom. Mentaal is erger. De wereld is niet meer rond of plat. De wereld is weg. Er is alleen maar de perimeter rond je eigen hoofd. Binnenin niets dan verbroken connecties, chemie op pensioen, verkalkte ezelsbruggetjes, olifantenpaden van zwart gat tot zwart gat. Kwabben die meer weg hebben van blopvissen dan van hersenen. Eerst implodeert het geheugen, het zakt in van oud naar jong. Het zuigt het denken terug naar de kindertijd. Infantiele ouderdomsziekte. Het respect dat je jarenlang hebt opgebouwd valt weg, want plots ben je de gekke grootouder. De paniek van de kinderen verandert in aanvaarding en medelijden. Dan komt er af en toe spot, of betutteling. Ik wil niet dementeren. Niet. Zodra ik de ziekte krijg, spring ik van een brug.

25 SEPTEMBER 1996

Mortsel komt van Mor-sella: een woning met één grote ruimte in moerasgebied. Zo voelt het hier wel aan. Een moeras van roddels waar iedereen elkaar in de gaten houdt. Op woensdagochtend moet je naar de markt gaan om mee te zijn. Daar wordt oor aan oor doorverteld dat dokter Maertens een gehandicapt kind heeft gekregen, dat de zoon van de eerste schepen homofiel is, dat meneer pastoor een aanhoudster heeft, dat de vrouw van die nukkige componist kanker heeft.

29 APRIL 1997

Ik ben blij dat we je mooie borsten hebben kunnen behouden. Het lijkt me zo vreemd om in bed te liggen met een vrouw zonder borsten. Zelfs bij de oudste stammen zie je in hun afbeeldingen het verschil tussen man en vrouw vooral door de borsten. Puntige driehoeken, ronde lobben, subtiele bollingen, hoekige uitstulpingen, priemende tepels op een stoepa enzovoort. Alle culturen staan bol van de borsten.

7 JANUARI 1997

Die mammografie die je tegen het raam hebt gehangen, stoort me. Die kwallen stralen niet echt seks uit. Ik ga morgen mijn piemel fotokopiëren. Eens kijken of jij daar opgewonden van wordt.

19 JUNI 1997

Ik weet dat je hebt geleden. Ik weet dat je tederheid van me verlang, maar ik kan het niet. Ik denk de hele tijd aan je medicamenten. Aan je braken. Ik hoop dat je me nog wat tijd gunt om je weer als vrouw te zien. Met veel tegenzin had ik de functie van verzorger aangenomen. Nu heb ik moeite om ze te lossen. Je bent in mijn ogen nog steeds mijn lieve patiëntje. Mijn zieke bloem. Je fuchsia bloemblaadjes worden bruin en mijn toverstaf helpt niet.

9 SEPTEMBER 2002

Ik heb in de grot van Edegem een kaarsje gebrand voor jou. Ik heb gebeden. Het was geleden sinds de lagere school. Dus excuseer me, God, als ik de woorden wat door elkaar heb gehaspeld. Het ging ongeveer zo: ‘Onze Vader die hopelijk in de hemelen zijt, maar nog veel belangrijker ook hier op aarde, Uw wil geschiede. Dat zeggen ze zo. Uw wil geschiede. Is het dan uw wil dat mijn vrouw borstkanker heeft gekregen? Of wat betekent die zin? Uw wil geschiede? U kan toch niet zoveel ellende op de wereld willen? Betekent dit dat u af en toe kan ingrijpen en het noodlot kan tegenhouden? Zou u bijvoorbeeld mijn vrouw kunnen genezen? Voor mij moet u het niet doen. Ik geloof niet eens in u. Ik ben het niet waard. Maar zij! Ik heb nog nooit iemand ontmoet die zo goed is, zo lief, zo... goddelijk. Aha! Is het daarom? Kon u het niet verdragen dat er iemand zo goddelijk rondliep op uw planeet? Lijdt u aan het stiefmoeder-van-Sneeuwitjecomplex? Dan begrijp ik het. Want inderdaad lijkt mijn vrouw mij een pak beter en liever en goddelijker dan u. Als haar wil zou geschieden hier op aarde, dan zou er geen oorlog zijn, geen hongersnood, geen ruzie, geen kanker. Als haar wil zou geschieden op aarde, zou iedereen gelukkig zijn. Weet u, God, ik heb die kaars nu toch al betaald, maar weet dat ik ze niet voor u aansteek. U bent het niet waard. Ik steek ze aan voor mijn echte God. Voor Josefiën Lortcher. Zij bestaat! Zij is goed! Groetjes, Peer! Oh, nog één ding: mocht u toch nog een zekere drang voelen om te bewijzen dat u wel degelijk bestaat en dat u ook goed bent, dan kan dat altijd door haar zo snel mogelijk te genezen. Met vriendelijke dank en amen.’

10 SEPTEMBER 1985

Ik heb al de hele dag zin in jou en je bent er niet. Componeren met een erectie leidt tot climax na climax in de muziek. Ik heb

me even met een foto van jou beholpen. De druk moest van de ketel. Waarom vind ik nergens terug hoe laat je thuiskomt? Ik dacht dat je bij je zus was. Ze neemt niet op. Hadden ze maar langere draden voor telefoons, dan zou ik je altijd kunnen bereiken. Het zou natuurlijk wel bijzonder moeilijk worden met al die draden op straat. Een spaghetti van miscommunicatie. Nee, laat het maar zoals het is. Ik zal proberen geduldig te zijn. Ik zal proberen niet te veel aan je prachtige lichaam te denken. Ja, lap, ik heb het weer vlaggen.

11 SEPTEMBER 2002

Zin. Geen zin. Is dat nu zo moeilijk om samen zin te hebben? Dieren communiceren dat met hun geur. Dat lijkt me wel handig. Dan zou ik minder het deksel op de neus krijgen. Afgewezen worden blijft pijnlijk, zelfs door je eigen vrouw.

Erg dat ik dit schrijf! Een jaar geleden stond de wereld op zijn kop. Twee torens die als vingers een peaceteken maakten in New York, deden heel wat stof opwaaien. De gevolgen daarvan zinderen nog na. En ik schrijf over mijn zin in jou. ‘The Statue of Libido’ is nog niet neergehaald.

24 DECEMBER 1983

Ze hebben een zwart gat ontdekt. In de ruimte is er een plek die planeten en sterren opzuigt. Waar ze heen gaan, dat weten ze nog niet. Ze veronderstellen nu naar nergens.

Het stof van een stofzuiger verdwijnt in de stofzuigerzak. De planeten van de planetenzuiger verdwijnen in het niets. De mensen doen hier maar druk over bejaarde nazi's, een Frans-talige burgemeester in een Nederlandstalig dorp, een Tsjecho-Slowaakse tennisser die de Amerikanen naar huis speelt, zeehondenhuiden enzovoort. Dit leven is niets. Op de tijdlijn van de geschiedenis zijn wij amper te zien. In de ruimte zijn wij een verwaarloosbaar planeetje. Zijn wij gefocust op voor-

uitgang? Nee, op eigenbelang. Winstbejag. Eigen winstbejag welteverstaan. Globaal denken, een mondiaal plan, een gezamenlijke blik op de toekomst ontbeert. We kwebbelen over God of Allah of Jahweh. We scheren ons kaal en slaan op homo's en kleurlingen. We zetten ons haar recht en we slaan op skinheads. We trekken een politie-uniform aan en we slaan op punkers en skinheads. De wereld is om zeep. Er is geen focus. De mens zelf is een zwart gat, we zuigen alle kansen op vooruitgang op. Echte vooruitgang. Ik heb het niet over de verbetering van de cd ten opzichte van de lp. Of het feit dat we nu al kinderen kunnen maken in een reageerbuis. Nee, ik heb het over een gezamenlijke visie om samen te leven. Deze planeet is uniek, een wonder, een mirakel. Waarom gaan we er dan zo dom mee om? Er is blijkbaar een nieuwe ziekte die van de apen komt. Dat betekent dus dat een of andere geile man, het zal wel een man geweest zijn, met een aap heeft gevreeën. Hallo? Mensen, wij krijgen hier een unieke kans op deze planeet om iets te verwezenlijken, dan ga je toch geen apen neuken? De president van Zimbabwe is verkleed als vrouw uit zijn land gevlucht. Hezbollah blaast een Amerikaanse ambassade op, in Nijvel vallen gewapende mannen een Delhaize binnen. Waar zijn wij mee bezig? Wij verdienen het om in een zwart gat te verdwijnen. En ik hoop dat er dan niets meer overblijft. We zouden ons moeten schamen. Zijn de leiders op? De leiders die niet aan zichzelf denken, maar aan het grotere goed. De leiders die hun leven opofferen aan de groep. Of faalt het leiderschap? Was iedere leider die wij tot nu toe hadden ook geen dictator? Was iedere echte leider die iets verwezenlijkt heeft tegelijkertijd ook geen monster? De mooiste architectuur in België danken wij aan Leopold II, helaas plunderde hij Congo en behandelde hij zwarten als dieren met kleren aan. Napoleon Bonaparte heeft zoveel goeds gedaan op vlak van educatie, mobiliteit, architectuur enzovoort, helaas was hij

ook een voorstander van slavernij en joeg hij tienduizenden jongelingen de dood in tijdens oorlogen in Egypte, Rusland of hier in de Zuidelijke Nederlanden. In Syrië hebben ze nu die Arafat, in Libië een zekere Al-Qadhafi, ieder stukje grond krijgt zijn eigen leider. Die leiders verdedigen hun stukje grond. We moeten het groter bekijken. De aarde is maar een heel klein stukje grond. We hebben iemand nodig die ons allen verdedigt. Iemand die aan iedereen denkt. Oh, ik ben weer in een naïeve bui geschoten. Straks ga ik huilend dromen over een regen van rozenblaadjes en regenbogen langs alle kanten. En dat iedereen elkaar graag moet zien. Ik slaag er niet eens in om mijn eigen vrouw de liefde te tonen die ik voor haar voel. Ik zie mijn zoon graag en ik weet dat ik met hem zou moeten spelen. Maar wat? Ik koop elke week een stripboek voor hem en ik hoop dat hij zo begrijpt dat ik van hem hou. De pakjesgevende papa. De vergeten vader. De compenserende componist. Ik moet hem meer vastpakken. Ik moet hem in de lucht smijten. Ik moet mijn vrouw beminnen. Een voorspel om je vingers bij af te likken. Een liefdesdaad van dagen. Ik moet mijn gezin meer liefde tonen. Ik zal hen het mooiste muziekstuk schrijven van de wereld. De harmonie der sferen zal jaloers dit opus moeten aanhoren.

16 DECEMBER 2015

Ik heb nu een mooie collectie stripboeken, waar mijn kinderen ook enorm blij mee zijn. Je liefde wordt dus doorgegeven, vader. Je bent wel enorm streng voor jezelf. Je vergeet hoe we op de koer een touw vastknoopten aan de regenpijp en jij dan naar toilet ging met het andere uiteinde van het touw in je handen. Daar sprong ik dan touwtje. Jij zong niet: 'Spring erin, spring eruit!' Jij neuriede een nieuwe symfonie, maar je draaide ondertussen wel met het touw. Je vergeet dat je

stiekem mijn lever voor me opat wanneer mama even wegkeek. Je vergeet dat je met stukjes hout en een figuurzaag een xylofoon voor mij hebt gemaakt. Je vergeet de uren dat je Mastermind met mij speelde. De gekleurde bolletjes die je in de juiste volgorde moest zetten, waren ons favoriete tijdverdrijf. In stilte uiteraard. Als ik moest zoeken, had jij altijd wat notenbalken naast jou, waarop je met een potlood wat noten kribbelde. Neuriën, kribbelen. Neuriën, kribbelen. Soms dacht ik nog wat langer na, omdat ik zo genoot van het ontstaan van melodieën. Ik heb je nooit kwalijk genomen dat je met je hoofd bij de muziek zat. Muziek is niet levensnoodzakelijk. Muzieknoten zijn niet voedzaam. Muziek zal geen kankers genezen of aids. Muziek zal geen planeet vinden waarop mensen kunnen leven. Toch heb ik altijd begrepen dat muziek voor jou als lucht is. Je leeft erdoor. Zoals een suikerzieke overal zijn insuline meesleurt, had jij altijd een boekje met notenbalken bij de hand. Ik was er nooit triest of kwaad om. Jij was speciaal. Mijn vader was anders.

3 MAART 1964

Muziek. Wat een dom woord. Afkomstig van de muzen. Maar die waren voor alle kunsten. Dat net muziek de naam heeft gekregen met het woord ‘muze’ erin, betekent niet dat muziek gewonnen heeft van de andere kunstvormen. Nee, verre van. Het betekent gewoon dat er niet echt een specifieke naam was voor die harmonieuze geluiden. Klankkunst.

4 MAART 1964

Muziek is uiteraard wel belangrijk. De mensen houden van muziek, maar muziek blijft op de zoveelste plaats komen. Eerst is het... visueel. Wij adoreren mensen met een visie, met een klare kijk, een scherp inzicht. Visie. Kijken. Zien. Ogen. Ogen. Ogen. Politici worden niet geprezen om hun helder gehoor

of zuivere luister. Onterecht. De beste politici zijn zij die het beste kunnen luisteren.

16 DECEMBER 2015

Mijn ogen botsten op iets wat ik liever niet had gelezen. De honger van de geest is groter dan de wil van de moraal. Ik kwam te weten wat ik liever niet wist. Dat ik las dat mijn vader soms masturbeerde, stoorde mij niet. Het stelde me gerust. Die immer correcte man had dus een libido. Blijkbaar had hij ook testosteron. Ik heb altijd geweten dat hij niet vies was van wat handenarbeid. Hij stak zijn bewondering voor de gewone werkman niet onder stoelen of banken. Ik was echter niet voorbereid op een vorm van promiscuïteit. (Dat woord is zo'n eufemisme van bedrog, twaalf letters: scheefpoepen.)

23 OKTOBER 1985

Oh, wat heb ik gedaan? Wat heb ik toch gedaan? Ik ben de stomste kloot van de wereld, omdat ik visueel geprikkeld was. Na het concert kwam een vrouw naar mij om me te feliciteren. En ik zweer het, ik had nog nooit zo'n boezem gezien. Borsten die werkelijk uit haar avondkleed probeerden te kruipen. Een vleugje tepel. Dit was dus wat de mensen bedoelden als ze 'rondborstig' zeggen. Dit was het dus. Ze was niet lelijk. Het was een best aardige vrouw. Zwart was ze ook. Had ik dat al geschreven? Zwart. Ze had een zwaar parfum. Ze zei dat ze mijn broer had gekend. Onze Selle. In Leopoldstad. Kinshasa dus. Ze zei dat ze uren met hem op café had gezeten. En dat het klikte. Dat van het een het ander was gekomen. Ze zei dat ze daar maanden hadden samengewoond in een appartementje. 'Dat kan niet', zei ik. 'Dat kan niet. Daar heeft hij nooit iets over geschreven. Hij had een verloofde. Josefien.' Dat wist ze. Maar dat speelde geen rol, want ze waren verliefd. En met een klein beetje geluk zou ze zwanger raken van hem

en dan zou hij misschien voor haar kiezen. Maar er kwam geen ongelukje, er kwam een ongeluk, malheur, disaster, Unheil. Onze Selle ging klimmen en... Ze begon te huilen. Deze zwarte parel barstte in tranen uit om mijn broer. Mijn ogen springen ook vol verdriet. We pakten elkaar vast, in die foyer. En ik wist niet waarom – was het om dat verdriet te stoppen, om niet meer aan mijn broer te denken, om dichterbij mijn broer te zijn? – maar ik begon haar te kussen. En ze kustte mij ook. ‘Laten we ergens naartoe gaan’, zei ik, want in een kleedkamer komen programmatoren, technici, muzikanten, boekers. Mensen die mij kenden. Mensen die dus ook mijn vrouw kenden. Ik had dit nog nooit gedaan. Ik vroeg of ze tien meter achter mij wilde lopen. Ik wandelde naar het station, in een buurt waar ik van wist dat ik er geen vrienden zou tegenkomen. Het klakken van haar naaldhakken op de straatstenen maakte me onrustig. Ik wou dat ze haar schoenen uitdeed en op haar tenen achter mij aan kwam. Ik dacht dat mensen ons bekeken. Een man die zich bukte om met een plastic zakje de drol van zijn hond op te rapen, keek zo’n tien meter achter mij. Tot driemaal toe greep hij naast de hondendrol. Zou hij het doorhebben? Ik haastte me naar Hotel Amour. Het had niet zo veel met *amour* te maken, meer met goesting. In een kamer van twee bij drie met een tweepersoonsbed erin heb ik genoten van mijn visuele spektakel. Blinkend zwart stond ze lichtjes heen en weer te wiegen op muziek die alleen zij kon horen. Heel traag draaide ze een rondje, ze liet zich bewonderen langs alle kanten. Het achterwerk van een zwarte vrouw staat geboekstaafd als ‘njammië’. Haar kont was njammië njammië njammië. ‘Zie naar mij! Zie naar mij!’ riep die kont. Gretig stak ik mijn handen uit om haar malse billen te voelen, ze petste mijn handen weg en draaide rustig verder tot ze vlak voor me stond. Ik rook haar zoutzoete geur. Ze trok me recht en legde mijn handen op haar borsten. Mijn handen waren

te klein voor deze ebbenhouten joekels. Haar eigen handen begonnen mijn broek los te knopen. Wanneer haar hand in mijn onderbroek gleed, was ik al zo groot gezwollen dat ik niet meer in haar hand paste. 'O baobab', zei ze. Onze handen waren te klein geworden voor onze vleesgeworden lust.

Ik voel haar nagels nog op mijn rug. Ik proef de nacht nog op mijn tong. Ho, wat heb ik gedaan? Ik ben de naam 'man' niet waardig. Of heb ik nu pas de betekenis van het woord 'man' achterhaald? Betekent het eigenlijk 'trouweloze hond'? Waren mijn eigenlijke woorden op het stadhuis: 'Ja, ik wil de wettelijke trouweloze hond zijn van deze vrouw?'

Josefien durf ik nooit meer zien. Ze zal het onmiddellijk zien. Ze zal de ontucht zien, de geile lustexplosie. Ze gaat met onze Marcel de bus pakken naar haar moeder. En ik ga die jongen nooit meer zien... Och, lust is kak.

Ik haat mijn ogen voor het kijken en blijven kijken. Zou de wereld niet veel beter zijn, als we allemaal blind zouden zijn? Bedriegen blinden elkaar? Heeft er ooit iemand al onderzoek naar gedaan? Ik denk trouwens ook dat blinden veel minder betrap worden dan zienden.

Wij zien elkaar graag. Ja, Josefien en ik, wij zien elkaar graag. Ondanks al de dagelijkse beslommeringen, de maandelijkse driftbuien, de wekelijkse kregeligheden. De kortaangebonden instructies die ik krijg over mijn gewenste bijdragen aan het gezinsleven. Want ja, dat was ik niet vergeten. Wij hebben een gezin. Ik heb een zoon, onze Marcel, dat weet ik. Een brok geluk van tien jaar. Eigenlijk heb ik ook hem bedrogen, dat weet ik. Enfin, wie heb ik eigenlijk niet bedrogen?

Ja, ik wil hier niet de zielenpoot uithangen. Maar ik ben zelf ook bedrogen. Op het moment dat ik geboren werd, ben ik bedrogen. Want toen al was ik geprogrammeerd om ooit mijn lieve vrouw te bedriegen. Het zat in mij. Niet omdat ik een man ben. Maar omdat ik een Lortcher ben. En Lort-

chers hebben een paar genetische afwijkingen. Niet vanwege inteelt, nee, niet omdat ze afkomstig zijn van de Noormannen of de Vikingen, nee, gewoon aangeboren dominante onvolkomenheidjes. Zoals daar zijn: bedriegerij, piemelvolgerij, ontrouw, dadendrang, overdrijverij, ongepaste goesting, misplaatste lust, genitale oprispingen, opstandjes vanuit de onderbuik. Lortchers zijn zaadverspreiders. Stuifmeelsproeiers. Sporensprekelaars. Lortchers zijn spuitgasten. De brand die geblust moet worden, is die van het nimmer dovende vuur van de wellust. Iedereen heeft wel een pervers kantje. Ik heb het mijne jaren kunnen verstoppen, maar gisteren kwam mijn duivel uit zijn doos. Gisteren liet ik de remmen los. Bremsfrei. Brakefree. Sans freiner. Bouger. Bouger. Bouger. Bouger. Bouger. Gisteren kregen mijn genen eindelijk wat ze al die jaren al verlangden. Ik heb ertegen gevochten. Met dezelfde koppigheid waarmee ik weiger alcohol te drinken. Dezelfde koppigheid waarmee ik altijd heb geweigerd om te leren autorijden. En deze veldslag heb ik verloren. Mijn vader heeft eens maandenlang alleen maar rijstwafels gegeten en kraantjeswater gedronken, uit koppigheid, omdat mijn moeder even koppig weigerde te koken. De reden waarom ze tot deze koppige patstelling waren gekomen, weet ik niet meer. Het was iets met vuile voeten en een pas geboende vloer? Dus van wie zou ik het hebben? Van wie zou ik het hebben?

Ik heb verloren. Van mezelf. Van mijn genen. Van mijn ogen.

Ik voel verdriet. Ik voel schuld en ik voel me vuil. Sale. Dirty. Schmutzig.

Ik heb op zes lijntjes met wat bolletjes en streepjes proberen duidelijk te maken wat deze nacht voor mij was. Geslapen heb ik niet.

VI. Adinda – ik

Een opdracht van de academie. ‘Maak een portret van een voorbijganger.’ Het idee van deze taak is dat je iemand moet vangen in een seconde. Zijn persoonlijkheid. Niet zijn uiterlijk. Geen makkelijke taak. Ik werkte niet digitaal. Digitaal foto’s nemen is als met een mitrailleur gaan jagen. Je schiet maar wat in het rond en je zal wel iets raken. Wie werkt met een filmrolletje, schiet niet blindelings. Het is een kwestie van wachten, timen, bijstellen, zoeken en toeslaan. Tijdens het ontwikkelen in de donkere kamer komen de mooie beelden bovendrijven. Aan de drooglijn haal je de wonderseconden er zo uit. Die flitsen van perfectie waarbij licht, energie en poëzie elkaar kruisen. Dat brandpunt van verhoudingen, lijnen, diepte en persoonlijkheid. Daar hing ze. Tussen een man in maatpak die in zijn gigantische mobiele telefoon aan het brullen was en een orthodoxe jood die achter zijn hoed liep. Zij. Een blik vol verdriet. Haar opwellende tranen maakten haar groene irissen nog groter. Nog mooier. Haar voortanden voorzichtig op haar onderlip. Een tedere beet. Haar volle lippen. Fuchsia? Violet? Haar tanden. Wit. Ze zat op een bankje onder een Japanse kerselaar. De zon wrong zich tussen de bloesem om haar ogen en haar mond uit te lichten. Het eerste lentejurkje, spaghettibandjes over de ranke schouders. Een rode jurk met wespentaille. Haar benen even wit als haar tanden, had ze zedig over elkaar geslagen. Haar ellebogen op haar knieën, haar vingers in elkaar. Gelakte nagels tegen elkaar aan. Fuchsia? Violet? Waar keek ze naar? Naar mij? Ze keek recht in de lens. Deze foto greep je zo bij de keel. Het leek een SOS van een engel. Blonde haren wapperden in de wind. Wimpers krulden een hemel open. ‘Kijk naar mij. Help mij. Maak mij gelukkig.’ Het was een prachtige foto, toch kreeg ik ze terug met een onvoldoende. De academie

geloofde niet dat het een voorbijganger was. Het moest een vriendin zijn. Dat kon niet anders. Iemand met wie ik een speciale band had. Dat vond ik ook. ‘Het moet een vriendin zijn! Dat kan niet anders. Iemand met wie ik een speciale band heb.’ Elk vrij moment van de dag ging ik naar die Japanse kerselaar, in de hoop dat zij zou komen. Boek na boek zat ik daar te wachten. *De gebroeders Karamazov. Misdaad en straf. Hersenschimmen.* Net voor het einde van *De pijl van de tijd* was ze daar. Ik moest mijn boek stevig vasthouden, de wind blies alles wat loshing de lucht in. De wolken stormden voorbij. Ik zag haar komen aanlopen. De roze blaadjes van de Japanse kerselaar vlogen in het rond. Ze deed alle moeite van de wereld om haar rok naar beneden te houden. De wind gooidde haar haren in de lucht en deed zijn best om onder haar rok te kruipen. ‘Wind wil ik zijn. Of lucht, om in haar longen te kruipen en via haar slagaders mij te verspreiden in haar lichaam. Ik wil haar vullen.’ Gedachten waaiden in en uit mijn hoofd. Woorden verdwenen. Gelukkig had ik een zin voorbereid. Ik stapte op haar af en zei: ‘Dit is voor jou.’ Ik gaf haar de foto. Een A4-afdruk. In een houten lijst. Niet te chic. Een lijst die zegt: ‘Ik draag zorg voor de dingen.’ Niet zo’n pocherig geval dat roept: ‘Ik heb veel geld en ik wil jou!’ Dat zou ook gelogen zijn. Ik had helemaal niet zoveel geld.

Ze glimlachte haar tanden bloot, er vloog bloesem in haar mond. Met haar slanke vingers haalde ze de bloemblaadjes eruit. ‘Je bent goed.’

De wind floot in mijn oren, mijn hard bonsde in mijn keel en mijn hersenen werden klef en mierzoet: ‘Een fotograaf is maar zo goed als zijn model. In dit geval ben ik wonderbaarlijk.’

Haar ogen hadden last van de wind. Of keek ze gewoon even weg?

‘Goed. Dank je wel voor de foto.’

Zand tussen de vingers. Een paling. Een droom die wegglipt. Niet te hard knijpen, soepel volgen, cool blijven.

‘Je krijgt ze als je mee iets gaat drinken.’

Ik wist niet dat ik zo dapper kon zijn. Ze keek me minzaam aan en schudde haar hoofd.

‘Je zei dat ze voor mij was.’

Ik was een weg ingeslagen – nu terugkrabbelen zou belachelijk zijn – dus ik bleef gaan.

‘Dat is ze ook. Je moet gewoon even mee iets gaan drinken. Een kwartiertje. Vijftien luttele minuten.’

Ze schudde nog steeds haar hoofd, maar lachte.

Toen we het café binnengingen, rook ik hoe ze naar beginnend zweet rook. Een zoet zweet. Ik moest me inhouden om niet in haar nek te bijten. Galant hield ik de deur open en schoof ik haar stoel onder haar bijzonder perfecte billen.

Ik wil met je trouwen, ik wil altijd bij je zijn, dacht ik. Er was een vaag besef dat dit misschien een beetje zou afschrikken, dus zei ik: ‘Wil je iets drinken?’

‘Daarvoor zijn we hier.’

‘Wat wil je drinken?’

‘Caffè latte.’

Ik bestelde er twee aan de toog. Toen ik terugliep naar het tafeltje, zag ik hoe alle andere vrouwen in dit café herleid werden tot decor. Er zijn vele sterren, maar er is maar één zon. Ik wilde iets zeggen, maar ik merkte dat mijn mond had besloten om te veranderen in een iets te grote glimlach. De dienstster bracht twee koffies en de zon brak het ijs.

‘Hoe heet jij eigenlijk?’

‘Marcel. Marcel Lortcher. En jij?’

‘Adinda.’

Haar stem was een tikkeltje hees. Ik voelde me boetseerlei. Zeg maar, Adinda. Doe maar. Ik luister, spreek maar, ik zal ondertussen smelten als boter.

Buiten vloog er een paraplu voorbij, binnen begon het te donderen.

‘Ik ben getrouwd en jij?’

Ze glimlachte, maar ik wist dat ze ernstig was. Een gouden ring aan een van die sexy vingers gaf haar gelijk.

‘Oei’, verzuchtte ik oprecht.

‘Zeg dat wel: oei.’

Ik wilde me excuseren voor mijn onbeleefdheid. Hoe kon ik ook verliefd worden op een beeld? Ook al toonde dat beeld een droevige binnenkant, een verlangen naar meer. Ik maakte mezelf wijs dat het een verlangen naar mij was. Ik was fout. Ik wilde de veel te warme koffie in één keer achteroverkappen, afrekenen en buiten wat tegen de wind staan schreeuwen.

‘Ik ben veel te jong getrouwd. Hij leek goed bij mij te passen, maar nu blijkt dat ik vooral goed bij het prentje pas dat hij aan de buitenwereld wil tonen. Binnen, zonder anderen, vindt hij mij overbodig. Goed voor de was en de plas en de occasionele seks, verder zou hij liefst hebben dat ik zwijg en stilzit. Het is geen monster. Hij is gewoon niet de man die hij beweerde te zijn.’

Haar lippen in combinatie met de woorden ‘occasionele seks’, mijn pupillen werden zo groot dat ik geen irissen meer had. Wat een schoonheid.

Een kwartier werd drie uur. Ze vertelde me heel haar leven. Ik luisterde. Ik vond haar stem, haar bewegingen en haar ogen enorm opwindend, maar haar woorden waren zo ernstig dat ik mijn gevoelens voor mij hield. Plots voelde ik hoe haar voet onder tafel de mijne raakte. Ik zag hoe haar hand dichterbij de mijne kwam. Haar handen waren zacht als katjes.

‘En wie ben jij?’ vroeg ze.

‘Ik. Ik ben... verliefd.’

Ze nam me vast en begon me te kussen.

‘Oei’, zei ik.

‘Zeg dat wel: oei.’

G. 1016bis – spijterik

25 OKTOBER 1985

‘Adulterie’ klinkt als ‘volwassenheid’. In mijn ogen is het allesbehalve volwassen. Komt het nu van *ad alteram*, ‘van een ander’, of *ad alteras ire*, ‘op een ander gaan’, dat maakt niet uit. Van allebei uiteraard. Ik ging op een ander. Zij ging met iemand van een ander. Alsof we van iemand kunnen zijn. Alsof mijn vrouw van mij is. Ze is vaak bij mij. Horen wij bij elkaar? Wij hebben een kind. Is het nu onze plicht om altijd samen te blijven? We moeten dat kind een mooie toekomst geven. Heeft het een mooiere toekomst als de twee ouders vloekend en huilend samenblijven?

Ik zou niet zonder je kunnen. Willen. Zijn.

26 OKTOBER 1985

‘Overspel’ is dan weer letterlijk het over spelen van het minnespel. Erover gaan. Te veel minnen. Overmatig vrijen. Het was maar eenmalig. Is het dan wel overspel? Ik had al zeker maanden geen seks gehad met jou. Ik heb dus helemaal niet overmatig gevreeën. Technisch gezien is dit dus geen overspel. Het was een vorm van masturberen. Een man moet zijn leidingen onderhouden. Wij moeten teelbalkanker en prostaatkanker vermijden. Wij moeten af en toe de buisjes reinigen, de lading lossen. En zelfbevrediging is zo zielig. Dat moet je toch begrijpen.

27 OKTOBER 1985

Je leeft maar één keer. Moet ik mij dan onthouden, omdat volgens de normen van onze huidige samenleving de liefdesdaad je hele leven lang met dezelfde persoon beleefd dient te worden? Wat als we ons hierin schromelijk vergissen?

Ik zou het niet kunnen verdragen. De gedachte dat jij met

een andere man gedaan zou hebben wat ik met een andere vrouw deed. Schaamte rijt mij open. Hoe heb ik dit kunnen doen? Je moet een ander behandelen zoals je zelf behandeld wil worden. Oh, liefje, wat heb ik toch gedaan?

Dat stomme macho-idee, dat mannen zich niet kunnen inhouden. Dat mannen beesten zijn. Zo afgrijselijk dat ik dat beeld nu bevestigd heb.

Ik durf het je niet te zeggen. Ik durf het niemand te zeggen.

28 OKTOBER 1985

Ik weet dat jij muziek begrijpt. Ik hoop dat je me verstaat, als ik het in muzieknoten vertel. Ik hoop dat je me vergeeft na het horen van mijn volgende stuk.

29 OKTOBER 1985

Doe ik niet iets te veel mijn best? Ben ik niet iets te attent? Help ik niet iets te veel in het huishouden? Val ik niet door de mand? Het kan toch niet dat jij niet doorhebt dat ik meer doe dan anders. Ik weet niet hoe ik me moet gedragen. Als ik onze Marcel zie, begin ik te blozen.

Zo goed was het nu ook weer niet.

30 OKTOBER 1985

Ik ben naar Mechelen gereden om het daar op te biechten aan een pastoor die mij zeker niet kent, die jou zeker niet kent. Ik heb hem gevraagd wat ik moest doen. 'Twintig onzevaders en twintig weesgegroetjes', zei hij. Ik legde hem uit dat ik echt raad vroeg. Wat moet ik doen? Het zeggen aan jou of niet? Hij herhaalde droogjes: 'Twintig onzevaders en twintig weesgegroetjes.' 'En nooit meer doen', dat zei hij ook. Dat was het enige waar ik hem gelijk in gaf. Die onzevaders en weesgegroetjes zijn goed voor kwezeltjes die komen opbiechten dat ze alleen boterhammen met choco hebben gegeten en

geen enkele zoute boterham. In café De Maanblussers vroeg ik het dan maar aan de barman. ‘Nooit zeggen! Nooit! Ik heb hier genoeg gezien wat er gebeurt als je het toch zegt. Of nee, zeg het toch maar, dat is beter voor mij!’ Een bulderlach waarbij het leek alsof er niet alleen wat slijm loskwam, maar dat de longen zelf aan het rammelen waren in de ribben. In zijn spoelbak spuwde hij een fluim die groter was dan een nageboorte. Oh, Josie, ik zie ons nog wandelen in Venetië over het San Marcoplein. Geen geheimen, nooit. De raad van een Mechelse cafébaas sla je niet in de wind. Beloftes zijn zoals records. Ooit worden ze verbroken.

10 NOVEMBER 1985

Je zag de tranen in mijn ogen. ‘Wat is er toch, Peertje?’ Ik wilde het je zeggen, maar het ging niet. Ik begon over die arme slachtoffers in de Delhaize. Dat het toch zo erg is dat onmenssen met wapens zomaar levens kunnen beëindigen. En waarom? Niet voor de kassa, dat geloofde niemand. Om ons land te verrechtsen. Om het leger en de politie meer macht te geven. Absurd. Soldaten moeten toch geen winkels gaan bewaken? We hebben een prachtig land. Het leger hoort thuis in kazernes, niet op straat. Laat ze gewoon eens stoppen met wapens maken. Het is zo simpel. Spuitbussen hebben slechte gassen. Dan maak je geen spuitbussen meer. Olie vervuult de zee. Dan laat je de olie zitten waar ze zit. Wapens doden mensen. Dan maken we geen wapens meer. Kernwapens zijn gevaarlijk voor de hele planeet. Dan ontmantelen we ze in plaats van er maar bij te maken en bij te maken. De wereld zit vreemd in elkaar. Op het puntje van mijn tong lag een hijgende zwarte vrouw en ik slikte haar weer in.

De dagen nadien heb ik nog vaak aan mijn vingers geroken. Haar geur zat nog onder mijn nagels. Dat jij dit niet doorhad, verbaasde me. Driemaal heb jij de telefoon opgepakt zonder

dat er iemand aan de andere kant van de lijn iets zei. Toen had ik door dat jij het doorhad. Je had besloten om er niets over te zeggen. Zou ik het nu toch niet beter opbiechten? Je weet het toch al. Zwijgen is vaak beter dan praten. Woorden kunnen fout uitdraaien. Stilte kwetst minder. Woorden moet je interpreteren. Stilte voel je. Het was als een griep, na een week was het over. Ik rook niet meer aan mijn vingers. Er viel ook niets te ruiken. Ik dacht niet meer aan haar overweldigende boezem of felroze tong. Ze was uit mijn systeem.

19 NOVEMBER 1985

Wanneer vrij jij de herinnering uit mijn lichaam?

26 NOVEMBER 1985

Het wachten werd beloond. Wat ben je toch een heerlijke vrouw. Jij bent zelfs attent tijdens het liefdesspel. Jij doet dingen waar andere mannen voor moeten betalen. Ik houd meestal van controle, maar bij jou in bed voel ik me veilig en durf ik mijn denken los te laten. Ik ga naar waar jij me meeneemt. Jij maakt me gek. Wat waanzin van tijd tot tijd doet de fantasie bloeien. Ik ben van jou. Hoe overheerlijk is het besef dat jij ook van mij bent?

4 DECEMBER 1999

De ziekte beslist wat je vergeet en wat je onthoudt. Wat als je zelf kon beslissen? Wat als je begreep dat je de ziekte zou krijgen, maar dat je dan op voorhand aangeeft wat je het eerst wil vergeten en wat het allerlaatst? Ik zou het wel weten.

1. Dat ik je bedrogen heb.
2. De maanden afzien tijdens je gevecht met kanker. Behalve die ene donderdag dat we met traantjes in onze ogen rond het Fort zijn gewandeld. Stoppend bij ieder bankje om te

- luisteren naar de vogels en de wind. Vlinderkusjes. Piano-
spelen op je been. Woordloos praten.
3. Een Palestijn had twee granaten gegooid naar een groep
Joodse kinderen in Antwerpen. Vijf straten van mij ver-
wijderd. Ik heb de sirenes gehoord. Een hele nacht had
ik wakker gelegen van die geografische onzin. Hoe los je
iets op wat zo fout zit? Hoe meer bloed er vloeit, hoe moei-
lijker. Iedere wanhoopsdaad van een Palestijn wordt in
tienvoud vergolden door de Israëli. Als iedere familie rouwt
en haat, is het woord ‘vrede’ veraf. Ik heb geprobeerd heel
stil te wenen in mijn bed, want ik wilde Josefien niet wak-
ker maken. De volgende dag moest ik optreden in Brussel.
Ik viel in slaap in de trein en ontwaakte in Parijs. Ik moest
vanuit Gare du Nord laten weten aan de concertzaal dat
ik het optreden niet zou halen. Ik was zo woest op mezelf.
Heel de weg terug heb ik gehuild en gevloekt. Dit zou ik
graag zo snel mogelijk vergeten.
 4. Al die verdomde tijd die ik verkwanseld heb met kruis-
woordraadsels en puzzels. Zovele nutteloze uren in de kel-
der met een puzzel van 5000 stuks. Een zicht op de Alpen.
Een Griekse tempel. Een Toscaans dorpje. Pure nostalgie
uiteraard. Dit deed ik met mijn broer. Puzzelen. Welis-
waar geen 5000 stuks, 500 was voor ons al genoeg. Puzzels
van de films van Walt Disney. Van *Sneeuwwitje* of *Alice in
Wonderland* of *Peter Pan*. Ruziemaken over wie het laatste
stukje mag leggen.
 5. Het heeft ons wel een prachtige keuken opgeleverd, toch
had ik het niet mogen doen. De reclamemuziek voor een
nieuwe wagen van een Duits automerk. Wereldwijd dan
nog wel. Toegegeven, ik kom niet met mijn hoofd in beeld.
Maar mijn collega’s bespuwden me in de wandelgangen.
Hugo Claus heeft me op de radio een muzikale hoer ge-
noemd. ‘En dan nog wel voor wagens. Niet eens voor

een lekker stukje kaas of een streekbiertje.’ Hij had me gevraagd om de filmmuziek voor zijn volgende film te maken. Helaas heeft hij de opdracht nu aan Daniel gegeven. Een fijne collega, maar ik heb altijd het gevoel dat hij een beetje lui is. Hoe minder noten, hoe beter lijkt hij te denken. ‘Ze doen maar. Wij hebben een nieuwe keuken’, zei jij. Mijn trots kostte blijkbaar honderdduizend frank. Walging is duurder.

6. Eén keer werd ik mijn grootvader, en dat was één keer te veel. Marcel had met plasticine op de toetsen van de piano liggen spelen. Ik kreeg het rood en het geel en het groen niet van tussen de ivoren toetsen. Ik verloor mezelf. Ik werd woest. Ten eerste mag hij niet aan mijn piano komen, er staat een oefenpiano beneden. Ten tweede mag hij niet met plasticine rondlopen, aan tafel vind ik het al een vervelende opkuis. Ik trok de arme jongen bij zijn oor en heb hem een lap in zijn gezicht gegeven. Net als mijn grootvader sloeg ik een kind. Speeksel in de mondhoek, een waas voor de ogen. Daar heb ik nog altijd enorm veel spijt van. Ik had driemaal rustig moeten ademhalen. Dat deed ik niet. Ik werd woedend. Een hoofdzonde. Dat had ik niet mogen doen. Het is een kind. Een kind is als een Amerikaanse consument, je moet er alles duidelijk tegen zeggen: ‘Een natte hond niet proberen te drogen in de microgolfoven. Een achteruitkijkspiegel is om achteruit te kijken. Plasticine hoort niet thuis tussen de toetsen van een piano.’ Ik heb de piano moeten demonteren en de toetsen opnieuw laten reinigen bij de tandarts. Ze zijn tenslotte gemaakt van slagtanden.
7. Ik wil vergeten hoe ik bij het achteruitrijden tegen een brievenbus ben gereden en me vervolgens snel uit de voeten maakte. Ik had een briefje in die scheve brievenbus moeten steken. Dat had de situatie enigszins rechtgetrok-

ken. Vluchten is altijd zoveel makkelijker dan je verantwoordelijkheid te nemen. Dan heb ik het uiteraard niet over oorlogssituaties. Nee, op zo'n moment lijkt vluchten me eerder wijs en dapper. Ik heb het over domme fouten die je hebt gemaakt. Met een bal een raam ingetrapt. Met een auto een kind overreden. Met belastinggeld een halve brug gebouwd. Waarom je verantwoordelijkheid nemen, als je ook kan vluchten? Mensen zijn bange wezels. Ik heb geen behoefte om mijn eigen lafheid te onthouden.

8. Toen Josie zwanger was, heb ik gezegd: 'Neem een breinaald en doe het weg.' Omdat ik schrik had dat ik een slechte vader ging zijn. Omdat ik bang was voor de verantwoordelijkheid. Gelukkig heeft zij me overtuigd om onze Marcel te houden. Ik heb spijt van wat ik had gezegd. Ik had moeten zeggen: 'O liefje, er groeit liefde onder je hart.'
9. Tante Bertha die zegt: 'Ze zijn dood!'
10. Om bij de studentenvereniging toegelaten te worden moest ik een fles rum stelen uit de kleine drogisterij op de hoek. De anderen leidden de oude dame af met domme vragen. 'Heb je stijfjel echt nodig? Kan je ook zonder stijfjel een mooi resultaat krijgen?' 'Is witverlies echt een probleem bij gebruik van een fout product? Heeft u er ooit zelf last van gehad?' Het arme vrouwtje bloosde al haar bloed naar haar kaken. Ondertussen had ik drie flessen onder mijn trui gestoken en wandelde rustig de winkel uit. Hier heb ik spijt van. Nog geen jaar later was de dame failliet. Niet door die drie flessen. Wel door de supermarkt op honderd meter van haar deur. Vooruitgang? Voor wie? Ik was in ieder geval toegelaten. Ook niet echt een verbetering van mijn leven. Ik heb één cantus bijgewoond, maar de cantor had geen oren naar mijn pogingen tot samenzang, meerstemmigheid, ingehouden kracht. Ze

hebben mij vol drank gegoten. Ik werd wakker in de hondenweide. Een teckel likte het braaksel van mijn armen. Nee, heel die uitstap naar de studentenvereniging mogen ze nu uit mijn hersenpan komen snijden.

11. Het afscheid van Selle.
12. Ik heb een prachtige foto genomen van jou en Selle. Ik had alleen geen toestemming aan jullie gevraagd. Jullie wisten niet dat ik een foto had genomen. Jullie wisten zelfs niet dat ik daar was. Dat was fout. En enorm oncomfortabel vanuit zo'n braamstruik.
13. Ik ben op Expo 58 heel de dag op zoek geweest naar mijn broer en jou. In plaats van mooie herinneringen te hebben aan die tentoonstelling herinner ik mij alleen mijn paniek. Veel te veel volk en ik wilde gewoon bij Selle en jou zijn. Alleen al het zien van het Atomium maakt me nu slechtgezind. Ik baal van die ballen.
14. Het meeste spijt heb ik van het feit dat ik onze Selle heb laten vertrekken. Ik had hem moeten neerslaan en opsluiten tot hij beseftte dat hij hier moest blijven. Ik had hem moeten overtuigen. De waarheid is dat ik eigenlijk ook wel blij was dat hij weg was. Hij was de grote Lortcher en ik stond altijd in zijn schaduw. Ik kreeg eindelijk wat zon. Ik bloeide volledig open toen hij weg was. Wat ik helemaal moeilijk vind om te benoemen is mijn hoop die ik had om ooit met jou samen te zijn. Ik was blij dat hij wegging, omdat ik jou dan kon troosten. Ik dacht toen dat dat het dichtste was dat ik ooit bij jou zou komen. Wist ik veel dat hij zou sterven? Wist ik veel dat ik nog veel meer mocht doen dan jou troosten? Wist ik veel dat wij samen een kind zouden krijgen? Ondanks al het geluk dat ik gekregen heb in mijn leven dankzij zijn vertrek, wil ik dit zo snel mogelijk vergeten. Het was geen mooi moment, omdat in mijn verdriet afgunst zat. Ik had Selle

nog zo graag langer gekend. Zijn lach nog één keer horen, hemel, aarde, waarom kan dat niet? Is dood dood? Ja, wel dat zou ik ook graag vergeten.

15. Ik heb ooit mijn broer en Josefien samen zien hoelahoepen zonder hoelahoep. Ik wil vergeten dat ik niet wegkeek.
16. Tante Bertha heeft jaren zo goed gezorgd voor mijn broer en mij. Ook toen Nonkel Tuur al jaren dood was, behandelde ze ons als haar eigen zoontjes. Het was een fantastische dame. Het was dan ook enorm dwaas van ons dat we 's nachts haar pruik hadden verstoppt. 'Het zal de kat zijn geweest', zei ze. 'Stom beest, waar heb je mijn pruik gelegd', gilde ze. 'Ik moet gaan werken! Waar is ze?' huilde ze. Op haar hoofd was geen haar te bekennen. Ze was even kaal als Bompa. Ik zei tegen mijn broer dat we haar haar pruik moesten teruggeven. Maar hij kon er niet meer bij. We hadden ze in een gat in de muur gestoken. Een spouwmuur. Ze was naar beneden gevallen. De enige manier om er nog aan te kunnen was door een gat in de muur te maken. 'Misschien moet je de kat stropen', probeerde onze Selle nog. Ze is huilend naar haar werk vertrokken met een muts over haar hoofd. Selle en ik hebben onze spaarvarkens kapotgeslagen en zijn een nieuwe pruik gaan kopen. Ze was er enorm blij mee, maar heeft ze nooit gedragen. De pruik kwam van de carnavalsafdeling van 't Bazarke. Een glanzende zwarte carré. Die extra isolatie van onze spouwmuur, daar heb ik spijt van.
17. Tante Poes was altijd iets te vrolijk. Haar glimlach deed pijn. Haar mondhoeken kwamen gelijk met haar neusvleugels, dat is onnatuurlijk. We hadden het moeten zien aankomen. Ze had al meerdere nesten poesjes doen verdwijnen in haar beerput. Zo'n vrouw was het. Steriliseren bestond nog niet en wat moest gedaan worden, deed zij.

Ze was een keer in panne gevallen in Edegem. Ze is achter het open portier naast de bestuurdersplaats gaan staan en heeft die auto naar de garage geduwd, alleen. De mensen die haar wilden helpen, blafte ze af: 'Wat is het? Denk je dat een vrouw dat niet kan misschien?' Ze was nooit getrouwd omdat ze mannen haatte. Omdat ze weigerde om vrouw te zijn. Ze was een mens. Iedere keer als mijn broer en ik bij haar waren, spelde ze ons de les dat we niet mochten worden zoals al die andere mannen. Wij moesten respect tonen voor vrouwen. Wij moesten denken aan iedereen en niet alleen aan onszelf. Ik heb spijt dat ik niet meer bij haar langs ben geweest. Dat ik haar niet heb laten voelen dat ik van haar hield. In een beerput kruipen is gruwelijk. Ik ben er zeker van dat ze geen seconde twijfelde. Ze besliste het en deed het. Zo, dat is dan ook weer gedaan!

18. Op 11 november lagen er altijd heel veel bloemen en kransen rond het monument van de Wapenstilstand. Mijn broer en ik keken dan toe van tussen de bomen hoe de militaire veteranen met hun borst vol kleurrijke speldjes en hun baret achter de fanfare verdwenen naar het gemeentehuis om daar een glaasje te drinken met de burgemeester. Een halfuur later had de gemeentedienst alle stoelen al opgeruimd. Het podium waarop de jaarlijkse speech werd gehouden, kwamen ze de volgende dag halen. Het was ten slotte ook voor hen een feestdag. De eerste keer plukten we dan een mooie bos bloemen voor tante Bertha. Het tweede jaar hadden we een schaar meegebracht en een krant om ze in te wikkelen. Het derde jaar stond tante Bertha voor onze neus toen we aan het knippen waren. Blijkbaar had zij ons staan bespioneren, een boom verder. Ze was niet kwaad. Ze was ontgoocheld. We hebben maanden afgewassen en gepoetst om het goed te maken. Als ik er zo nog eens over nadenk, wil ik het toch liever

niet vergeten. Het is het bewijs dat ik een fantastische tante had.

19. Tante Bertha die zegt: 'Ze zijn dood!'
20. Mijn broer en ik hebben veel kattenkwaad uitgehaald. In brievenbussen plassen, belletje trekken, een touw spannen om over te struikelen, noem maar op. Onze favoriet was echter fietsen op een andere plek zetten. Een straat verder, een paar huizen verder, maakte niet uit. Het was onschuldig. Tot de eigenaar van een fiets woest werd op de eigenaar van een huis waartegen die fiets stond. Eerst vonden we het grappig, tot de buurvrouw ons aanwees. Het werd een spannende achtervolging over het kerkhof. Volwassenen durven niet zomaar over zerken lopen, en dat gaf ons genoeg voorsprong om te verdwijnen door de haag. Lachend kwamen we thuis, waar die man en tante Bertha ons stonden op te wachten. We hebben het nooit meer gedaan.
21. Een hakenkruis krassen op de brievenbus van mevrouw Smeets omdat die tijdens de oorlog met een Duitser samen was geweest. De armen van het hakenkruis stonden naar de foute kant. Daar heb ik wel spijt van.
22. Onze Selle had een dikke vriend. Letterlijk. Dikke Tom, ik weet dat hij later in de gevangenis heeft gezeten. Hij nam sigaretten en bier mee naar school. Dat leverde hem twee zaken op: aanzien bij de leerlingen en strafstudie. Ik vond hem niet zo tof, maar het was een vriend van mijn broer, dus ik deed er vriendelijk tegen. Hij zei dat hij zijn boekentas had vergeten bij zijn tante en dat die tante zes weken in Benidorm zat. Maar hij moest zijn boekentas absoluut hebben. Nu wist hij dat de rooster van het keldergat van zijn tante loslag en dat het raampje van de kelder openstond voor de poezen. Hij was helaas te dik om er zelf door te geraken. Met een klein lachje in de

linkermondhoek vroeg hij of ik misschien even zou willen helpen. Het duurde niet lang. Ik zocht oogcontact met mijn broer om te weten wat hij ervan vond, maar hij keek de andere kant op. Ik was binnen voor ik het wist. Mijn witte T-shirt hing onder de spinnenwebben, dat vond ik niet zo aangenaam. ‘Ga nu maar gewoon de voordeur opendoen, de rest doe ik zelf wel.’ Ik liet Dikke Tom binnen en besloot hem op te wachten. Hij kwam naar buiten met een plastic zak. Ik vroeg hem of dat zijn boekentas was. Hij zei dat ik moest zwijgen. Ik zag een ketting en een gouden kandelaar. ‘Als jij je bek opendoet, dan zeg ik onmiddellijk dat jij het was. Jouw vingerafdrukken staan op het kelderraam, jij hebt ingebroken. Ik niet. De voordeur stond open. Dat is uitlokking!’

23. Op een avond kwam ik terug van mijn pianolessen bij nonkel Tuur, en Bompa was met een bezem op onze Selle aan het slaan. ‘Als ik zeg dat je moet strijken, dan strijk je verdomme zonder brandplekken achter te laten. Je hebt mijn hemd verkloot, kleine rat! Dat heb je expres gedaan!’ Ik nam de telefoon en belde naar mijn klasgenoot, Hugo. Zijn vader werkte bij de politie. Een kwartier later stonden er twee agenten in onze living. ‘We gaan u een nachtje bij ons houden, meneer Lortcher.’ Wij werden naar nonkel Tuur en tante Bertha gebracht en daar zijn we nooit meer weggegaan. Ik heb geen spijt van mijn telefoontje. Ik wil dit gewoon vergeten. Al de slagen die mijn broer kreeg, al de kletsen en de schoppen die ikzelf kreeg. Bompa bedoelde het echt niet slecht. Hij wist gewoon niet beter. Hij was een triestige mens. Het is hard om te zeggen, maar ik hoop dat ik hem snel vergeet.
24. Tante Bertha die zegt: ‘Ze zijn dood.’
25. De Amerikaanse bommen. Het alarm ging af. We moesten allemaal verzamelen beneden in de grote hal. ‘Neem alle-

maal een kapstok vast', zei de meester en hij ging zelf onder de trap staan. Ik ben snel mee onder de trap gaan staan. 'Ga naar uw vriendjes', zei hij en een seconde later lagen we allemaal op de grond. Mijn vriendjes lagen onder het puin en de meester en ik konden gewoon weer opstaan. Van overal kwamen er mensen. Er was een gigantische stofwolk en mijn oren suisden. Overal gehoest en gejammer en gegil en gekerm. Ik zocht mijn vriend Hugo. Hij was nergens te vinden. Ik werd op een camion gelegd tussen allemaal dode of bloedende kinderen. We reden door het centrum, met overal rookpluimen en brokstukken. Een tram stond in brand. In het ziekenhuis heeft de dokter gezegd dat ik naar huis moest gaan en dat ik ongelukkig veel geluk had gehad. Ik heb mij daar jaren over geschaamd. Ik had mee onder dat puin moeten liggen. Ik had ook moeten bloeden of dood zijn. Ik heb nog weken naar Hugo gezocht. Zijn ouders zeiden dat ik hen met rust moest laten. Ze hadden al het lijk gevonden van hun oudste zoon en Hugo was nog altijd vermist. De ogen van die moeder waren zo rood als een ontstoken zweer. Een maand later stond Hugo ineens voor mijn deur. Ze hadden hem naar een ziekenhuis in Antwerpen gebracht. Daar had hij drie weken gelegen zonder bezoek te krijgen. Zijn ouders vonden hem niet en niemand wist hoe hij heette. Wat een ongelooflijke gelukzak, dacht ik nog. Een jaar later was ik met Hugo aan het spelen. Er vloog een V2 over. Een raket met een gigantische staart van vuur erachter. Dat ding stopte met fluiten, het vuur doofde. 'Liggen!' riep Hugo. Hij smeed mij op de grond en sprong boven op mij. Het Vergeltungswaffe viel op nog geen vijftig meter van ons. Wij wipten zeker een meter de lucht in. Weer had Hugo enorm veel geluk. Toen kreeg hij een dakpan op zijn hoofd. Hugo wil ik niet vergeten. Ame-

rikaanse en Duitse bommen wel. Zeker slecht gemikte bommen. De Amerikaanse waren bedoeld voor fabrieken en niet voor scholen. De Duitse was bedoeld voor Antwerpen, niet voor Mortsel. Ik wil de oorlog vergeten. Laat de ziekte maar komen.

26. Ik had aan de beukenhaag geschud van mevrouw Pieters om zo een meikever te kunnen vangen. Ik had hem in een lucifersdoosje gestoken. Thuis kreeg ik medelijden met het arme dier. Ik liet hem vliegen vanuit ons dakraam. Hij ratelde ervandoor. Zo'n drie meter verder zoefde er een vogel voorbij met zijn bek open. Ik wist niet waar ik eerst spijt van moest hebben. Hem vrijlaten of hem vangen? Selle zei dat ik die hongerige vogel toch lekker eten had gegeven.
27. Toen we met de school een week naar de zee gingen, heb ik het een keer in mijn broek gedaan. Blijkbaar hadden ze mijn pink in een glas koud water gedaan. Of dat probeer ik anderen toch wijs te maken. Anders moet ik gewoon toegeven dat ik in mijn bed heb geplast. Ik was al elf jaar. 'Je moet dat verstaan', zei de meester tegen de rest van de klas. 'Zijn ouders zijn gestorven, dan is heel je huishouden overhoop.' Een week later heeft mijn broer een paar pestkoppen aangepakt, die mij daarna nooit meer 'de pissebed' hebben genoemd.
28. Ik zat boven in de toren van de speeltuin. We hadden keien mee naar boven gesleurd om die van de glijbaan af te keien. Een kindje achter ons snauwde dat we sneller moesten gaan. Ik heb toen even niet goed opgelet en een steen op zijn kop laten vallen. Zogezegd per ongeluk. Het kind liep huilend naar zijn moeder. Het bloed liep over zijn wenkbrauw. Dat had ik niet moeten doen.
- Er is zo veel te vergeten. Waarom vergeten we dan wie onze dierbaren zijn? Ik wil niet vergeten wie jij bent. Ik wil onze Marcel niet vergeten.

VII. Mikado – ik

‘Wat houdt de zon uit je leven? Jaloezieën.’ Dat zei mijn vader altijd. Hij had het dan niet alleen over professionele nijd, maar ook over relationele jaloezie. Ik heb me in het begin van mijn verse relatie zo zondig gemaakt aan de belachelijkste der hoofdzonden. Adinda en ik onderhielden eerst een paar maanden lang een affaire. Verboden vruchten smaken het zoetst. Geniepigheid is de moeder van de lust. Bij mij thuis, maar ook in haar auto, in het park, in een trein onderweg naar zee, in de duinen aan zee, in zee, in een trein onderweg terug. Het waren heerlijke tijden. Het bewijs dat kwantiteit ook best leuk kan zijn. Zeker als de kwaliteit haar waarde weet te behouden. Helaas ging zij die dagen ook naar huis, werd mij het genot om haar te zien ontwaken nog niet gegund. Haar verkreukte gezichtje, haar adem die naar een openstaand potje hummus ruikt, haar toegeknepen oogjes en haar haar dat mikado speelt. Dat was allemaal voor haar man. Ze verzekerde me dat ze geen seks meer met hem had. Zij die mijn bestaan verzweeg. Zij die elke dag loog en bedroog. Zij die een dubbelleven leidde. In mijn hoofd zat een Jago onrust te stoken. Hij fluisterde onzin in mijn oren. Zinnige onzin. Die andere man was haar echtgenoot. Maandenlang je huwelijk niet consumeren zonder achterdocht van hem was toch onmogelijk? Dus zou ze hem af en toe nog op zijn wenken moeten bedienen? Rook ze naar mannenparfum? Ik werd gek van mezelf. Leugenaars liegen. Bedriegers bedriegen. Het voelde aan alsof ze me bedroog. Terwijl ik net degene was met wie ze bedroog. Ik was de boeman, maar ik waande me haar echte geliefde. De minnaar is er om te minnen. De man om te scheiden. Te verlaten.

‘Waarom zeg je het hem niet? Waarom duurt het zo lang?’
‘Het is allemaal niet zo simpel, Marcel. Hij is met een heel

belangrijke opdracht bezig, als ik het hem nu zeg, stort hij in. Dan verliest hij zowel mij als zijn werk. Ik moet er nog even voor hem zijn. Hij is niet zo stabiel. Ik heb hem al eens uit een put moeten halen.’ ‘Hoezo? Voor hem zijn? Wat ben je dan? Voor hem?’ ‘Zijn vrouw, slimpie.’ ‘Zijn vrouw? Dus... je... bent zijn vrouw. En hij je man? En jullie... doen man-en-vrouwdingen?’ ‘Vrijen? Bedoel je dat?’

Dat was nog mooi uitgedrukt wat ik bedoelde. Er zijn primitievere woorden om het beest met twee ruggen te omschrijven.

‘Ja. Doen jullie het nog?’ ‘Ik heb al gezegd dat wij dat niet doen.’ ‘Dat heb je gezegd. Maar wat zeg je nu?’ ‘Wil je de waarheid en niets dan de waarheid?’ ‘Dat is dus ja. Ik wist het.’ ‘In die drie maanden dat ik nu met je samen ben, hebben wij nog één keer gevreeën. Eén keer. Het was troostseks. We hadden ruzie. Hij huilde. Ik omhelsde hem. Wil je de rest ook weten?’

Nee, dat wilde ik niet. Uiteraard wilde ik dat niet.

‘Natuurlijk wil ik dat.’ ‘Ik kuste hem in de hals en zei dat hij rustig moest worden. Zijn ademhaling vertraagde. Ik proefde zijn tranen op mijn lippen. Hij draaide zijn hoofd en kuste me. Eerst lief en zacht. Ik voelde hoe zijn lippen gulziger werden en zijn tong sprong gretig te hulp. Zijn rechterhand ging door mijn haar en trok mijn hoofd naar achter, zodat ik met mijn kin in de lucht en mijn ogen naar boven gericht om liefde leek te smeken. Zijn linkerhand gleed onder mijn blouse en wrong zich tussen mijn bh en mijn borst. Hij speelde met mijn tepel zoals hij al zo vaak gedaan had. Hij deed iedere keer exact hetzelfde. Hij kietelde vier seconden lang mijn tepelhof en kneep dan zachtjes in mijn rechtopstaande tepel. Zijn rechterhand was ondertussen onder mijn rok naar boven gekropen en trok mijn slip voorzichtig over mijn billen naar beneden. Zijn vingers gleden tussen mijn benen.’

Haar mond bleef dicht. Haar ogen zeiden voldoende. Ze was boos.

‘Wil je nog meer horen?’

Absoluut niet. Het was verschrikkelijk.

‘Waar waren jouw handen?’

Zonder genade sneerde ze: ‘Rond zijn gigantische, harde knots.’

Ik balde mijn vuisten zo hard dat mijn armen trilden. Ik wilde dat ik dit allemaal niet gehoord had. In mijn hoofd stond hij daar met een penis die zo groot is als mijn onderarm. Haar mooie vingers eromheen. Haar lippen.

Als je in een doodlopende straat rijdt, moet je proberen te keren, en als dat niet lukt, voorzichtig achteruitrijden. Als je in een rotte appel bijt, moet je hem snel uitspuwen en iets anders in je mond steken wat wel lekker is. Wat doe je als de jaloezie je hart wegvreet?

Weggaan en nooit meer terugkomen leek me de makkelijkste oplossing. Mij verontschuldigen voor mijn ongepaste gedrag behoorde ook tot de mogelijkheden. Haar uitschelden voor hoer flitste ook even door mijn hoofd. Het werd janken als een kind. Ik wist dat ze me zou omhelzen. Meer hoefde het niet te zijn. Rampetampen doen de apen.

We namen een dapper besluit: geen seks voor de scheiding. Een maand later ondertekenden ze de papieren.

Ik ben graag ruimdenkend. Toch vind ik mezelf terug in de dagboeken van mijn vader. De jaloerse genen zijn dominant. Ook ik zou graag tegen mijn geliefde willen en kunnen zeggen: ‘Doe maar, je leeft maar één keer.’ Ook ik zou eraan ten onder gaan. Ik kan alleen maar hopen dat mijn kinderen de genen van mijn vrouw erven. Zij vertrouwt mij blindelings. Waarmee ze bedoelt dat ze weet dat ik van haar houd en altijd van haar houden zal, verder mag ik doen en laten wat ik wil. Met als gevolg dat ik niets anders wil en niets anders doe en

laat. Mijn eigen morele kompas tikt me op de vingers en andere lichaamsdelen. Ik zal haar nooit bedriegen, ik ben immers minder ruimdenkend dan ik zou willen zijn.

We gingen al snel samenwonen. Iedere dag begon als een feestdag: haar verkreukte gezichtje, haar adem die naar een openstaand potje hummus rook, haar toegeknepen oogjes en haar haar dat mikado speelde. Ze was niet van mij, dat niet, dat nooit, maar ze was wel bij mij. En ik bij haar.

20. OVER AL

Alwaar de tijd van gaan gekomen is.

H. DE 7 – preutserik

15 AUGUSTUS 1958

De tram schudde ons door elkaar. Selle moest zijn pet om de halve seconde weer rechtzetten. We waren onderweg naar Antwerpen. Onze fietsen hadden we voor zaal Holsters gezet aan het Gemeenteplein. Die van Holsters vroeg vijf frank om je fietsbanden op te pompen. Het was een dief, maar hij had wel de beste zaal van heel Mortsel om een feest te geven. Hij had ook de brievenbus waar het meest in geplast werd. Het was eigenlijk het openbaar toilet van de Oude God. Toen de misantroop elektriciteit op zijn brievenbus zette, werd er voor zijn deur gekakt. Hij haatte andere mensen en andere mensen haatten hem.

Selle wilde nog één keer de Schelde zien voordat hij naar Congo vertrok. Mijn laatste kans om mijn grote broer te overtuigen om te blijven. Ik begreep echt niet waarom iemand vrijwillig een jaar weg wilde van zijn geboorteplek. Toen twee jaar geleden die Hongaarse vluchtelingen naar België kwamen, vluchtten ze weg van dat gemene Sovjetgespuis. Die bolsjewiekse ratten die iedere vorm van kritiek beantwoordden met repressie. Gevangenisstraf, executie. Rákosi was hun Stalin. Een dictator die meent te weten wat goed is voor iedereen. Die arme mensen zijn kilometers gevlucht om hier eindelijk wat warmte te krijgen. Een kommetje respect en een bedje vrijheid. Dat heet vluchten. Maar Selle had geen enkele reden om hier weg te willen. Hier was geen geheime politie

die ons in de gaten hield. Wij mochten zeggen en doen wat we wilden. Hij had dan nog eens het geluk dat hij met de mooiste vrouw van Mortsels en omstreken samen was. Ze zouden hier kunnen trouwen en kindjes krijgen. Hij was zot. Ze hadden hem moeten opsluiten. Naar Sint-Amadeus met deze verwarde ziel. Iemand met een gezonde geest loopt niet weg van zijn geluk. Hij was trouwens altijd zot geweest. Hoe hij altijd tegen Bompa inging, wetende dat hij dan een pak slaag zou krijgen. Hoe Selle langs een regenpijp naar boven klom om dan over de daken te lopen.

Hoe hij recht op Josefien afstapte en – zonder iets te zeggen – haar begon te kussen. Hij was van niets bang. Hij durfde iemand van een kop groter gerust ‘lelijke aap’ noemen. Ik had dat altijd bewonderd, maar nu ging hij te ver. Letterlijk. Congo? Wat ging hij daar doen? Wat hebben ze daar dat ze hier niet hebben? Natuur en van die dingen? Wij hebben Klein Zwitserland, het Fort. Als je de trein neemt, ben je een kwartier later op de Kalmthoutse Heide. Of nee, meneer wilde klimmen. Het jaar daarvoor had hij de Matterhorn beklommen. Hij was bijna dood, zei hij met een brede glimlach op zijn domme smoel. Hij wilde bergen beklimmen. Wat is er mis met de Saint-Michel en de Baraque de Fraiture? Niet hoog genoeg? Miste hij dan de eeuwige sneeuw? Ik zou in ’t Bazarke een zakje eeuwige sneeuw voor hem gaan kopen. In welke kleur had hij het graag gehad: rood, groen, blauw? Zwart?

Ik vroeg hem wat hij daar ging doen. Hij verstond mij niet door de tram. Ik heb zo hard geroepen dat iedereen naar ons keek. Hij antwoordde dat hij daar twee dingen ging doen. Ik vroeg: ‘Een kaartje sturen en mij af en toe eens bellen?’

‘Awel ja, als daar een telefoon is, zal ik je zeker een kaartje sturen. Nee, ik ga daar genieten van de natuur en een handje toesteken.’

Een handje toesteken? Als ik klompen aanhad, ze zouden

van mijn voeten breken van verbazing. Ik heb hem hier nog nooit iemand weten helpen. Als tante Bertha en ik het huis schilderden, moest hij juist een week heel hard voor school werken. Ze zeggen dat een goede werkman het werk ziet. Onze Selle zag het werk en hij liep ervan weg.

Hier waren trouwens ook arme mensen. Hier konden zijn handjes ook goed van pas komen. Maar nee, het moesten zwarte kindjes zijn. Meneer was een racistische wereldverbeteraar.

‘Er is ellende en ellende, broertje.’

‘Nee, ellende is ellende, broer.’

Miserie moet je niet meten. Zijn onze arme mensen verwend? Is de hulp die ze krijgen vanzelfsprekend? Zijn ze daar in Afrika dankbaarder? Hier zou hij maar een van de vele hulpverleners zijn. Daar was hij nog speciaal? Was het dat? Hier was er nog een vorm van opvang, daar was er gewoon niets. Het is altijd fijner om van niets te kunnen beginnen. Is dat zo?

Als je op het strand een zandkasteel gaat bouwen, kies je dan voor een vlak stukje zand of voor het onafgewerkte, verlaten zandkasteel? Verder bouwen kan vaak mooie resultaten teweegbrengen.

‘Steek hier een handje toe, Selle.’

‘Hier, daar, wat is het verschil? Er is maar één planeet en wij delen die met z’n allen.’

Dat zei de kerel die mij vroeger altijd een pak slaag gaf omdat ik per ongeluk zijn kousen had aangedaan. Leeuwen kunnen beter delen dan hij. Ik had even niet gekeken en hij was ineens volwassen geworden. Een scheut verantwoordelijkheid. Want dat is het echte groeien. Mensen zetten streepjes op een muur om te zien of hun kinderen al gegroeid zijn, maar hoe meet je verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid? In plaats van verantwoordelijk te zijn voor zichzelf was onze

Selle nu verantwoordelijk voor de hele planeet. Van Peter Pan naar Jezus. Peter Pan wilde kind blijven. Jezus liet de kinderen tot hem komen. Peter Pan kon niet zonder een elfje met toverstokje en toverstof. Jezus toverde zelf.

‘Ga je de planeet redden?’

‘Nee, mezelf. Ik wil er zijn voor anderen.’

Anderen? Wat was ik dan? Of bedoelde hij mensen die hij niet kende? Mensen die niets van hem verwachtten?

‘Ben ik geen ander?’

‘Nee, jij bent mijn broer, Pirreke.’

‘Exact. Ik ben jouw broer. Ik ben niet jou. Ik ben een ander. Jij moet er zijn voor mij.’

‘Ga dan mee.’

De tram stopte abrupt, waardoor Selle met pet en al tegen mijn hoofd werd gedrukt.

‘Blijf hier’, fluisterde ik. Ik had geen enkele behoefte om hier weg te gaan. Ik was toegelaten aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium Antwerpen aan de Sint-Jacobsmarkt. Antwerpen, dat vond ik al spannend. Ik kreeg pianolessen van de beste pianist van België. Ik kon nu niet mee. Dat wist hij maar al te goed.

‘Wat denk jij dat je de rest van de familie aandoet door weg te gaan?’

‘De rest van de familie?’

Zijn wenkbrauwen kwamen tot aan zijn petrand. Hij stond weer recht en nam zijn pet even in zijn hand.

‘Het is nu dat ik het moet doen. Josefien en ik hebben nog geen kinderen samen. Nu kan ik nog iets goeds doen.’

Het begon mij te dagen. Hij wilde alleen weg.

‘Gaat Josefien niet mee?’

‘Ben je zot? Ik ga daar bergen beklimmen en ziekenhuizen bouwen. Wat kan zij daar komen doen?’

Dat is redelijk simpel. Zij zou mee bergen kunnen beklimmen en mee ziekenhuizen kunnen bouwen.

‘Wil je het uitmaken?’

‘Nee, helemaal niet, ik zie haar graag.’

‘Waarom mag ze dan niet mee?’

‘Dat is veel te gevaarlijk!’

Ik schudde even met mijn hoofd en opende verbijsterd mijn ogen. Hoorde ik dat juist? Gevaarlijk. Waarom gaat iemand vrijwillig op zoek naar gevaar? Is er een revolutie in Hongarije? Oh, dan zal ik daar even naartoe gaan? Oorlog in Vietnam? Ik neem alvast mijn rugzak? Hoe kan iemand nu van gevaar houden? Selle kende geen angsten, dat had ik al begrepen, maar ik hoopte dat zijn verantwoordelijkheidszin iets groter was. Josefien, tante Bertha en ik wilden hem graag levend terugzien.

We waren al aan Berchem-Kerk. Een vrouw probeerde haar Silver Cross op de tram te krijgen. De chauffeur bulderde dat zo’n kinderwagen veel te breed was en hij sloot de vouwdeuren voor haar neus. De tranen sprongen in haar ogen.

‘Waarom ga jij naar het gevaar?’

‘Ik ben een man. Josefien is een vrouw, een heel schone vrouw. Dat is toch iets anders.’

‘Je bent niet alleen een racistische wereldverbeteraar, maar ook nog eens een domme seksist. Je kijkt neer op vrouwen en je bent bang van de zwarte medemens. Niet voor jezelf, maar voor je mooie vrouw. Die twee zaken mag van jou: mooi zijn en thuis zijn. Je denkt dat je lekker progressief en rebels bent, maar je bent een conservatieve macho.’

Mijn broer beet op zijn lip. Hij had meer spieren, ja, maar met woorden kon ik hem nog altijd in een hoek drijven. Hij haalde zijn neus op, gaf een klein knikje met zijn hoofd en keek me recht in de ogen.

Tussen zijn tanden siste hij: ‘Ik kijk niet neer op vrouwen. Ik kijk er juist naar op. En ik ben niet bang van de zwarte medemens. Ik ben gewoon realistisch. Die mensen daar – of

die nu zwart zijn of blauw of geel of groen met paarse bollen, dat maakt niet uit – die zijn nog een heel pak natuurlijker dan wij. Als die een mooie vrouw zien, dan gaan die er gewoon voor. Ongeremd, begrijp je? Natuurlijk.’

Nu had ik hem. Hij had zijn eigen woordenweb gegeven.

‘Dat is waar, Selle. Dat is natuurlijk. En wat jij doet: hoe noem je dat? Jij hebt een mooie vrouw en jij loopt ervan weg?’

Zijn ogen leken in zijn eigen hoofd te kijken. Een man die in een leuke roeiboot zit en naarstig naar een emmer zoekt. Woorden, zinnen, leestekens. Uitdrukkingen. Hij was verloren. Ik duwde hem met veel plezier nog wat dieper.

‘Dat is niet natuurlijk. Dat is stom. Stupide! Stupid! Stumm! Dat is belachelijk. Ridicule. Ridiculous! Widersinnig!’

De geur van brouwerij De Koninck vulde de tram. Kinderen waren in hun zondagskostuum aan het voetballen in het Albertpark. De broekspijpen en de mouwen opgerold. Hun bretellen bungelden langs hun benen.

Selle verzuchtte: ‘Ik kan er ook niet aan doen, hé. Dat zit in mijn pangen of mijn genen of mijn god-weet-wat. Dat zit in mijn lijf. Ik moet bewegen. Ik moet hier weg.’

Wat een onzin. Genen. Mijn broer en ik zijn van hetzelfde genenpakketje gemaakt en wij zijn totaal anders. Soms denk ik dat wetenschap net als religie ons maar wat probeert wijs te maken. Niet wijzer maken. Ze verzinnen onzichtbare dingen zoals genen of pangen of allelen. En wij geloven dat. Kaïn en Abel waren ook twee broers. Hadden die iets gemeenschappelijks? Ik denk het niet. Kaïn wilde op één plek blijven en Abel wilde heel de tijd bewegen. Ik geef toe dat in dat verhaal degene die heel de tijd bewoog de goede was. Dat is dan ook maar een verhaaltje. In het echt is op één plek blijven en een nest bouwen de beste optie. Ik wilde mijn broer niet doodslaan. Ik wilde hem gewoon wakker schudden.

Hij is een koppige aap, die toch niet luistert. Bij het verde-

len van de empathie heb ik zijn portie ook gekregen, denk ik.

Familieleden zijn anders. Mijn Bompa is helemaal anders dan wij. Wat bindt ons? Een naam. Een neus. Maar karaktereigenschappen? Ik weet het niet. Tante Bertha zegt dat Lortchers altijd overdrijven. Is dat zo? Dat wij altijd goed willen doen voor iemand anders, maar dat we vaak niet inzien dat die ander dat helemaal niet wil. Dat we eigenlijk meer slecht doen dan goed doen.

‘Dat zit niet in jouw lijf. Dat zit in jouw hoofd.’

‘Wat moet ik dan doen, Pirreke?’

‘Je moet doen zoals Moe Plien altijd zei: “Laat gaan wat gang heeft.” Jij moet gewoon trouwen met Josefien en kindjes krijgen en lang en gelukkig leven, dat moet je doen. Gewoon.’

Een bromvlieg botste de hele tijd tegen het raam. De vlaggen van de Nationale Bank leken wel plakкатen, zo mooi stonden ze recht.

Selle keek naar zijn schoenen. ‘Dat ben ik ook van plan. Ik wil trouwen met Josefien en kinderen krijgen.’

De vlieg vond een openstaand schuifraampje. De zon brak door de wolken en scheen recht in de tram. Ik had mijn broer daar ter plekke wel kunnen vastpakken. Hij had juist gezegd dat hij gewoon wilde doen. Zijn blik hield mij tegen. Ik zag dat zijn lippen nog wat woorden zochten.

Heel stilletjes mompelde hij: ‘Maar nu nog niet.’

Het standbeeld van Leopold I keek ons koud aan. Zijn paard heeft een opgetrokken voorbeen. Ik herinnerde me dat vader altijd zei dat dat betekende dat Leopold I is overleden door verwondingen opgelopen in de strijd. Later begreep ik dat dit onzin was. Er was helemaal geen strijd. Behalve het leven zelf dan. De arme man had zijn vrouw verloren in het kinderbed. Zowel moeder als kind vond de dood. Net zoals bij tante Pète. Nonkel Tuur is daarna nog wel hertrouwd, maar hij wilde geen kinderen meer. Behalve ons dan, maar dat is anders, wij

waren al geboren. Nonkel Tuur zei altijd dat het met tante Bertha niet goed lukte en dat ze langs alle kanten probeerden, maar de waarheid is dat hij het niet durfde. Hij wilde zijn vrouw niet verliezen. Koning Leopold heeft het wel nog geriskeerd en dat heeft hem in totaal zes kinderen opgeleverd. Van wie vier met zijn vrouw. Misschien wil dat opgeheven voorbeen wel zeggen dat hij iets te veel last had van zijn mannelijkheid. Misschien was dat zijn strijd wel? Trouw zijn. Een absurde strijd lijkt mij. Hoe moeilijk kan het zijn om weg te gaan als je de drang voelt om een andere vrouw te kussen? Je zet gewoon de ene voet voor de andere en je bent weg. Een beetje koning moet dit toch kunnen. Een beetje man blijft bij zijn vrouw. Ik zou mijn vrouw nooit bedriegen. Dat laat ik over aan koningen en dronkenlappen.

‘Denk jij dat Josefien op jou gaat wachten? Zo’n mooie vrouw. Denk jij dat zij geen andere aanbiedingen zal krijgen? De kapers zijn niet aan de kust, maar in Mortsel, geloof mij. Ik heb al veel jongens horen zeggen dat ze Josefien de parel van de Oude God noemen.’

‘De parel van de Oude God? De saffier van de Benelux, de diamant van Europa zullen ze bedoelen.’

‘Een jaar is lang.’

‘Meestal 365 dagen.’

‘Josefien is ook maar een mens, hé.’

‘Wat wil je nu eigenlijk zeggen? Als ze niet kan wachten, is dat inderdaad heel spijtig. Maar dan is dat het bewijs dat wij niet voor elkaar gemaakt zijn. Ik kan nu ook niet wachten, begrijp je. Ik moet hier weg.’

Nee, dat begreep ik duidelijk niet. Ik zag dat twee oudere dametjes met hun handtassen op hun schoot gestopt waren met praten en ongegeneerd ons gesprek aan het volgen waren. Hun hoedjes en brilletje onze richting uit gedraaid.

‘Waarvan loop je weg, Selle? Gebondenheid? Keuzes? Volwassenheid?’

‘Ik loop nergens van weg. Ik loop ergens naartoe, dat is iets helemaal anders. Toen ik rondliep op de Expo, heb ik dingen gezien waar mijn hart sneller van ging kloppen. In dat Congolese dorp waar de toeschouwers die Congolese mensen aan het voederen waren zoals de apen in de Zoo, daar zag ik ontspanning in die zwarten hun ogen. Die hebben geen stress zoals wij. Die moeten niet iets worden of iets betekenen. Die zijn gewoon en dat is in orde. Dus als jij mij de les leest dat ik gewoon moet doen, wat kan ik dan beter doen dan naar daar gaan waar iedereen gewoon doet? Geen schijngesprekken, geen valse glimlach op de lippen zoals tante Poes of die twee vrouwen daar die ons zijn aan het afluisteren.’

De hoedjes en de brilletjes draaiden weer naar voren. De mondjes veranderden in perzikenpitjes. Ik had op de Expo als een zot rondgelopen, de ene hal in, de andere hal uit. Ik keek niet naar de prachtige architectuur of de interessante weetjes over een land. De kabelbaan interesseerde mij niet. Ik had zelfs geen oog voor de prachtige stewardessen. Ik zocht jullie de hele tijd.

Als we elkaar kwijt waren, hadden we bij die grote bollen afgesproken. Negen, ik heb ze genoeg geteld. Na een halfuur was ik jullie beginnen te zoeken. Tevergeefs. Vier uur later zaten jullie onder zo’n blinkende bol te kussen.

Selle legde zijn handen op mijn schouders en tikte even tegen mijn neus.

‘Ik wil onder watervallen door zwemmen. Ik wil op een kameel zitten. Ik wil de Lualaba afvaren of de Congostroom of die rivier van dat liedje, de Zambezi. In zo’n boomstam. Ik wil de mensen zien dansen en horen zingen, zoals ik nog nooit mensen heb zien dansen en heb horen zingen. Ik wil die kliktaal horen. Klikklakklik. Klikkliklak. En dat betekent dus allemaal iets, hé Pirreke. Het leven is meer dan het Gemeenteplein en het Fort. De wereld is groter dan Antwerpen.’

Voor het eerst kon ik hem geen ongelijk geven. Ik kon de gedachte gewoon niet verdragen dat hij weg was. Eigenlijk was ik de egoïst. Ik wilde hem voor mij.

Hoewel ik hem begreep, snauwde ik hem toe: 'Ik dacht dat je mensen wilde helpen?'

'Dat ook.'

'Dat is het excuus?'

'Dat is het doel.'

'En onder een waterval zwemmen helpt je om tot bij je doel te geraken?'

Hij keek naar de Bourlaschouwburg en vloekte iets onverstaanbaars.

Ik besepte maar al te goed dat het ene niets met het andere te maken had.

Vader kon dat zo mooi zeggen: 'Er zijn twee manieren om een goal te maken. Zoals de Duitsers, die stampen die bal erin. Of zoals de Brazilianen, die dansen die bal erin. Ik zeg niet dat de Duitsers niet kunnen voetballen. Ze kunnen niet dansen, dat is al. Als ik honderd frank heb om naar een voetbalmatch te gaan kijken, dan wil ik naar Brazilië gaan kijken. Onthoud dat voor de rest van uw leven: er zijn altijd twee manieren om bij uw doel te geraken. Stampend of dansend. Probeer te dansen, jongens! Dansen!'

Onze Selle ging dus dansend mensen helpen. Mijn argumenten waren op, omdat ik meer en meer besepte dat hij weg moest. Dat het niet anders kon.

We draaiden de Huidevetterstraat in, toen ik nog een wanhopige poging deed. Een cowboy die een koe probeert te vangen door er een touw naar te gooien. Geen lasso, nee, gewoon een touw. In de hoop dat de koe zelf een knoop zou leggen in dat touw en gewillig haar kop door die strop zou steken.

'En als ik nu trouw, als jij daar in Congo zit?'

De koe hapte niet toe.

‘Ga jij trouwen? Met wie?’

‘Nee, ik ga niet trouwen. Maar stel dat ik ga trouwen.’

‘Dan zal jij moeten wachten tot ik terug ben.’

‘En stel dat we niet kunnen wachten. Dat het van de moemens is.’

‘Moet jij mij iets vertellen? Word ik nonkel?’ Hij bukte zich naar mijn gulp toe en vroeg: ‘Hela, ben jij buiten geweest? Het is te zeggen: ben jij binnen geweest?’

De twee hoedjes en brilletjes keken nu resoluut de andere kant uit.

De Boerentoren boezemde hun minder afschuw in. Als deze dames honden waren, had je kunnen zien dat hun oren nog steeds onze kant uit stonden.

‘Nee, ik heb niets te vertellen. Maar het zou kunnen. Misschien trouw ik. Misschien krijg ik een kind.’

‘Ja, en misschien groeien er pompoenen aan de bomen. Dat is best gevaarlijk in de herfst, zo van die vallende pompoenen.’

‘Misschien ga ik dood!’

Net op dat ogenblik stopte de tram. Iedereen stapte uit. Behalve wij.

De oude dametjes hadden graag geweten hoe het afliep, maar ze hoorden hun pannenkoekjes al roepen. De tram schokte zich weer op gang.

‘Peer, jij gaat niet dood. En als je trouwt of een kind krijgt, dan kom ik terug.’

‘Als het zo zit, dan ga ik onmiddellijk iemand zoeken. Ik stap uit en ik doe een aanzoek bij de eerste de beste juffrouw.’

Selle lachte zijn tanden bloot. Hij schokschouderde en bulderde zo luid dat hij ervan moest hoesten. We waren al bij de Academie voor Schone Kunsten toen hij schaterde: ‘Zelfs als je nu iemand zou vinden, je zou nog niet weten wat je ermee moet!’

Dat was gemeen. Ik wist wie hij bedoelde.

‘Ik wou haar niet.’

‘Marie-Louise van de bakker stond voor jou, met haar prachtige pistolets. Ze had haar bloesje opengeknoopt om het je wat makkelijker te maken en jij bent weggelopen.’

‘Ik zeg je dat ik haar niet wou.’

‘Komaan, man, wie zou die warme pistolets niet willen?’

‘Ik. Ik wacht op de ware.’

‘Dat is het juist. Als je de ware tegenkomt, moet je toch al wat geoefend hebben. Anders gaat dat meisje lopen.’

‘Als ze gaat lopen, dan is het niet de ware, hé Selle.’

‘Dat is waar.’

Ik was onhandig met meisjes. Onmondig ook. Proefondervindelijk kwam ik erachter dat jongedames niet echt geïnteresseerd waren in de mechaniek van een piano. Ik kon hen niet echt plezieren met de raakpunten tussen Sjostakovitsj en Rossini. Bij het analyseren van de *Matteüspassie* durfden ze zelfs openlijk te geeuwen. Behalve Josefiën, die luisterde steeds met heel veel interesse. ‘Jouw broer is zot!’ riep ze dan naar Selle.

‘Ik wacht op iemand zoals Josefiën. Iemand van wie je weet dat het voor altijd is.’

‘Zo is er maar één, hé Peer.’

‘Ja ja, dat weet ik wel. Maar zo iemand als zij.’

‘Zo wat?’

‘Mooi en al.’

‘Ze is mooi, hé?’

‘Ja, dat valt wel mee.’

‘Je zou haar eens in haar bloetje moeten zien, broer.’

‘Selle!’

‘Ze is zo mooi. Als ik vroeger in mijn bed lag te fantaseren, dan fabriceerde mijn jonge, smachtende geest een vrouw zoals ik er nog nooit een gezien had. Ik boetseerde de perfectie. Maar toen ik Josefiën dan voor het eerst zag, heb ik drie keer in mijn ogen moeten wrijven, twee keer in mijn wangen moeten

knijpen. Dat wás ze verdomme. Mijn verzonnen lustobject. En ze stond recht. Ik had haar nog nooit rechtopstaand verzonnen. Ze kon wandelen en ze kon zelfs praten. Ik had haar alleen nog maar horen kreunen. “Ben jij van hier in het dorp?” vroeg ze. En ik antwoordde: “Ja, ik wil.” Ik heb haar dan achter op mijn fiets naar de Wouwstraat gebracht. Wouwstraat. Ze was pas verhuisd. Van mijn fantasie naar Mortsel-Dorp. En het straffe was, Peer, ik wist al hoe ze er zonder kleren uitzag. Dat heeft toen nog anderhalf jaar geduurd voor ik met mijn eigen ogen heb kunnen checken of mijn fantasie overeenkwam met de realiteit. Maar je mag zeker zijn dat de realiteit mijn fantasie overtrof. Ze is zo mooi!

We waren aan de terminus en daar was ik heel blij om. Ik had dringend frisse lucht nodig. Hij was te ver gegaan. Hij overdreef altijd. Nu weer. Ik wilde niet weten of haar tepels naar buiten wezen of naar binnen of perfect naar voren. Ik moest echt niet weten of haar tepelhof groter was dan het gaatje van een 78-toerenplaat.

Hij legde zijn arm over mijn schouder en nam me mee het Schipperskwartier in.

Mijn broer keek vrolijk in het rond naar de dames die daar met opgestoken haar in hun ondergoed stonden te lonken in hun raamkozijn. Ik probeerde naar de grond te kijken, maar Selle wees me af en toe iets aan.

‘Zie, daar zit er een te breien. Wie zou dat opwindend vinden? Iemand die van schapen wil overschakelen op mensen? Of zie, die heeft geen tanden. Je weet toch waarom ze geen tanden heeft?’

‘Te veel gesnoept?’

‘Maar nee, om te plezieren natuurlijk. Met de mond.’

‘Selle!’

Een beer van een vent hield ons tegen. Hij had een kapiteinspet op, maar het was duidelijk geen kapitein. Zijn armen waren zo dik als mijn benen.

‘Komen jullie hier gewoon wat kijken, of komen jullie hier ook nog iets doen?’

Selle ging met zijn schouder voor mij staan en hief zijn kin naar boven om die bullebak recht in de ogen te kunnen kijken.

‘Wij hebben al iets gedaan. Hij heeft juist uw moeder genomen en ik uw zus. Waarom vraag je het? Had jij misschien nog zin om ons te pijpen?’

Hij gaf die reus een stevige duw en nam me bij de arm.

‘Lopen, Peer, ik denk niet dat we hier nog welkom zijn.’

VIII. Combat – ik

Dat niemand mij ontmaskert als een laffe man, verbaast mij dagelijks. Als kind verstopte ik me maar al te graag in de kudde. De anonimiteit van een groep maakte me rustig. Toen Samir op school kwam, werd hij door die etterbak van de slager geïsoleerd. Ik kwam niet tussenbeide. Net als alle andere laffe schapen stond ik te kijken hoe de pestkop recht in die vreemde jongen zijn gezicht rochelde. Er waren er zelfs een paar die applaudisseerden. Eikelmans stompte hem, duwde hem, porde hem. Samir deed niets. Pas toen hij een eerste slag in zijn gezicht kreeg, veranderde er iets in zijn blik. Hij nam een aanloop, sprong in de lucht en schopte recht tegen de kin van zijn belager. De rotste smeerlap van de school lag op de grond. Samir kreeg strafstudie, maar dat vond hij niet zo erg. Hij werd nooit meer lastiggevalen op de speelplaats. Al gauw bleek dat Samir niet alleen enorm goed kon vechten, hij was ook niet slecht in schaken. Zo werd hij mijn beste vriend. Zoals het een echte vriend betaamt, vergaf hij mij mijn lafheid. Zovele jaren later denken mensen nog steeds dat ik een durfal ben. Door mijn beroep is er een soort misverstand ontstaan omtrent mijn moed. Bij betogingen sta ik te midden

van de vechters en de vandalen. Als er een ontploffing of schoten te horen zijn, loop ik er niet van weg. Nee, dan neem ik mijn camera en haast me ernaartoe. Van achter mijn lens durf ik veel. Ik lijk wel te denken dat die camera een schild vormt tegen kogels, stokken en vuisten. Een kogelvrije stolp. Ik ben allesbehalve een held die per se de werkelijkheid aan de wereld wil tonen. Ik ben een dwaas die adrenaline opzoekt. Een ongeneeslijke patiënt die last heeft van sensatiezucht. Als ik deel uitmaak van de geschiedenis van het moment, vergeet ik even mijn eigen leven. Mijn eigen verwachtingen, mijn eigen frustraties. Ik hou van mijn beroep omdat ik de realiteit vergeet. Het vastleggen van het moment, het stopzetten van de tijd maakt van mij geen brahmaan of maraboet. Ik maak geen beeldcomposities, ik tover niet met licht. Ik vang het moment zoals het zich aandient. Een luie hond ben ik, die met één oog open naar de wereld kijkt. Een aasgier die leeft van de miserie van andere mensen. Een opportunistische cycloop. Bij een betoging tegen vluchtelingen heb ik gruwelijke beelden gefotografeerd van vijf neonazi's die een bruine jongen schoppen. De held in mij drukte op een knopje. Mijn geweten maakte mij wijs dat ik dit moest vastleggen op de gevoelige plaat. Dat dat belangrijk was. De waarheid was dat ik niet tussenbeide durfde te komen. Zijn kaak was kapotgetrapt, zijn neus gebroken. Drie tanden weg. Een paar ribben gekneusd, maar ik deed niets. Ik keek zelfs niet de andere kant op. Nee, ik nam er foto's van.

Een van de skinheads merkte me op: 'Hé, wat zijn we aan het doen, stuk crapuul?'

Ik had niet zo'n zin in een combatlaars tussen mijn tanden. De moed om hem aan te spreken op zijn wangedrag had ik niet, ik durfde hem niet eens in de ogen te kijken.

Als een bang wezeltje floepte ik er afgrijselijke woorden uit.

'Ik pak foto's van hoe jullie die vuile bruine in elkaar trappen.'

‘Wil je ook eens stampen?’

‘Nee, nee, ik wil mijn schoenen niet vuilmaken.’

Op zulke momenten zou ik mezelf willen slaan. Heel hard schreeuwen. Weglopen van mezelf. Mijn ruggengraat gaan zoeken. Bij ieder conflict loop ik weg. Ruzies vermijden is niet slecht. Behalve als je met opgekropte gevoelens achterblijft. Ik heb de neiging om alles binnen te houden. Alle negatieve gedachten, alle boosheid en droefheid. Adinda heeft mij geleerd hoe dwaas dat is. Ze was exact wat ik nodig had. Zij had twee ruggengraten. Op restaurant stuurde zij een gerecht dat iets te koud was terug naar de keuken, klaagde zij over slechte wijn of onvriendelijke bediening. Zij liet zich nooit doen. Ze was nooit pedant of egoïstisch. Assertief sprak zij mensen aan die voorkropen in een wachtrij. Zij kon getuigen van Jehova weggagen met haar blik. Op vakantie kregen we altijd de beste kamers, de beste tafels, noem maar op. Bij uitverkochte concerten of voorstellingen kon zij er niet alleen voor zorgen dat we binnenkwamen, nee, we hadden meestal ook de beste plaatsen. Adinda kreeg met haar glimlach deuren open die niet te openen waren. Op het vliegtuig kregen we altijd een upgrade naar businessclass en zijn we meermaals in de cockpit uitgenodigd.

In haar slipstream deed ik dingen die ik anders nooit gedaan zou hebben.

Mijn treinticket terugvorderen omdat de trein een halfuur vertraging had. Weigeren om bij de verkiezingen een stembureau open te houden. De buurman aanspreken over zijn bamboescheuten die onze gazon kapotmaakten.

‘Jij maakt me iets minder laf, lief.’

‘Ik heb je gewoon attent gemaakt op je ballen, bol.’

Mijn goede vriend Samir leerde mij dat ‘jihad’ niet slaat op bommen en geweren. De echte heilige oorlog voert iedere moslim vanbinnen, tegen zichzelf. Tegen zijn eigen ver-

langens en twijfels. Ik vecht dagelijks tegen mijn lafheid en merk dat ik met wat steun van buitenaf makkelijk kan winnen. Zodra die hulp echter verdwenen is, zakt de moed me in de schoenen, laat ik over me heen lopen als een deurmat.

In die momenten denk ik aan mijn vader. In het vijfde leerjaar was er een meester die mij elke dag strafwerk meegaf. Als hij gepraat hoorde achter zijn rug, zei hij zonder zich om te draaien: ‘Lortcher, drie bladzijden.’ Elke dag. Mijn agenda had meer rode opmerkingen dan blauwe mededelingen. Die man had de pik op mij. Om de een of andere reden had hij van het laffe schaap dat ik ben een zondebok gemaakt. Mijn vader werd enorm woest van dit onrecht. ‘Ik zal wel even met hem gaan praten’, mompelde hij terwijl hij de schoenlepel al in zijn linkerschoen had gestoken. Van die dag af kreeg ik vier bladzijden straf per dag in plaats van drie. Hij had de man blijkbaar niet durven tegenspreken. Bij die straftaken amuseerde ik me, door acrostichons te maken.

Als je van boven naar beneden de eerste letters van iedere regel las, stond er bijvoorbeeld: ‘Meester Schoenaerts komt uit de aars van zijn mama.’ Of: ‘Jouw adem stinkt al naar de dood, lelijke aap.’ Of: ‘Mensen zoals jij zouden ze moeten voederen met braakballen en kattenpis.’

I. 1296 – zotterik

Op het wandelterras waren we er zeker van dat hij ons niet meer kon volgen. Hijgend vielen we in elkaars armen. De brakke geur van de Schelde en het gekrijs van enkele meeuwen maakten ons rustig.

‘Aan wie denk jij eigenlijk als je... fantaseert?’

Ik was er vrij zeker van dat hij dat niet echt wilde weten. Mijn ogen botsten op een gigantisch cruiseschip.

‘Kijk eens! Ongelooflijk. Hoeveel mensen zouden er op zo’n boot kunnen?’

‘Ik vroeg jou iets.’

‘Ik jou ook.’

‘Veel! Heel veel. En nu jij, aan wie denk jij als je je mooiste instrument bespeelt?’

‘Ik denk meestal niet. Ik fantaseer gewoon. Ik ga op in...’

‘Niets?’

‘Vanwaar zou die boot komen?’

‘Dat geloof ik niet.’

‘Zou er een zwembad zijn aan boord?’

‘Je moet toch aan iemand denken?’

‘Als mijn carrière als componist flopt, kan ik nog altijd piano gaan spelen op zo’n boot.’

‘Je moet toch iets fantaseren? Zo’n creatieve mens als jij. Het omgekeerde is trouwens onmogelijk. Je kan niet niets fantaseren.’

Dit was gevaarlijk terrein. Ik zou kunnen uitweiden over minimalisme en essentie. Maar dat zou als een boemerang weer in mijn gezicht kunnen vliegen. Wat was dan de essentie van mijn seksuele fantasie? Op welke manier ik het ook zou proberen uit te leggen, het zou toch uitkomen bij de mooiste vrouw die ik ken. Josefien.

‘Is dat een Portugese vlag?’

‘Fantaseer jij over muzieknootjes?’

‘Zou jij dat kunnen, zo heel de tijd op een boot zitten?’

‘Do. Re. Mi. Fa. Sol. La. Si! Si! Si! Si!’

‘En hoeveel zou dat kosten?’

‘Do kruis!’

‘Ik denk niet dat ik daar geld aan zou kunnen uitgeven.’

‘Aan wie denk jij, Pirreke?’

We wandelden door Het Steen naar beneden. Door de open poort van de binnenplaats zagen we de schandpaal staan. Dat

zou mijn plaats zijn in de middeleeuwen. ‘Vuile schoonzusgeiler!’ Ik zou het nog verdienen ook, dat ze me in mijn gezicht zouden spuwen en hun pispotten over mij zouden komen kappen. Ik zou het er zelfs voor overhebben. Achter ons verscheen het kleine beeldje van de god Semini, het vruchtbaarheidsbeeldje dat daar ooit met een stijve piemel stond te pronken, maar de katholieken waren overal stijf behalve in hun piemel en ze hebben het beeldje ontmand. Dat zou ik ook wel willen. Niet meer verlangen naar Josefien.

‘Aan wie denk je?’

‘Zoals jij, hé.’

‘Wat?’

‘Aan de ideale vrouw.’

‘Josefien?’

‘Wat?’

‘De ideale vrouw!’

‘Josefien?’

‘Toch?’

Liegen is nooit mijn sterkste kant geweest. Ik doe toch maar een poging. Ik redde wat er te redden viel.

‘Ja, maar ik denk aan een andere ideale vrouw.’

‘Aan wie dan?’

‘Een gefantaseerde, ideale vrouw.’

Hij zweeg. Ik zag dat zijn hoofd begon te malen. Hij wist ook wel dat één plus één twee is. Ik moest ingrijpen. Als je begint met liegen, moet je doordoen. Als ze het niet geloven, maak de leugen groter!

‘Mijn droomvrouw heeft bruine ogen. En dus niet van die azuurblauwe parels zoals Josefien. Mijn ideale vrouw heeft van die heel dikke lippen en niet van die fijne, fluwelen kuslippen zoals Josefien. Mijn fantasievrouw heeft zwart, krullend haar en niet van die blonde, golvende manen zoals Josefien. Mijn lustobject heeft van die hele dikke ...’

Het was gelukt. Hij sprong gewillig in mijn dwaalspoor en bulderde:

‘Tetten!’

‘Borsten, Selle, we zeggen borsten. En niet van die afgemeten, stevige borstjes, juist perfect passend in de hand, zoals... Josefien.’

Hij lachte en pakte mij stevig vast.

‘Als ik die in Congo tegenkom, dan stuur ik ze naar hier, Peer. Dat beloof ik.’

‘Josefien?’

‘Nee, jouw fantasievrouw. Bruine ogen, volle lippen, zwart haar, dikke tetten.’

‘Borsten.’

‘Ik denk dat ik er zo veel ga tegenkomen in Congo.’

Tien punten voor mij. Ik was uit het drijfzand gekropen. Als kleine tegemoetkoming van mijnentwege: een mopje met een pikant randje voor mijn grote broer.

‘Ah zo. Ja ja. Stuur ze maar op. Met een postzegel op hun kont.’

Hij zou mijn grote broer niet zijn als hij mij niet zou overtreffen in schunnigheden. Ik trok een schuif open waarin hij veel had zitten.

‘Dat zal dan wel even moeilijk zijn, Peer. Dan sta ik daar met die postzegel in mijn hand, die kont voor mij en dan die vraag: waaraan zal ik eerst likken?’

‘Selle!’

We wandelden het zuidelijke wandel terras op en zagen de slinger van vlaggetjes op de boot. ‘Santa Maria’ konden we nu overal lezen. Die Christoffel Columbus had gewoon een luxecruise, dat wist ik niet. De volgende dag zeiden ze bij het gesproken dagblad dat er 1296 passagiers waren. Ze waren in ieder geval met genoeg, maar zoveel hadden wij er niet geteld.

‘Ik heb de indruk dat jij mijn droomvrouw wel ziet zitten, Selle?’

‘Voor jou, ja. Ik blijf altijd trouw aan Josefien. Altijd.’

Mensen stonden foto's te nemen van die boot. Van hun geliefde en de boot. Van hun geliefde zonder boot. Een koppel vroeg mij om een foto van hun beiden te nemen. Met boot. In hun beste gebarentaal gaven ze aan dat ik het rolletje moest doordraaien om er nog eentje te nemen. Ze zeiden iets in hun taal. Het klonk als 'opritcadeau'. Ik veronderstel dat het 'dank u wel' betekende. Er waren nog andere talen te horen. Ik voelde me er heel klein door. Taal is communicatie. Hoe haalde mijn broer het in zijn hoofd om naar een ander land te gaan waar ze hem niet verstonden? Dat trok mij zo aan in muziek: het is universeel.

Selle bleef stilstaan naast een bolder waarrond het dikste touw hing dat ik ooit gezien had. Een anaconda die verliefd was op een stalen paddenstoel. Ik had mijn broer nog nooit zo ernstig zien kijken. Hij legde zijn handen op mijn wangen, hij ving mijn ogen en fluisterde: 'Wil jij wel een beetje voor haar zorgen, Peer?'

Ik wilde nog veel meer dan dat. Ergens in mijn achterhoofd hoorde ik een klein stemmetje fluisteren: 'Als de kat van huis is, dansen de muizen op tafel.' Ik was blij dat hij wegging.

Het was beter zo. Voor hem. En voor mij. Ik zag me hier al met Josefien wandelen. Zij zou alle vlaggetjes bestuderen en alle talen imiteren. Ik zou op die bolder gaan zitten en zij zou zich op mijn schoot zetten.

‘Natuurlijk wil ik voor Josefien zorgen.’

‘Dank je.’

‘Graag gedaan.’

Bij zijn vertrek had ik nog een cadeau voor hem. Het idee was niet zo slecht. Ik wilde mijn broer verrassen met een foto van hemzelf met Josefien. Een spontane foto. Niet geposeerd. Op zich een heel fijn plan, zo'n foto waarvan je niet weet dat ze genomen is. Een aandenken voor ginder ver. Zodat hij af en

toe een kusje zou kunnen geven op die foto. En ook aan mij zou kunnen denken met een glimlach op zijn lippen. Want die kwibus van een broer had die foto toch wel vanuit de bossen genomen zeker. Grappig, dacht ik. Charmant, hoopte ik. Mijn idee was geweest hen te volgen op het Fort en als ze dan met twee op een bankje zaten, arm in arm – klik – een fotootje te nemen en weg. Al gauw bevond ik mij in een netelige situatie.

Zij wandelden naar het Fort, op ruime afstand volgde ik hen. Toen ze aan het water kwamen, stopten ze. Een ideaal ogenblik om wat dichterbij te komen en een intiem moment op de gevoelige plaat vast te leggen, dacht ik. Ik stond achter een braamstruik en plots draaide Josefiën zich om en kwam mijn richting uit. Niet dat ze me gezien had, nee, dat was niet het geval, ze stapte van Selle weg. Ik moest uiteraard wegduiken in die braamstruik. Netels en doornen. Wie mooie foto's wil, moet lijden. Ik hoorde dat hij haar naam riep en achter haar aan kwam gelopen. Hij hield haar tegen, dat weet ik zeker, want zij riep: 'Laat me los!' Ze stonden nu op nog geen twee meter van mij, ik maakte me kleiner en deed voorzichtig een schuifstapje dieper in doornland. Ik voelde hoe de stekels niet alleen door mijn T-shirt en broek staken, maar ook in mijn armen, rug, benen en billen. Ik keek op en kon hen beiden heel goed zien, waardoor ik nog wat dieper wegkroop. Ik had aan alle kanten pijn, maar wilde geen geluid maken. Josefiën hilde. De tranen liepen over haar wangen.

'Blijf toch gewoon hier, Selle.'

'Als je van me houdt, echt van me houdt, dan moet je mij dat toch gunnen? Dan laat je mij toch gaan?'

'Als jij echt van mij houdt, dan blijf je toch hier bij mij!'

Haar stem sloeg over en ze hapte naar adem met heel haar lichaam.

'Ik hou echt van jou. Daarom kom ik over een jaar al terug.'

‘Een jaar!’

‘Dat valt wel mee.’

‘Een week dat valt mee! Of een maand!’

‘Als je dat vanuit een iets groter perspectief bekijkt, is een jaar niets.’

‘Ik wil niet... dat... je... weg... gaa... aa... aat.’

Hij omhelsde haar en ik drukte af. Even dacht ik dat ze de klik gehoord hadden, maar dat was niet zo. Josefiën huilde zo hard dat ik zelfs ‘Viva bomma, patatten met saucissen’ had kunnen zingen. Ik nam voor de zekerheid nog een paar foto’s. Ik probeerde het toestel te draaien en voelde hoe een doorn de huid op de rug van mijn hand opentrok. Binnensmonds vloekend drukte ik op het zwarte knopje.

Ik zag hoe het gezicht van mijn broer bijzonder ernstig werd. Hij legde zijn handen op haar wangen, ving haar ogen en fluisterde: ‘Josefiën, als ik weg ben, wil jij dan een beetje op onze Peer letten?’

Ik kreeg een krop in mijn keel. Ook bij mij rolden de tranen over mijn wangen. Ik kon ze niet wegvegen, het had te veel lawaai gemaakt en te veel pijn gedaan. Snot bungelde aan mijn neus.

‘Natuurlijk, Selle, natuurlijk.’

‘Onze Peer is een goede jongen, Josefiën. Hij is veel met zijn muziek bezig en hij zegt niet veel, maar hij heeft het hart op de juiste plaats. Dat is een goede jongen!’

‘Dat weet ik toch, liefje. Pirreke is een schat.’

Nu begon ik er nog bij te snikken ook. Die braamstruik tilde alsof er een eend in was geland. Gelukkig legde Selle zijn arm net over Josefiëns schouder en keken ze samen naar het water. Wat overigens een heel mooie foto opleverde.

Ze wandelden verder en toen ik van die braamstruik verlost was, waren ze verdwenen.

Niet echt, natuurlijk. Dan had ik ze als vermist moeten op-

geven. Nee, uit mijn gezichtsveld verdwenen. Foetsie, zoals nonkel Tuur zou zeggen.

Tante Bertha heeft mijn schaaf- en trekwonden verzorgd. Dat mijn kleren kapot waren, vond ze erger dan al die kleine wondjes.

‘Ik was aan het componeren en ik keek niet waar ik liep.’

‘Je bent een man, jongen, je moet leren kiezen. Ofwel componeer je, ofwel loop je. Laat het combineren van zaken maar aan de vrouwen over. Jij bent componist en ik ben een combinist.’

Tante Bertha lachte anders dan anderen. Ze riep heel hoog ‘Oeoeoeoe!’ als een sirene.

Van straten ver kon je haar horen. De sirene ging altijd een paar keer per dag af. Oudere mensen kropen onder de tafel als ze tante Bertha hoorden lachen.

Bij een echte lachbui begon de hond van de burens mee te doen, waardoor ze nog harder begon te lachen. ‘Oeoeoeoe, mijn hondje’, zei ze dan.

Wat dat combineren betreft had ze helemaal gelijk. Zij kon met haar linkerhand bechamelsaus maken en met haar rechterhand een belastingbrief invullen, terwijl ze aan het telefoneren was met Selle zijn schooldirecteur. Ik kon nog niet eens afwassen en praten. Ik heb concentratie nodig. Tijdens het pianospelen doe ik eigenlijk drie zaken tegelijk. Mijn linkerhand, mijn rechterhand en mijn voeten spelen andere ritmes, andere melodieën, maar vraag me niet om tijdens het pianospelen tot tien te tellen.

Ik heb de foto’s laten ontwikkelen. Er waren er onscherp of met een blaadje ervoor, maar de mooiste is die waarop Selle haar wangen vastneemt. Josefiens ogen lijken daar gigantisch, haar lippen rood en getuit. Als ik naar Congo zou gaan, zou ik deze foto meenemen.

18 AUGUSTUS 1958

‘De stalen muil van de stad Antwerpen die treinen opeet als lange vingers.’ Dat had ik ergens gelezen. De spoorwegkathedraal was een van de mooiste gebouwen van heel Europa. Ze zouden zelfs van Amerika komen kijken naar onze marmeren trappen, onze reuzenklok. ‘Dit station maakt ieder afscheid onvergetelijk.’

Zo had die auteur van dat artikel het verwoord. Ik moet eerlijk zeggen dat ik niet veel meer weet van dat perron. Het was groot. Er was een geroezemoes dat nagalmde. Fluitjes van treinconducteurs, een stationschef die een blinde begeleidde, treinen die puffend van vermoeidheid aankwamen, remmen die hoger gilden dan de fans van Elvis Presley. Treinen die zich kreunend op gang trokken. Witte stoom. Zuchtende machines. Joelende kinderen. Josefien was er niet bij. Ze moest werken. ‘Alleen voor een overlijden van een familielid van de eerste of de tweede graad krijg je vrijaf. Anders noteren we dat als een verontrustende afwezigheid.’ Tante Bertha was ook thuisgebleven. Afscheid nemen was niet goed voor haar tikker.

Ik stond daar dus alleen met onze Selle. In mijn achterzak stak die foto. Ik wilde hem pas helemaal op het einde geven, zodat hij er niets meer over kon zeggen.

‘Heb je goedendag gezegd tegen Bompa?’

‘Nooit.’

‘Die mens heeft toch jaren voor ons gezorgd.’

‘Gezorgd?’

‘Ja, Selle. Gezorgd. Die mens heeft altijd gedaan wat hij dacht dat het beste was voor ons.’

‘Het beste was voor hem.’

Selle nam zijn kabas, zijn nu al versleten reistas, en wierp hem op de trein.

‘Ik zal het anders zeggen: hij heeft alles gedaan wat hij deed omdat hij dacht dat dat het beste was voor ons.’

‘Ik zal het anders zeggen: hij is een gevaarlijke zot en ik hoop dat hij rap sterft.’

‘Dat hoop ik ook voor hem.’

Hij stapte op het trapje en leunde tegen de deur. De verbazing knalde uit zijn ogen.

‘Ah, wat hoor ik hier?’

‘Hij weet ervan.’

‘Waarvan?’

‘De ziekte, Selle. Hij heeft ze.’

Hij raapte zijn tas op en hing die over zijn schouder. ‘Ah, dus hij weet niets meer van de koude douches en de kletsen op onze billen. Hij weet niet meer dat we op ons knieën de trap op en af moesten kruipen. Hij weet niet meer van jouw vingers. De smeerlap.’

‘Hij dacht dat dat het beste was voor mij.’

‘Toch niet met een liniaaltje je vingers eraf kloppen? Als nonkel Tuur jou geen pianoles had gegeven, had je nu geen vingers meer gehad, Peer.’

‘In die tijd mocht je niet met je linkerhand schrijven. Bij sommige culturen is de linkerhand nog altijd de hand van de duivel.’

‘Stop nu met hem goed te praten.’

‘Ik zwijg.’

‘Zwijgen, ja, zwijgen. Dat hebben we verdomme van hem geleerd. Zwijgen.’

Hij draaide zich om en stapte weg. Hij liep door de wagon. Ik volgde hem op het perron. Ik zag hoe hij met een strak gezicht zijn tas op de bagagedrager legde en zich nors tegen het raam neerzette.

‘Je moet niet weggaan, broer!’ riep ik. Hij deed alsof hij het niet hoorde.

‘Blijf! Stay! Bleib! Reste ici!’

De treinconducteur blies op zijn fluitje, een soldaat sprong

nog snel op de trein. De deuren sloten. Ik griste nog snel de foto uit mijn achterzak.

‘Selle, ik heb nog iets voor jou!’

Hij weigerde te kijken. Ik duwde de foto tegen het raam. Hij ging met zijn rug naar me toe zitten. De trein trok zich traag op gang.

‘Een foto van jou en Josefien.’

Hij draaide zijn hoofd. In een flits zag hij het beeld en begreep hij hoe ik die foto had genomen. Hij lachte. ‘Onnozeelaar!’ lipte hij.

De trein begon een zekere snelheid te krijgen. Ik stak mijn hand uit met de foto. Als hij het raampje zou openen en zijn arm zou uitsteken, zou hij ze hebben kunnen pakken. Het lukte niet, hij kreeg het niet open. Hij tikte met zijn vinger op zijn slaap en wees mij aan. Hij gebaarde dat de foto voor mij was, en zwaaide hartelijk. De foto die ik voor hem genomen had, nam hij niet mee. Ik liep nog mee tot op het einde van het perron, maar al gauw niet meer bij zijn wagon. Hij was weg.

IX. Taboe – ik

Ik lijk zo akelig veel op mijn vader. Dat de geschiedenis zich herhaalt, zeggen ze herhaaldelijk. Ik beaam het cliché. Bij het lezen van zijn dagboeken lijkt het soms alsof ik mijn eigen gedachten lees. Ik herken hém niet in zijn schrijfsels, maar mezelf. Koude rillingen lopen over mijn rug wanneer ik de passage aantref van de geniepige foto’s vanuit de braamstruiken. Ook ik heb me bezondigd aan een undercover fotoreeks van iemand die me dierbaar is. Was. Mijn goede vriend Samir. Voor zijn twintigste verjaardag wilde ik hem verrassen met twintig mooie foto’s van hemzelf in zijn dagelijkse bestaan, zonder dat hij wist dat ik die foto’s genomen had. Ik had er

al zeven waar ik tevreden over was. Samir onderweg naar het vrijdaggebed in een mooie, witte djellaba.

Samir op de universiteit, heel close terwijl hij het uiteinde van een pen tussen zijn tanden houdt. Samir samen met zijn mama en zijn zus aan het lachen in het park. Samir aan het voetballen met zijn maten, nadat hij net heeft gescoord en heel de ploeg rond zijn hals vliegt. Samir die in de weerspiegeling van het raam zijn haar goed legt en denkt dat niemand hem ziet. Samir op Torhout-Werchter, bloot bovenlijf en een belachelijk petje met een gigantische klep waarop te lezen staat 'Zo'nklep'. Samir in de fitness terwijl hij honderd lift. In de fitness had hij mij bijna gezien, ik kon nog net wegduiken achter een iets te dikke vrouw die hier duidelijk nieuw was. Ik volgde hem naar buiten. Het was nog licht, maar de straatlantaarns sprongen al aan. Her en der deden auto's hun lichten aan. Hij ging naar de Schelde. Daar begroette hij een vriend die ik nog nooit eerder had gezien. Ze wandelden langs de kaai. Het licht was prachtig om mooie foto's te nemen. Ik probeerde die vriend uit het kader te houden, maar dat was bijzonder moeilijk, want ze liepen heel dicht bij elkaar. Ik liep gebukt achter auto's naar een huisje. Daar was een muurtje waar ik me achter kon verschuilen. Zo liep hij naar me toe en kon ik een krachtig kader maken met hem aan de rechterkant en aan de linkerkant de Schelde met in de verte de haven. Ik nam snel even een foto, om de scherpte te controleren, keek op mijn scherm en was over deze haastige klik al bijzonder tevreden.

Toen ik weer aanlegde om hem te fotograferen, bleek het onmogelijk om de andere jongen er niet bij te nemen. Ze waren aan het kussen. Ik keek door mijn zoom om er zeker van te zijn dat ze elkaar niet gewoon wat aan het troosten waren. Dat was niet zo. Ze draaiden elkaar een stevige tong. Ik legde mijn toestel weg en keek de andere kant uit. Mijn

hart bonkte als een galopperend hert. Mijn goede vriend. Met wie ik zoveel keer in één tent heb geslapen. Met wie ik naakt ben gaan zwemmen. Mijn beste vriend. Waarom had hij dit nooit gezegd?

Ik begon te huilen. Het gevoel dat ik daar op dat moment een vriend verloren had, schoof als een donkere wolk voor het liefdestafereel zo'n twintig meter verderop. Ik zou blij voor hem moeten zijn. We lachten er altijd mee dat hij nooit een vriendinnetje had. 'Ik wacht op de ware', zei hij altijd. Ik was ook wel blij voor hem dat hij iemand had, maar het gevoel dat ik bedrogen was, liet me niet los. Niet bedrogen als lief. Maar als vriend. Wat voor vriend verzwijgt nu zoiets belangrijks? Dacht hij dat ik hem anders zou bekijken? Dacht hij dat ik hem vies zou vinden? Dacht hij dat ik hem niet meer zou willen zien? Dat is absurd. Liefde is liefde. Je hebt niet te kiezen op wie je verliefd wordt, dat zal je lichaam je wel duidelijk maken. Daar hebben ouders, religie, traditie, vrienden... niks op te zeggen. Vriendschap is vriendschap.

Vrienden delen alles met elkaar, zeggen de waarheid. Ik wist niet eens wie die man was met wie hij daar stond te kussen. Tien minuten later waren ze verdwenen. Ik slenterde langs de kade, zette me tegen een bolster en overwoog mijn opties. Negeren. Dat is een van de zaken die ik bijzonder goed kan en die de veiligste uitkomst zou hebben, namelijk dat er niets zou veranderen. Hem de foto laten zien die ik genomen heb en zo het vreemde signaal uitsturen dat ik hem bespied heb. Hem de kans geven om zich te uiten door te vragen of hij toevallig verliefd is op iemand. Een boot genaamd *Brontes* gleed door het glinsterende water. Ik nam mijn foto toestel en deletete de foto's van Samir en zijn vriend. Het werd kiezen tussen moeilijk en niet makkelijk. Toen al mijn zuchten op waren, wandelde ik naar huis.

Bij een lunch keuvelden we over zijn keuze om vegetariër te worden, toen ik het onderwerp voorzichtig aansneed.

‘Ben jij eigenlijk verliefd?’

‘Hoe bedoel je?’

‘Zoals ik het zeg: ben jij op dit moment verliefd op iemand?’

Hij aarzelde.

‘Komaan, gewoon eerlijk zeggen. Als vrienden moeten we alles tegen elkaar kunnen zeggen. Toch?’

Hij keek uit het raam en kauwde op de binnenkant van zijn linkerwang.

‘Samir?’

‘Ja. Ik ben verliefd.’

‘Op wie?’

Hij keek me recht in de ogen en zei ontwijkend:

‘De persoon op wie ik verliefd ben, ken jij niet.’

‘En is die persoon ook op jou verliefd?’

‘Die persoon is inderdaad ook verliefd op mij.’

‘Hebben jullie al gekust?’

‘Wij hebben al gekust.’

‘Zou ik die persoon dan eens mogen leren kennen?’

Hij zweeg. Ik zag hoe hij vocht tegen de tranen.

‘Ik denk dat ik die persoon wel leuk zou vinden, als die persoon jouw lief is.’

‘Marcel, ik...’

Hij kreeg het er niet uit.

‘Je kan alles tegen mij zeggen, Samir, ik ben je vriend. Zeg het maar.’

‘Marcel, ik wil niet dat je haar leert kennen. Ze is bijzonder verlegen en het is nog maar heel pril.’

Hij loog. Mijn goede vriend loog. Ik was zo ontgoocheld. Ik stond op, keek hem minachtend aan en zei: ‘Ik hoop dat je heel gelukkig wordt met hem. Ik hoop dat je hem wél vertrouwt.’

Ik heb nog een lange brief gekregen waarin hij zich excupeerde en waarin hij uitlegde hoe moeilijk het voor hem was

om als moslim van mannen te houden. Hij was het zo gewend geraakt om te liegen over zijn geaardheid. Het was zijn tweede natuur geworden.

Ik heb heel kort geantwoord: ‘Dat je homo bent, kan me helemaal niet schelen, maar dat je je vrienden niet vertrouwt, vind ik verschrikkelijk.’

Een jaar later kwam ik hem tegen. We probeerden de draad weer op te pakken, maar er was iets geknakt. Hij vroeg hoe ik erachter gekomen was. Ik vertelde hem met veel schroom hoe ik hem achtervolgde. Hij stond op en wandelde weg.

‘Dat je hetero bent, kan me helemaal niet schelen, maar dat jij je vrienden bespiedt, vind ik verschrikkelijk.’

Ik dacht dat hij een grap maakte. Dat was niet zo.

17. OVER HOOP

Alwaar een vinger brokken heeft.

J. Lingua – vergeverik

29 MAART 1954

Mijn vingers doen pijn. Ik weet dat nonkel Tuur dat niet kan verdragen. Ik heb maar tweemaal per week les en ik wil niet dat hij er iets van merkt, dus ik speel verder. De bassen komen er niet soepel uit, ze haperen. Zij zouden de melodie moeten drijven. Ze hangen er wat achter. Vooral de ringvinger van mijn linkerhand is een probleem, ik kan hem niet meer buigen. Ik speel een fa kruis als ik een fa wil spelen en omgekeerd. Nonkel Tuur sluit de klep, ik kan nog net op tijd mijn handen wegtrekken. Hij gaat in de oksel van de vleugelpiano staan – zo noemt hij de bocht aan de rechterkant van de vleugel – en schudt zijn hoofd. Zijn ademhaling is sneller dan normaal. Hij ademt door zijn neus en blijft zijn hoofd schudden, als zo'n negertje waar je een centiem in kan steken om de kinderen in Congo mee te helpen. Alleen knikt dat beeldje dankbaar ja, nonkel Tuur schudt de hele tijd nee.

Ik zou willen dat hij iets zou zeggen. Dat het zo geen zin heeft. Dat het zo niet meer kan. Dat we naar de dokter moeten. Hij zegt niets. Bij het sluiten van de pianoklep sloot hij ook zijn eigen klep. Krikkraak op slot.

'Het valt wel mee', zeg ik dan maar zelf. Hij blijft zwijgen. De vingers van mijn linkerhand gloeien, ik zou ze onder koud water willen steken. Dan moet ik hem passeren. Deze kamer is veel te klein voor een vleugel, hij is op zijn kant binnengekomen zonder poten. Hij raakt hier nooit meer buiten.

Tante Bertha heeft al veel gevloekt op dat grote misbaksel. De lange kant staat tegen de muur en als je je buik intrekt, kan je er langs de andere kant voorbij. Nonkel Tuur moet deze kamer zelf poetsen, omdat zij het vertikt om onder dat bruine gevaarte te kruipen. Die piano was een geschenk van Aaron Lubavitch, een Jood die tijdens de Tweede Wereldoorlog een tijdje verstopt had gezeten in de kelder. Nonkel Tuur had piano leren spelen in de kerk. Hij mocht oefenen op het orgel als er geen dienst was. Later had hij van café Den Hertog een oude piano kunnen overkopen. Tante Bertha had slechts één voorwaarde, dat ding moest in de kelder voor het geluid. Mijn nonkel is altijd een brave mens geweest en ging akkoord. Met z'n vieren hebben ze die buffetpiano de trap af gekregen. Er staat nog een stevige schram op de voorkant om dat te bewijzen. Wijn wordt beter als je hem in een kelder bewaart, piano's doorgaans niet. Het was al niet zo'n heel goede piano. Twee toetsen werkten niet. En het klonk de hele tijd alsof het instrument dronken was. Pianostemmers bleken onvindbaar of onbetaalbaar. Hoe langer ze in de kelder stond, hoe valser ze klonk.

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, moest nonkel Tuur van tante Bertha bij de Witte Brigade. Hij was niet echt een held, maar sloot zich toch maar aan bij dit geheime genootschap. Ze moesten de namen opschrijven van mensen die collaboreerden, iets waar hij niet heel veel moed voor nodig had. Ze moesten noteren wanneer er treinen voorbijreden. Waar de Duitsers iets gingen drinken, wat ze dronken, hoeveel en met wie? Hij speelde graag spion. Dan had hij het gevoel dat hij meedeed aan iets groters. Iets belangrijks. Op een dag zei hun commandant dat er een Jood verstopt moest worden. De man was op doortocht naar Engeland. Van dorp naar dorp, van Witte Brigade naar Witte Brigade. Hij zou de volgende dag al in Mortsel zijn. De lawaaimakers werden

allemaal stil en nonkel Tuur sprak. Hij heeft zijn buffet-piano zonder na te denken uit mekaar gehaald. Hij heeft alle onderdelen in een deken gewikkeld en begraven in de tuin.

In het midden van de nacht werd de geheime code op de deur geklopt, en zonder het licht aan te doen en zonder iets te zeggen hebben ze Aaron naar de kelder gebracht. Daar was al een opgemaakt bed en al. Dat was toch niet zo verdacht. Iedereen had bedden klaarstaan in de kelder. Voor als het alarm was. De volgende dag hebben ze kennisgemaakt. De man sprak Nederlands met een Duits accent, dat vond nonkel Tuur heel grappig. Hij klonk als zijn grootste vijand. Hij had al gehoord dat er dieren waren die dat deden. De geluiden nadoen van een groot, gevaarlijk dier. Aaron Lubavitch was een wetenschapper. Hij deed onderzoek naar een manier om automobielen auto-mobiel, zelf-bewegend, te laten rijden. Zonder brandstof. Maar nu had hij meer zin om zijn energie te steken in het ontwikkelen van een bom om heel Duitsland plat te leggen. Hoewel dat bijzonder dom zou zijn, omdat bijna heel zijn familie naar Duitsland was gedeporteerd.

Ze speelden met de pietjesbak of backgammon. Ze trainden zich in lachen zonder geluid. Alsof je naar een stomme film kijkt. Af en toe kwam tante Bertha naar beneden met een omgedraaide soeppot op haar hoofd. Dan moest Aaron zich verstoppen in de holle piano. Ze oefenden dan wat nonkel Tuur allemaal moest zeggen. 'Ik speel hier pietjesbak met mijn vrouw.' 'Wij slapen hier, inderdaad op één matras, maar dicht bij één is lekker warm, meneer de Duits.' Dan deed ze de klep naar boven om piano te spelen, Nonkel Tuur sprong dan vlak voor haar neus en zei: 'Meneer de Duits, ik denk dat ik iets verdachts heb gezien op het Fort. Ik was daar gisteren aan het wandelen en ik zag drie mannen iets begraven in de bosjes.' Hij was daar zelf een dode kip gaan begraven om het verhaal te laten kloppen. Ze werden gedrield door tante

Bertha, maar er kwam nooit geen meneer de Duits. Na drie weken kwam iemand uit Boom Aaron halen. Nonkel Tuur wikkelde de pietjesbak in krantenpapier en gaf hem mee. Meneer Lubavitch bedankte hen met woorden en hoopte dat hij hen ooit zou kunnen bedanken met een cadeautje.

Een jaar na de oorlog stond Aaron Lubavitch voor hun deur met een vleugelpiano. ‘Dat is toch niet nodig.’ ‘Niks van.’ Dat haalde allemaal niets uit. Aaron stond daar te lachen zonder geluid. ‘Amai, als jij bij iedereen bij wie je hebt geslapen een vleugelpiano gaat afgeven, ga je veel geld kwijt zijn.’ ‘Ik heb maar van één iemand een pietjesbak gekregen’, antwoordde de man, die er nu helemaal anders uitzag. ‘Ja, maar Aaron, wat ben je met twee pietjesbakken?’ Nu lachten ze beiden zonder geluid. Tante Bertha vloekte. ‘Zo’n groot ding!’ Aaron stapte in zijn wagen en verdween. ‘Wat nu?’

Dit gigantische instrument kon niet in de kelder. Tante Bertha keek naar de weggrijdende wagen. ‘Jij zei dat ik bij de Witte Brigade moest, Bertha.’ Daarmee was alles gezegd.

Met Aaron hebben ze geen contact gehouden, die is verhuisd naar Israël. In hun salon staat sindsdien een monument ter herinnering aan hun heldendaad. Een prachtige Gaveau Paris. ‘In de Steinwayfabriek hebben ze geweerkolven gemaakt, ik vond dit gepaster’, had Aaron gezegd.

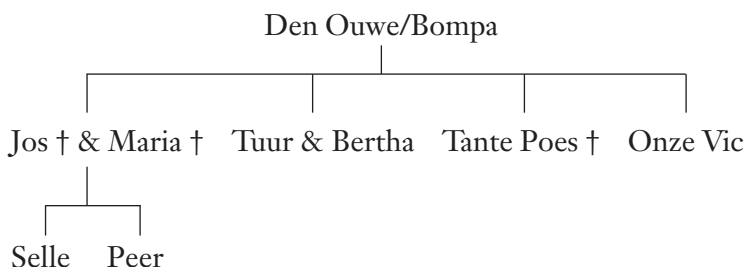
Een buffetpiano was ook goed geweest, dacht tante Bertha en tussen haar tanden zei ze: ‘Zelfs beter.’

‘Nee, het valt niet mee. Je kan je eigen stukken niet meer spelen.’

‘Tijdelijk.’

‘Je hebt maar tien vingers, Pirreke. Tien. Daarmee moet je het de rest van je leven doen. Vingers zijn geen nagels. Als onze Jos zaliger nog zou leven, hij zou verdomme Den Ouwe een stevige lap geven.’

Onze Jos was zijn broer, mijn vader. Den Ouwe zijn zoon dus. Aangezien Den Ouwe mijn bompa is en nonkel Tuur mijn nonkel. Doordat onze Jos dood is en ons Maria, mijn moeder, ook, moesten mijn broer en ik bij Den Ouwe gaan wonen. Hij is de peter van onze Selle en dus ook zijn voogd. Grappig om te zien dat je zoiets simpel moeilijker maakt door het uit te leggen. Een tekening is beter:

Nonkel Tuur en ik hebben van die rare gesprekken.

‘Ik kan bijna met rechts schrijven.’

‘Jij moet toch niet met rechts schrijven. Jouw geest vliegt, zoals hij vliegt. Jij hebt een gezegende geest. En nu maakt die oude zot je lichaam kapot.’

‘Als ik tweehandig ben, is dat toch ook goed voor de piano?’

‘Als je maar vijf vingers kan gebruiken, is dat juist heel slecht voor de piano.’

Als ik met links schrijf of iets met links heb vastgenomen, moet ik mijn linkerhand op de tafel leggen. Dan neemt Bompa een ijzeren liniaaltje. Als ik mijn hand wegtrek, slaat hij op mijn hoofd. Dat doet nog meer pijn. Ik heb soms nog de reflex om weg te trekken, maar Selle staat me dan bij door mijn pols vast te houden. Hij fluistert dan heel de tijd: ‘Sorry, Peer, sorry.’ ‘Niks te sorry, we doen dit om hem te helpen’, brult Bompa dan vlak voor hij uithaalt. Ik word eigenlijk liever niet geholpen op deze manier, maar ik durf het niet zeggen. Ik denk dat hij daar een nogal uitgesproken gedacht over heeft.

Nonkel Tuur is niet voor het leger. In onze familie zijn we allemaal een beetje tegen uniformen.

‘Bompa zegt dat ik al eens moet beginnen nadenken over een job.’

‘Gaat hij je ook de fabriek in duwen, ja?’

‘Ik heb gezegd dat ik misschien in het leger wil.’

‘Waarom heb je dat gezegd?’

‘Onze Selle zei dat ik dat moest zeggen. Dan kunnen we samen naar het leger. Als we dan hier in Mortsel liggen in Fort 4, dan kan ik nog altijd naar jou komen om piano te spelen en dan kan hij misschien Josefen wat beter leren kennen.’

‘Is dat de jongste van de Simonsen?’

‘Ja.’

‘Mooi kind.’

‘Ja.’

De Simonsen waren nieuw in Mortsel. Ze waren hier komen wonen na de watersnoodramp in Nederland. Niet dat het Nederlanders zijn. Ze komen uit de polders. Haar ouders hadden gewoon een schrik te pakken en wilden een beetje meer landinwaarts trekken. Meneer had gesolliciteerd bij Gevaert en hij was onmiddellijk aangenomen. Ingenieurs kan je blijkbaar niet genoeg hebben, dat is de officiële uitleg, maar ik heb horen zeggen dat iedereen die fout was tijdens de oorlog welkom is bij Gevaert. Ze wonen nu in een heel mooi huis in de Wouwstraat. Een huis met een torentje en een naam.

‘Het leger? Wat ga je dan doen als het weer oorlog wordt?’

‘Het wordt toch geen oorlog.’

‘Dat dachten wij ook. Het wordt geen oorlog. Ze zijn hier toch juist geweest, dachten wij. En wie waren er terug, de Duitsers. Misschien zijn het deze keer niet de Duitsers. Misschien zijn het de bolsjewieken of de Chinezen of de Arabieren, maar feit is dat het kan. Jij denkt toch niet dat mensen leren uit hun fouten?’

‘Nee, ik denk gewoon dat het geen oorlog wordt, dat is al.’

Om eerlijk te zijn had Nonkel Tuur ook een paar keer gevloekt toen hij het over het leger had, maar ik wilde die lelijke woorden niet in mijn dagboek schrijven.

Er zijn juist overal nieuwe mensen aan de macht. Een nieuwe president in Amerika, een nieuwe koningin bij de Britten. Die willen niet vechten. In Korea zijn ze juist gestopt met schieten. Vrede moet er zijn. Mensen hebben geen behoefte aan oorlog. Er is al miserie genoeg. 1836 mensen verdronken in Nederland, vliegtuigen storten neer als vliegen, in de mijnen was er een gigantische explosie. Overal wordt er gerouwd. Doden genoeg. Daar hebben we geen oorlogen voor nodig.

‘Een leger hebben is voor niets goed. Als je geen mes hebt, kan je ook niet steken. Gelegenheid maakt de dief, een leger maakt oorlog en ons Bertha maakt iets te zoute soep. Er zijn zekerheden in het leven. Beloof mij alstublieft dat je nooit in het leger gaat.’

‘Ik beloof het.’

‘Dank je wel.’

‘Graag gedaan.’

Eerst vloeken voor heel het kot en dan wel heel beleefd ‘dank je wel’ zeggen, zo ken ik nonkel Tuur.

Onze Selle wil paracommando worden. Hij heeft aan de krantenwinkel gevraagd om alle artikels over Edmund Hillary te bewaren en heel zijn kamer hangt er al vol mee. Sir Edmund boven op de hoogste berg van de wereld. Mount Everest. Samen met die helper, maar daar spreken de mensen zo niet over. Nochtans is die ook helemaal tot boven geraakt. Naar alle waarschijnlijkheid wist die de weg. Selle wil ook expedities doen en klimmen en leven. Hij zegt dat hier in Mortsel alles zo doods is. Ik vind de jaarmarkt wel heel plezant. En op zondag als Oude God voetbalt, zou je de supporters eens moeten horen. Ze hebben zelfs nog een liefheb-

bersploegje opgericht bij Cantincrode. Het leeft hier zeker en vast. Het is hier misschien niet zoals in Parijs of Londen, maar er is hier toch ook een bedrijvigheid. Wij hebben zelfs cinema's en een fanfare en een brouwerij. Als je daar alleen nog maar voorbijloopt als ze aan het stoken zijn, word je al dronken. Ik wil gewoon rustig piano kunnen spelen. Ik heb gehoord dat ze in het leger ook een harmonie hebben. Verder interesseert dat hele leger mij in de verste verte niet.

'Wat moet ik dan doen?'

'Oefenen, dat moet je doen. Ik heb nooit mogen kiezen. Ik heb verdomme een job gevonden, in de fabriek. Maar jij, jij moet verder. Jij kan niet alleen muziek spelen, jij kan ze nog eens schrijven ook. Jij bent een straffe kerel. Een kastaar!'

Een kastaar? Superman, dat is een kastaar. Of Batman is eigenlijk nog straffer, want dat is gewoon een mens. Maar ik? Ik hou van muziek, daar kan ik de wereld toch niet mee redden. 'Wacht, schurk, ik weet dat jij een waterstofbom hebt, maar luister hier even naar, als je durft! Let wel, ik heb het zelf geschreven! Aha! Daar word je stil van, hé boef! Daar heb je niet van terug. Wandel nu maar heel adagio naar de gevangenis.'

'Ik ga toch ook geld moeten verdienen, nonkel Tuur.'

'Als je genoeg oefent, dan ga je heel veel geld verdienen, soms wel duizend frank.'

'Je mag niet overdrijven.'

'Jij hebt bij je geboorte een cadeau gekregen, jongen. Een cadeau dat je moet koesteren.'

'Ik kan toch gaan werken en pianospelen?'

'Nee, Pirreke, dat kan je niet. Je hebt twee soorten mensen. Mensen die gaan werken. En mensen die pianospelen.'

'Jij doet toch alle twee?'

'Ik werk.'

'Maar je speelt toch ook piano?'

‘Nee. Ik werk mijn oefeningen af op de piano.’

‘Ik toch ook?’

‘Nee, jij speelt met die toetsen. Jij speelt piano, Peer. Jij wel. Jij ademt muziek. Ik hoest partituur.’

Hij kijkt van mij weg. Hij doet alsof hij op de klok het uur leest. Ik denk aan Batman en realiseer me dat Robin ook nog best een kastaar te noemen valt. Sidekick, noemen ze dat. Zo is het altijd als ik met Selle op stap ben. Hij maakt lawaai en doet straffe dingen en ik help hem daarbij. Zonder mij zou hij misschien hetzelfde doen. Zonder hem zou ik er zelfs niet op komen om zulke stoute of verboden of ondeugende dingen te doen. Hij is misschien wel Sir Edmund Hillary, maar ik ben zijn sherpa, Tenzing Norgay. Ik ben ook een kastaar, denk ik en ik recht mijn rug.

‘Ik zal oefenen, maar ik ga toch iets moeten zeggen tegen Den Ouwe.’

‘Nee, ik zal er iets tegen gaan zeggen. Het is te zeggen, ik zal proberen er iets tegen te zeggen.’

‘Wat als hij uit zijn krammen schiet?’

‘Desnoods bel ik de politie. Dat moet gedaan zijn met die ouderwetse straffen. Den Ouwe had in de middeleeuwen moeten leven. Wat is me dat, zeg?’

Nonkel Tuur kan zulke leuke dingen zeggen. In de middeleeuwen hadden ze duimschroeven, kniesplitsers en hoofdbrekers, dan valt zo’n liniaaltje nog wel mee.

Bompa doet dat om goed te doen, dat weet ik. Hij is geen slechte mens. Diep vanbinnen. Alleen zit de goede mens bij hem wel heel diep. En de bedoelingen heiligen niet altijd de middelen, wat de mensen ook beweren. Het is alleen zo moeilijk om goed te doen voor hem. Hij vindt altijd nog wel iets om slechtgezind over te zijn. Hij zou inspecteur moeten worden.

‘Selle heeft al met Den Ouwe geklapt.’

‘En?’

‘Ze hebben hem naar Sint-Jozef moeten brengen. Gekneusde rib.’

Nonkel Tuur zwiert zijn gigantische sjaal rond zijn nek en stapt naar de deur.

‘Het is genoeg. Ik ga er onmiddellijk naartoe.’

Die sjaal heeft tante Bertha voor hem gebreid. Hij is veel te lang, hij struikelt er bijna over. Ze had hem nog veel langer willen maken. ‘Ik wou tonen hoe graag ik u zie, Tureluur.’

Ze wilde hem zo lang maken als de Statielei. De prijs van de wol en haar gezond verstand hebben het toch maar beperkt tot twee meter. Lang genoeg voor iemand van een meter zestig.

‘Zal ik meegaan?’

‘Nee, jij moet hier blijven en oefenen. Oefenen, oefenen en nog eens oefenen.’

Oefenen lijkt me niet meteen een heel goed idee, dus steek ik mijn dikke vingers in de lucht, zodat hij ze goed kan zien. Zwart, paars, blauw, rood: een pijnlijk kleurenpalet.

‘Nee, nu niet, hé! Jij mag zeker niet oefenen. Riskeer het niet om te oefenen. Jij moet rusten. Jij moet hier blijven en rusten.’

Hij gaat de deur door naar de gang en dribbelt de keldertap af, ik hoor hem roepen: ‘Oh, jongen, ik heb iets voor jou! Ik wou het eigenlijk pas met je verjaardag geven, maar nu je zo moet rusten...’

Er klinkt geschuif en gestommel en gebonk. Vrolijk stormt hij de trap weer op. In zijn armen heeft hij drie tassen, waarop te lezen staat: ‘Linguaphone’.

‘Ik heb ze niet ingepakt, maar zie eens. Ongelooflijk, hé. Jij moet je talen onderhouden. Dat is belangrijk. Dit zijn allemaal lp’s, 48 in totaal. Drie bakelieten talencursussen van Linguaphone. Engels, Frans en Duits. Met boekjes en al. Zie toch eens hoe mooi, in zo’n proper mapje. Ik weet het wel, je

hebt daar geen platenspeler bij Den Ouwe, maar dan kom je hier maar luisteren, dat is geen probleem. Ik heb graag leven in huis. Als je je talen kent, dan kan je overal komen. Met je talen kan je de oorlog overleven. Jij kan nu al met je muziek een taal spreken die iedereen verstaat. Mais maintenant il faut obtenir que tout le monde te comprenne, also when there is no piano nearby, versteht ihr mich? Beloof me wel dat dit tussen ons blijft. We steken die iedere keer goed weg achter de piano in de kelder. Tante Bertha was aan het sparen voor een televisie. Haar vriendin heeft er ook ene. Ik heb wat van dat geld gebruikt voor die cursussen. Pas op, dit is veel belangrijker dan zo'n beeldbuis. Zij kan toch bij haar vriendin gaan kijken, zeker. Dat is hier ons geheim, hé vriend.'

Ik pak mijn oom eens goed vast. Het is een fantastisch cadeau, dat ik sowieso hier ga laten. Bompa zou in een woedeaanval al die platen in twee kunnen breken ('Is Vlaams niet goed genoeg misschien!')

'Zal ik dan tegen Bompa zeggen dat ik iets met talen wil doen?'

'Jij moet niets meer tegen hem zeggen. Ik haal jullie daar weg. Jullie komen hier bij ons wonen. In de kelder of op de zolder, we vinden wel plaats.'

Ik weet dat Bompa ons bij hem wil houden voor het kindergeld of uit koppigheid, ik weet het niet. Hij zal ons niet zomaar afgeven, dat weet ik wel. Ook al vindt hij ons twee ambetanteriken. Nonkel Tuur en Tante Bertha hadden graag kinderen gehad, maar ze kwamen niet, zegt hij.

'We hebben nochtans genoeg geprobeerd. En langs alle kanten, hé Bertha?'

'Tuur, zwijgen!'

Ze wilden ons al adopteren toen het ongeluk juist gebeurd was. Bompa heeft dat niet toegestaan. Hij was een mens alleen en hij kon het gezelschap gebruiken. Hij zag ons als personeel.

‘En wat als Bompa dan de ziekte krijgt?’
‘Dan wordt hij misschien een beetje sympathieker.’
‘Hij is wel je vader.’
‘En dan?’
‘Zo mag je helemaal niet spreken over je vader.’
‘Als je vader een nurk is, dan mag je dat zeggen.’
‘Jij hebt tenminste nog een vader.’

Als je iets over Jos Lortcher zei, werd nonkel Tuur altijd stil. Einde gesprek. Dat was zijn achillespees. Als ik geen ijsje kreeg, hoefde ik om er toch een te krijgen alleen maar te opperen dat mijn papa het me wel zou geven. Selle had daar al heel veel misbruik van gemaakt.

X. Brouckère – ik

We stapten uit in Brussel-Noord. Dat was geen seconde te vroeg, ik had het gevoel dat alle lucht op was. Een op elkaar gepropte massa. Adinda stond de hele tijd tegen me aangedrukt. Haar neus net boven mijn sleutelbeen. Als er niemand anders op de trein was geweest, had ik ook zo dicht bij haar willen staan. Helaas had ik nu ook een elleboog in mijn ribben, een stinkende adem in mijn nek, een zweetoksel tegen mijn arm, een knie tegen mijn dij. Een stinkende witte massa waren we. Het was 20 oktober 1996. België likte zijn wonden. Onze politie had gefaald. Ze hadden twee meisjes gered uit de handen van een pedofiel monster, maar ze hadden er eigenlijk zes kunnen redden. Uitgehongerd, verkracht en mishandeld waren er vier gestorven in de klauwen van het geïncarneerde kwaad. België daverde nog na. Kinderen moesten binnen spelen, volwassenen durfden niet meer vriendelijk te zijn tegen een kind. Onschuld werd vervangen door achterdocht. Toch was er een oproep om een zuivere mars te houden, een natio-

nale zuivering, een witte wake. Een nieuw blanco blad waarop alles mogelijk is. Bij gebrek aan een witte jas of een witte trui had ik een onderhemd met lange mouwen onder mijn wit hemd aangedaan. In de trein liep het zweet over mijn rug. Zeiknat stapte ik uit. Adinda had een witte jurk aan tot onder haar knie. Een engelachtige verschijning was ze. Te midden van al die mensen die droevig of woest waren, stond zij minzaam te glimlachen. Ze straalde hoop uit. Ook wel een tikkeltje verlangen. Er werden witte ballonnen uitgedeeld. Ik bond er een rond haar pols.

‘Wil jij met mij foto’s gaan nemen van de Witte Mars? In goede tijden en in slechte tijden?’

‘Ja, ik wil.’

Ik hing mijn oude fototoestel rond haar nek.

‘Wil jij met mij foto’s gaan nemen van de Witte Mars, tot de trein ons weer naar huis rijdt?’

‘Ja, ik wil.’

Ze nam mijn duurste toestel en deed het plechtstatig over mijn hoofd. Gewapend met deze twee camera’s wilden wij de geschiedenis vangen in een tweedimensionaal kadertje. Ambitieuze, maar niet onmogelijk.

Het was een prachtig gezicht, die witte massa. Het enige probleem was dat ik er middenin stond. Ik had afstand nodig. Hoogte. Mijn plan was om naar de beurs te gaan en daar van boven aan de trappen foto’s te nemen van deze verwerkingsprocessie.

Onderweg nam ik een prachtige foto van een huilend kind dat troost vond in de armen van haar moeder. Ontroerend tafereel waarbij je de pijn van alle kinderen voelt die was veroorzaakt door de geperverteerde kidnapper. Tot je het kind hoort brullen: ‘Ik wil een ijsje!’ Gelukkig werkt fotografie niet met geluid. De afspraak was dat Adinda complementair foto’s zou nemen. Als ik naar links keek, zou zij naar rechts kijken.

Achteraf zag ik hoe zij voornamelijk foto's van mij had genomen. Ik op mijn knieën, op mijn rug, staande op een vensterbank. Mijn bouwvakkersspleetje, mijn grimas wanneer ik één oog dichtknijp, mijn tongpuntje dat zich tussen mijn lippen wringt. Haar Witte Mars zag er duidelijk anders uit.

De massa was zo indrukwekkend, ik moest de hoogte in. Niet gewoon op een vensterbank, maar boven op die daken. Ik wilde van bovenaf fotograferen om een mooi beeld te krijgen van de hoeveelheid. De witte mensenzee.

Op het Brouckèreplein staat een eclectisch pareltje van de fin de siècle, vanwaar je een uniek zicht hebt op de Anspachlaan. Het vroegere Hotel Continental. Deze gevel behoort tot de periode dat architecten graag verwijzen naar de Grieken en de Romeinen. Zuilen, standbeelden die een timpaan ondersteunen. Negentiende-eeuws pronken met kennis. Een koppel verliet de belle-époquehal. Nog voor de deur in het slot viel, stak Adinda haar voet ertussen.

‘Zin om van grond te gaan?’

Het geluid van deze stille Witte Mars was ook binnen te horen. Zeshonderdduizend schuifelende voeten. Verontwaardigd geroezemoes. Twee minuten later stonden we hijgend op het dak, met achter ons een gigantisch reclamebord van Coca-Cola. Alsof een dame met een hoepelrok een baseballpetje heeft opgezet. Een tang op een varken. Smaakloos opportunisme.

‘Als de reclameboys doorhebben dat dit een belangrijke plek is, waarom respecteren ze deze plek dan niet? Ze zouden toch een mooi fin-de-sièclereclamebord kunnen maken?’

Het zicht was exact wat ik gehoopt had. Een grote, witte, bewegende rivier.

Ik legde me op mijn buik om dit te vereeuwigen.

‘Kijk, liefje, hoe mooi.’

‘Heel mooi’, zei Adinda, alleen keek zij niet naar beneden,

maar naar mij. Ze stak haar hand in mijn broek en kneep in mijn billen. Ik draaide me om, zag haar gretige ogen met die veel te grote reclame van Coca-Cola erachter.

‘Is that a bottle of coke in your pocket or are you just happy to see me?’ Mae West, quote best.

‘Maar één manier om daarachter te komen’, fluisterde ik zwoel. Ze knoopte mijn jeans los en we ontdekten samen dat het geen colaflesje was. Ze keek ernaar en nam het in zich op. Ze zette zich over me heen.

Enjoy, dacht ik. Life begins here, dacht zij. Ze had daar en dan besloten dat ze een kind wilde. En wel van mij.

Ik wilde haar vragen of ze zeker was. Ik wilde weten of dit de wereld was waarin ze een kind wilde opvoeden. Mijn wil smolt weg bij iedere beweging die ze deed. Haar heupen herleidde mij tot drift. Het touwtje rond haar pols kwam los en een witte ballon verdween in de wolken. Er hing geen kaartje aan, maar wel een wens.

Pas tien minuten later vroeg ik haar: ‘In dit land, in deze wereld wil jij een kind?’

‘Voor ieder monster zijn er een half miljoen goede mensen.’

‘Er zijn 10 miljoen mensen in België, dat wil zeggen dat er nog 19 monsters zijn in dit land.’

‘Maar moppersmurf toch, wat is er mis met wat hoop?’

‘Ik wil gewoon dat we zeker zijn. Willen we een kind?’

Ze stond op en schreeuwde het van de daken: ‘Ik wil een kind!’

Negen maanden later werd haar wens verhoord. Dank je wel, helium en rubber!

K. Ouwe – spelerik

Nonkel Tuur en tante Bertha deden niets liever dan toneeltjes spelen. Zo bereidden ze zich altijd voor als ze iets moesten gaan regelen. Als ze naar het gemeentehuis moesten, ging Tuur achter de keukentafel zitten met een pen en papier en dan kwam tante Bertha binnen.

‘Excuseer, meneer, ik kom een klacht indienen. Sinds vorig jaar zouden mijn mannelijke collega en ik een gelijk loon moeten hebben, maar in werkelijkheid verdient hij nog steeds meer dan ik.’

‘Wil u even gaan wachten in de wachtzaal, mevrouw, die meneer daar was voor u.’

‘Die meneer die net binnenkomt?’

‘Inderdaad.’

Dan liet hij haar tien minuten wachten op een stoel in de gang.

‘Mevrouw.’

‘Ja, zoals ik dus kwam te zeggen, verdient mijn mannelijke collega nog steeds meer dan ik.’

‘Dat moet u tegen uw baas zelf gaan zeggen of u moet naar de rechtbank stappen.’

‘Mijn baas zegt dat ik blij mag zijn dat ik een job heb.’

‘Uw baas heeft niet helemaal ongelijk, mevrouw. En is er geen vakbond bij u op het werk?’

‘Dat zijn allemaal mannen.’

‘Uiteraard, mevrouw. Wat zegt uw man ervan dat u zo rebels bent?’

‘Het gaat hier niet om mijn man. Het gaat over de wet. Sinds vorig jaar staat in de wet dat mannen en vrouwen gelijk betaald moeten worden voor hetzelfde werk.’

‘Misschien verricht uw collega toch nog steeds meer werk dan u, mevrouw?’

‘Helemaal niet. Mijn collega houdt veel langere pauzes, ik werk bijna dubbel zoveel dossiers af als hij.’

‘Dat is niet echt collegiaal van u, mevrouw.’

‘Wat zegt u?’

‘U werkt zo hard dat het lijkt alsof uw collega niet genoeg werkt. Dat is een lelijk karaktertrekje van u.’

‘Ik werk niet hard om hem belachelijk te maken. Ik zou nog veel harder kunnen werken.’

‘Ah zo, u werkt dus niet zo hard als u kan, en u wil toch een hoger loon.’

Vervolgens pakte ze zijn papier af en scheurde het in miljoenen stukjes.

Tante Bertha was een harde tante. Ze had op de barricades gestaan voor het vrouwenkiesrecht. Ongelijkheid kon ze niet verdragen. Het verhaal doet de ronde dat ze ooit een havenarbeider tegen de grond heeft geslagen die tegen haar zei dat ze mooie vormen had.

Ik had gevraagd dat hij Bompa zou spelen. Hij ging aan de keukentafel zitten en deed alsof hij aan het puzzelen was.

‘Bompa.’

‘Nee.’

‘Bompa, ik moet iets zeggen.’

‘Straks misschien, ik ben aan het puzzelen.’

‘Nee, ik moet nu iets zeggen.’

‘Heb jij geen manieren? We zullen anders eens klappen op een andere manier.’ Hij stak zijn hand in de lucht en keek gespeeld boos.

‘Nee, dat gaan we niet doen. We gaan nu rustig praten of ik ben hier weg.’

‘Ga maar weg, dan kan ik rustig verder puzzelen.’

Nonkel Tuur ging altijd helemaal op in zijn rol. Zijn gezicht plooidde zich helemaal in de gelaatstreken van zijn vader. Lichtjes gebogen. Zijn bewegingen werden bruter. Het was alsof Bompa daar zat.

‘Ik bedoel wel echt weg. Als je nu niet luistert, dan pak ik mijn koffer en dan ga ik bij nonkel Tuur wonen.’

‘Nonkel Tuur. Onze mislukte muzikant.’

Hij braakte de woorden uit. Er zat een heel leven van frustratie in de manier waarop hij de volgende zinnen zei.

‘Ik heb hem altijd gezegd dat hij te weinig talent heeft, dat hij er nooit zijn kost mee zou kunnen verdienen. Juist zoals jij. Te weinig talent.’

‘Nee, dat is het juist. Ik heb wel talent. En ik kan er wel mijn kost mee verdienen.’

‘Met pianospelen? Onnozelaar!’

‘Als ik goed oefen, dan word ik de beste van heel België, zegt nonkel Tuur.’

‘De beste van België moet nog altijd echt werk erbij pakken om te kunnen overleven.’

‘Dat is niet waar. De beste van België krijgt misschien wel duizend frank om één avond ergens te gaan spelen.’

‘Duizend frank?’

‘Dat heeft nonkel Tuur gezegd.’

‘Nonkel Tuur weet er niks van. Nonkel Tuur heeft nog nooit een rotte frank gekregen om ergens te gaan spelen.’

Zijn stem brak en ik zag dat er een traan over zijn wang rolde die niet van Den Ouwe was. Nonkel Tuur zag af. Hij herhaalde zinnen die hij zelf ooit te horen had gekregen.

‘Ik ben niet nonkel Tuur.’

Hij keek me aan en bromde: ‘Ha nee, denk je dat je beter bent?’

‘Veel beter!’

Heel zijn houding veranderde, zijn blik richtte zich tot mij. De toneelspeler speelde geen rol meer. Hij sprak uit het diepst van zijn ziel.

‘Dat zal nonkel Tuur graag horen.’

Ik begreep niet waarom hij het zo persoonlijk nam. Hij had het mij zelf duizend keer gezegd dat ik beter was.

‘Maar dat heb je toch zelf gezegd?’

Hij keek van me weg en kroop terug in zijn rol. ‘Ik?’

‘Nee, nonkel Tuur heeft dat gezegd.’

‘Nonkel Tuur moet zwijgen.’

Hij maakte dat geluid dat Bompa altijd maakt met zijn tong tegen zijn voortanden. Een omgekeerde T, alsof hij heel even speeksel naar binnen zuigt.

‘Ik wil muzikant worden.’

‘Tja, jongen, ik wou prins van Monaco worden.’

‘Ik ga muzikant worden.’

‘Doe dat dan in je vrije tijd.’

‘Bompa, ik zeg dat ik het ga worden. Ik zeg dat ik mijn dagen ga vullen met muziek spelen. En muziek schrijven. Ik heb iets te vertellen. Met muziek.’

Hij sloeg met zijn vuist op de tafel. De denkbeeldige puzzelstukjes vlogen in het rond.

‘Ik heb ook iets te vertellen, als jij muzikant wil worden dan kan dat. Maar niet in mijn huis. En niet met mijn geld.’

‘Mijn ouders hun geld is niet van jou.’

Nonkel Tuur lachte exact zoals Bompa. Een diepe keellach met af en toe een hoge knor ertussen.

‘Jouw ouders hadden bijna geen geld. Je leeft verdomme al jaren op mijn kosten.’

‘Ik zal je alles teruggeven.’

‘Ja, hoe ga je dat doen? Met peeschrijven?’

Hij bedoelde schijfjes van een wortel. Als kind had hij zo vaak met mijn vader winkeltje gespeeld met peeschrijven. ‘Tot er haar op stond!’ In de oorlog moet je je behelpen. Voor een kind is hygiëne minder belangrijk dan plezier.

‘Ik ben Robin, Bompa. Ik ben Tenzing.’

Weer viel hij even uit zijn rol. ‘Dat begrijp ik niet, Pirreke?’

‘Ik ben een kastaar.’

‘Ah zo.’

En knip, binnen de seconde werd hij weer zijn vader.

‘Ik zeg je dat je al die zever moet vergeten.’

‘Ik hoor er hier maar één zeveren en dat ben jij. Jij denkt dat je alles mag beslissen. Dat je de waarheid in pacht hebt. Wel, dat is niet zo. En als jij mij niet laat doen wat ik wil, dan ben ik hier weg.’

Nonkel Tuur werd een soort knipperlichtacteur. Spelen, niet spelen, spelen, niet spelen.

‘Goed, jongen, dat zal wel aankomen.’

Hij beantwoordde zichzelf. Nu was hij al in gesprek met zijn personage. Als een buikspreker met zijn pop.

‘Dat komt inderdaad aan, Tuur. Peer Lortcher, in mijn huis leven ze volgens mijn regels!’

Als je naam en voornaam uitspreekt, is het altijd serieus.

‘In mijn leven ben ik het beu om te doen wat jij zegt.’

Nonkel Tuur moest lachen en stak zijn duim op, dan riep hij kwaad: ‘Ik heb jou niet nodig, Peer Lortcher.’

‘Ik jou ook niet, Ouwe.’

Nonkel Tuur schrok en schudde zijn hoofd.

‘Rustig, Pirreke.’

‘Niks te “rustig, Pirreke”. Pirreke is het beu!’

‘Bol het dan af!’

‘Hier ga je spijt van krijgen.’

‘Ik niet! Jij!’

‘Tot op je begrafenis, Ouwe.’

Einde rollenspel. Zoals een volleerd acteur ging ik af. Ik wachtte drie seconden in de living en kwam terug de keuken binnen. Glunderend van trots hoopte ik op een warm applaus. Nonkel Tuur had alleen een koele blik voor mij over.

‘Het was... op het einde – hoe moet ik het zeggen – een tikkeltje... overdreven. Ik denk niet dat dit de oplossing is, jongen.’

‘Ja, jij had moeten toegeven.’

‘Ik zou hebben toegegeven. Maar hij toch niet. Geef nu toe?
Zou hij toegeven?’

‘Nee.’

‘Zal ik gaan?’

We wisselden van plaats. Ik ging aan de keukentafel zitten en hij stond op. Ik probeerde ook wat bruter te bewegen en een kleine bochel te maken. Mijn gezicht liet zich niet zo makkelijk plooiën als dat van nonkel Tuur. Ook het typische geluidje van Bompa, de omgekeerde T leek meer op een hagedis die iets had gedronken wat veel te warm was.

‘Vader.’

‘Tureke.’

‘We moeten eens klappen.’

Ik probeerde mijn stem zwaar te maken, wat vooral pijn deed aan mijn stembanden en waarschijnlijk helemaal niet zo laag klonk.

‘Zie je niet dat ik aan het puzzelen ben?’

‘Jawel, maar het is dringend.’

Goede acteurs kunnen hun lach inhouden. De lach moet bij het publiek zijn. Met twinkelingen in mijn ogen, zeg ik nors: ‘Je weet het toilet zijn, hé jongen.’

Nonkel Tuur vond het blijkbaar niet grappig. Of hij zat weer heel diep in zijn rol. Hoewel dat bijzonder vreemd zou zijn, want hij speelde zichzelf.

‘We moeten eens klappen over onze Peer.’

‘Wat is er met onze Peer?’

‘Hij heeft het.’

‘Wat? De ziekte?’

Nu deed ik er nog een schepje bovenop door zijn keellach te imiteren, waardoor mijn keel helemaal geïrriteerd raakte en ik snel een paar slokken uit de kraan moest drinken.

‘Vader, je moet een glas nemen, dat weet je, wij drinken hier niet van de kraan. En nee, niet de ziekte. Talent. Hij kan toveren met zijn vingers.’

‘Dan moet hij kleermaker worden, hé.’

‘Nee, vader, hij kan toveren op de piano.’

‘Dan zal hij een kleermaker worden, die kan toveren op een piano, hé.’

‘Onze Peer moet geen kleermaker worden, vader. Hij kan zijn boterhammen verdienen met de piano.’

‘Ja, en voor wat beleg op die boterhammen zal hij toch kleren moeten naaien.’

Misschien maakte ik Bompa iets te sympathiek. Hoewel hij zo zijn goede dagen had. Het zou makkelijker zijn om hem alleen maar af te schilderen als een doorslechte mens, maar dat was hij niet. Hij kon goedlachs zijn en je een hele dag plagen. Niet op een gemene manier, speels. Er waren zelfs momenten waarop hij je vastpakte of over je hoofd aaide. Per jaar zou je die dagen op je twee handen kunnen tellen. Dat neemt niet weg dat ze er waren.

‘Hij moet geen kleermaker worden! Hij kan wel duizend frank verdienen per avond.’

‘Hij leert een echte stiel.’

‘Pianist is een stiel.’

‘Nee is nee.’

‘Het is nu dat hij nog het meeste kan leren. Hij is jong.’

‘Welk stukje van het woord “nee” begrijp je niet?’

Ik vond Bompa spelen veel leuker dan mezelf spelen. Het leek zelfs even alsof ik dit toneeltje aan het winnen was. Nonkel Tuur wist niet wat hij moest zeggen. Ik zag hem op zijn lip bijten en nadenken. Dan floepte het er allemaal uit. Hij had zijn troeven duidelijk bewaard tot het einde.

‘Zal ik anders eens tegen heel het dorp gaan vertellen wat ik heb gezien achter het schietkraam?’

Het spel was rap gedaan. Nonkel Tuur liet zijn wenkbrauwen naar boven en beneden wippen. Een brede glimlach tussen zijn oren.

‘Wat zeg jij nu allemaal, nonkel Tuur?’

‘Je hebt mij wel verstaan, Ouwe.’

Ik probeerde weer in mijn rol te kruipen. Mijn hoofd speelde niet meer mee. Mijn lippen wilden niet meer naar beneden. Mijn ogen schoten vol vuur.

‘Wat heb jij dan gezien, zoon?’

Het was een heel slechte imitatie, maar een heel goede vraag.

‘Je weet goed genoeg wat ik heb gezien.’

Dat wist ik dus niet. En nonkel Tuur wist goed genoeg dat ik dat niet wist.

‘Ja, maar zeg het toch nog maar eens, Tuur.’

‘Jij, met je broek op je enkels.’

‘Onze Bompa? Met wie?’

‘Je weet goed genoeg met wie.’

‘Ja, maar zeg het toch nog maar eens.’

‘Angèle van de bakker, de moeder van Marie-Louise.’

‘Goedemorgen-lieve-mensen-op-deze-heilige-hoogdag-kan-ik-iets-voor-u-betekenen-Angèle?’

Angèle kan net tussen de toonbank en de schabben met broden. Als ze zich draait, heb je schrik dat ze pistolets op de grond gaat stoten. Als ze vooroverleunt om iets te pakken uit de toonbank, hangen haar borsten in de Boules de Berlin. Zij kan vierdubbel zo snel praten als andere mensen. Zelfs als je maar één minuut binnen bent, ben je meer te weten gekomen dan wanneer je een halfuur de krant leest. Haar gezicht lijkt op een ronde krentenkoek. Ze heeft een rond gezicht met meerdere moedervlekken en twee grote bruine bobbel waar haar uit steekt, een op de neus en een op de kin. Ze is niet de mooiste van het dorp. Gelukkig voor haar zit schoonheid vanbinnen.

‘Je moet zo niet de schijnheilige uithangen. Je hebt de keuze. Ofwel weet heel het dorp dat jij het schietkraam langs de

verkeerde kant hebt gebruikt, maar toch raak hebt geschoten, dat jij Angèle een hoogdag hebt bezorgd. Ofwel komen onze Peer en onze Selle vanaf vandaag bij ons wonen?’

Dat was recht in de roos. Het ging lukken, daar was ik zeker van.

‘Dat is het, nonkel Tuur! We hebben hem!’

‘Ja, dat had inderdaad heel goed geweest, als het waar was geweest. Maar het is helaas niet waar.’

De tranen sprongen in mijn ogen. Als het paradijs zo dichtbij leek en het dan wordt afgepakt, is dat veel erger dan wanneer je het paradijs nooit te zien krijgt.

‘Nee, het is niet waar. Het was achter het oliebollekraam.’

Met mijn vuisten sloeg ik op zijn borst. De onnozelaar. Hij pakte mij vast en lachte. Ik was in heel mijn leven nog nooit zo blij geweest.

‘Het komt goed, jongen. Wij halen jullie daar weg. Ik ben er zeker van dat jouw vader hetzelfde had gedaan voor mijn kinderen.’

Ik duwde hem van mij weg. Mijn vader was nu niet echt de ideale vader. Niet voor zijn eigen kinderen, dus zeker niet voor die van een ander. Hij speelde liever verstoppertje met zijn flessen dan met ons.

‘Mijn vader was een zatlap.’

‘Hij was een sociale mens. Die moest elke dag zijn praatje maken. Dat was al eens in een café, ja, en daar was al eens een pintje bij.’

‘Hij was een zatlap.’

‘Hij was heel joviaal.’

‘Als hij iets minder joviaal was geweest die dag, dan hadden ze nu nog geleefd allebei.’

‘Je mag je vader de schuld niet geven. Die andere auto reed door het rood.’

‘Daar ben je zeker van?’
‘Er was een getuige.’
‘Daar weet ik niets van. Van een getuige?’
‘Jij was nog heel klein.’
‘Er was helemaal geen getuige.’
‘Iemand heeft gezien dat jouw vader geen schuld treft aan dat ongeluk.’
‘Mijn vader was een zatlap.’
‘Je vader was een fantastische mens.’
‘Ik ga nooit iets drinken.’
‘Het kan soms nochtans deugd doen.’
‘Leven kan ook deugd doen.’

Ik vind schrijven over zulke gesprekken zo moeilijk. Achter de piano kan ik zo makkelijk laten horen wat ik voel. Op papier klinkt dat soms zo stom. Ik was supergelukkig, maar die woorden zijn te klein. Muzieknoten zijn zoveel efficiënter dan letters.

XI. XY – ik

Adinda was niet misselijk, noch misselijkmakend. Haar zwangerschap maakte haar nog mooier. Ze straalde. De borsten voller, de ogen parelend als champagne en haar buik bol van leven en lust. De gynaecoloog vroeg ons of we het geslacht wilden weten. Ik zei ja, zij zei nee. In een enveloppe kreeg ik een post-it mee, met daarop een cirkeltje gekribbeld met een pijl die naar rechtsboven wijst. En als ik na het zien van dit teken nog enige twijfels had, werden die ook weggenomen door de voorzienige vaginadokter die onder dit universele teken de letters ‘Oh boy!’ had toegevoegd. Waardoor ik niet alleen zeker wist dat het een jongen ging zijn, maar meteen ook zijn mening had omtrent zonen. Nu rees er wel een ande-

re vraag, wat bedoelde hij precies met dat ‘Oh boy!’ Zijn jongens – in zijn onbescheiden mening – moeilijker op te voeden of doen boys moeilijker bij de bevalling? Hebben ze een groter hoofd? En dat uitroepteken leek mij helemaal ongepast, aangezien het een geheim bericht was, in een gesloten enveloppe. (Waarom bestaat er geen fluisterteken? Een s met een punt onder bijvoorbeeld.)

‘Waarom wil je al weten of het een jongen of een meisje is? Dat is toch niet belangrijk?’

‘Als mijn kind pas geboren is, wil ik naar zijn of haar gezicht kijken en niet naar het geslacht.’

‘Het is alsof je een cadeau krijgt en je al weet wat erin zit.’

‘Dat weten we toch al: het is een kind! Geen kleurenprinter of broodtrommel.’

Ze was niet te overtuigen. Het argument dat de mensen vroeger ook niet wisten wat het geslacht was, vind ik een non-argument. Vroeger gingen heel veel mensen dood bij de bevalling. Ik heb geen nostalgie naar tijden zonder pijnstillers, medicijnen en machines die levens kunnen redden. Als het geslacht dan toch onbelangrijk is, waarom er dan zo moeilijk over doen? Als je het geslacht weet, kan je al voor de juiste kleren zorgen, de kamer inrichten.

Bij het zoeken naar een naam kwam zij met bijzonder populaire namen. Laura en Thomas. Laura vond ik goed, geen enkel probleem, we gingen onze zoon toch niet Laura noemen. Maar Thomas vond ik moeilijk. Er werden elke dag wel een Thomas of drie geboren. Onze zoon was toch uniek, hij zou toch een iets specialere naam moeten krijgen? Ik vond dat zijn naam moest verwijzen naar de plek waar hij gemaakt was.

Emile naar de Emile Jacquainlaan of Max naar de Adolphe Maxlaan. (Adolphe leek me niet zo’n geschikte naam, wel speciaal, maar om de een of andere reden een beetje geladen.)

Charles naar Charles de Brouckère, Jules naar Jules Ans-

pach, Eugène naar Eugène Carpentier, de architect van het gebouw waarop hij verwekt was. Of Stith naar John Stith Pemberton, de uitvinder van Coca-Cola. Of August, want ik was te weten gekomen dat er vroeger een kerk stond op het Brouckèreplein. Een augustijner kerk, die ze later hebben afgebroken omdat ze toch wat in de weg stond. Pas na de sloop van dit godshuis kwam de eclecticische gevel van het Hotel Continental tot zijn recht. Misschien moesten we hem Conti noemen? Of Senne, naar de Zenne die onder Brussel doorstroomt.

‘Stop, Marcel, het is al duidelijk.’

‘Wat?’

‘Dat we geen Laura zullen krijgen.’

‘Oeps.’

‘Ik ben zwanger. Ik draag dit kind negen maanden in mij. Ik kies de naam. Het wordt Thomas.’

4 juli 1997. Onze padvinder, Thomas Lortcher, werd geboren. Adinda gilde en vloekte, hilde en tierde. Gesprongen adertjes op haar wangen. Hij wilde er eerst niet uit. Hij zat zo lang in het geboortekanaal dat het was alsof hij een aerodynamische helm op had. Zijn hoofd leek een blauwe kegel. Het verschijnen van zo’n kind, het leven dat uit leven komt, het wonder dat uit leven vloeit, breekt het hardste staal. De gerimpelde handjes en voetjes, de groefjes van zijn voorhoofd. Mijn hart was overvol. Geluk liep uit mijn ogen. Woorden en denken waren weg. Toch zei ik iets, bijna onhoorbaar.

‘Oh boy?’

11. OVER

Alwaar de boom van de appel valt.

L. 99eBat. – wenerik

4 MEI 1979

Selle en ik waren eenendertig jaar geleden op het Fort oorlogje aan het spelen. We speelden het liefst van al Canadezen. De Amerikanen hadden hier meer slachtoffers gemaakt dan de moffen. Bij de bevrijding wapperden de Canadese vlaggen aan al hun voertuigen. Een van die mannen heeft mij opgepakt en mee vooraan in de jeep gezet. Dat was fantastisch, heel Mortsel was aan het juichen.

‘Are you okay?’ vroeg die Canadees.

‘Ik are hiel okay’, zei ik, het achtjarige mannetje, in mijn beste Engels en al die soldaten moesten lachen. Aan het Gemeenteplein zette hij me weer op de grond en nam hij de zeventienjarige dochter van de beenhouwer op zijn schoot. Selle en ik hadden nog ‘Bye!’ geroepen. Maar die soldaat had oog voor heel ander dingen. De vrouwelijke charcuterie van Mortsel.

Wij deden alsof we kauwgom in onze mond hadden. Ik had mijn mouwen opgerold en dan op mijn bovenarm een pak kaarten tussen die plooi gestoken, alsof het een pakje sigaretten was. We spraken nep-Engels. Takken als mitrailleurs, bolsters als granaten en allebei een sandaal als walkietalkie.

Nonkel Tuur riep zijn longen uit zijn lijf: ‘Selle! Peer!’

Onze Selle was over de grond aan het sluipen. Ik kwam van achter een boom gesprongen.

‘Ik weet het, jullie hebben niet graag dat we oorlogje spelen. Vrede is veel beter. Maar even gevaarlijk. Zie maar naar

die Indiër. Gandhi, die deed nog geen vlieg kwaad en ze hebben hem vermoord. Ik zeg niet dat oorlog de oplossing is, integendeel. Bij een oorlog met takken en sandalen vallen er uiteraard geen doden. We kunnen uiteraard ook een ander spelletje spelen, als jullie dat liever hebben.'

Tante Bertha en nonkel Tuur zochten onze Selle met hun ogen, maar ze bleven wel bij mij staan. Ze wisten duidelijk niet goed wat ze nu moesten doen. Ik zag onmiddellijk dat er iets aan de hand was. 'Je ogen zijn helemaal rood, nonkel Tuur. Wat scheelt er?'

'Oh jongen, ik... Selle! Selle...! Pirreke toch.'

Tante Bertha was de laatste tijd supergoedgezind, want er was een wet goedgekeurd dat vrouwen ook mogen stemmen. 'Waarom zou ik niet mogen kiezen? Omdat ik geen klepel tussen mijn benen heb hangen?' We zijn die avond gaan vieren op restaurant. Dat hadden wij gekozen. Ze was dolgelukkig. Zelfs als ze het niet wist, was ze aan het glimlachen. Die glimlach was weg.

Tante Bertha pakte mijn schouders vast en zei heel duidelijk: 'Ze zijn dood, Pirreke.'

Ik heb 'Nee!' geroepen en ben heel hard weggelopen. Ze hebben geprobeerd mij in te halen, maar zo tussen de brandnetels en onder die takken konden ze mij niet volgen.

Ineens stond Selle voor mij.

'Handen omhoog of ik schiet.'

'Schiet maar, dan heb je niemand meer.'

'Dat is waar, majoor, jij bent ook een Canadees. Ik heb mijn katapult geladen om Duits vlees te raken.'

'Selle, het is serieus.'

'Ja, inderdaad, majoor, het is een heel serieuze oorlog.'

'Ze zijn dood.'

'Zijn die moffen eindelijk dood? Gaan we dan wat zwartzakken kaalscheren?'

'Nee, onze mama en onze papa... ze zijn dood.'

XII. Niet opa – ik

De kinderen wilden niet meer mee. Laura vond dat opa raar rook en Thomas zei dat hij zijn beste vriend niet meer herkende. ‘Hij lacht niet meer, hij speelt niet meer. Hij is niet meer. Dat is opa niet!’ Vaak vond ik dat mijn zoon gelijk had, die oude man was mijn vader niet. Hij was een blok aan ons been. In onze zoektocht naar geluk sleepten we hem achter ons aan. Het invullen van je tijd is al zo complex met vrienden, werk en familie, nu moest ik het bezoeken van dit wezen in het lichaam van mijn vader ook nog een plaats geven in de resem verplichtingen die wij leven noemen. Adinda overtuigde me hem tweemaal per week te bezoeken, anders was ik er al lang mee gestopt. Toch waren er momenten waarop hij vertelde over vroeger, dat ik hem herkende. Hij rakelde dingen op van toen, maar hij was in het hier en nu. Mijn vader was er af en toe. Die momenten werden schaarser. Ik wilde hem terughalen. Met zijn pianomuziek, zijn dagboek van notenbalken. Melodieën dringen dieper in het hoofd door dan woorden.

Ik merkte hoe mijn plan verwaterde. Voor mijn ogen. In mijn ogen.

Hij was ooit Peer Lortcher. Een mens is niet alleen zijn geheugen, zijn bagage. Een mens is ook zijn karakter, zijn humor, zijn intellect. Ik vond niets terug. Geen herinnering en geen gewenste reactie. Zoals ping bij pong past, paste het ophalen van zijn schouders bij het woord ‘voetbal’. Ik informeerde of hij de voetbal gezien had. Zijn ogen keken me vanuit zijn bejaarde kop aan. Zijn schouders deden niets. Hij leek te denken: ken ik die man, wat wil die man van mij? Ik herhaalde de vraag. Zijn antwoord: ‘Of ik de voetbal gezien heb, weet ik niet. Ik heb gezien hoe één ploeg won en één ploeg verloor. Dan wisselden ze van truitjes, alsof de winnaar wilde zeggen: “Zo, nu heb je ook een beetje gewonnen.”’

Voetbal boeide hem nog steeds niet, maar zijn afkeer van de overgewaardeerde straatsport was verdwenen. Het lichaam van mijn vader rammelde, de geest van mijn vader doolde elders rond. Jarenlang heb ik stiekem piano leren spelen, zijn muziek ingestudeerd, voor dit moment. Ik leerde hem kennen in zijn muziek, misschien zou hij ook zichzelf leren kennen via zijn muziek.

Tijdens het spelen zag ik af en toe een hand bewegen. Een ritme in de lucht, een herfstblad dat danst in de lucht. Herfstbladeren aanvaarden hun lot. De aantrekkingskracht van de aarde zal hen op de grond krijgen, maar ze doen het wel op hun manier. Dwarrelend. Geen spastische spartel tegen het noodlot. Een gracieus afscheid van het leven. Als een operazanger die met zijn laatste adem een prachtige aria zingt. Gebruik je einde om te triomferen, groet de wereld met iets hemels. Zijn hand dirigeerde me zonder dat hij het wist. Die hand leek een geheugen te hebben. Hij was niet opa, maar dat was overduidelijk de hand van opa.

M. Rocuronium – gemenerik

25 AUGUSTUS 2013, 18.03 UUR

‘Waarom ween je?’

‘Omdat ze dood zijn natuurlijk!’

‘Wie?’

‘Onze ouders, Selle.’

Ik leg mijn arm om je heen. Je zit met je hoofd vast in een herinnering. Een waarvan ik weet dat je haar liever was vergeten. We hebben hier nu zo’n drie uur gezeten. Ik heb jouw pianostukken gespeeld. Ik heb voorgelezen uit je dagboeken. Jij bleef de hele tijd wezenloos uit het raam kijken. Alleen bij het laatste nummer gebeurde er iets. Je werd ongemaakt

en begon rond te schuifelen. Je bonkte tegen de muur en sloot de pianoklep. Je ging zitten en begon te wenen als een klein kind.

‘Papa, die zijn al zestig jaar dood.’

Je kijkt me aan met een blik waar een puppy nog een puntje aan kan zuigen. Ik moet je vastpakken en troosten en knuffelen. Je kan in de herinnering zitten van een kind, je ruikt toch naar je leeftijd. Oudere mensen zouden de vloeistof 2-Nonenal uitstoten, of hun longen zouden muffen, in ieder geval zou je alleen met je neus zo kunnen zeggen wie er boven de zeventig is. Toch ben ik gehecht geraakt aan deze geur. Zoals ouders de uitwerpselen van hun pasgeborene helemaal niet zo afstotend vinden. Of zoals mensen van hun meurende hond houden. Je dierbaren stinken nooit. Ze geuren. Ik verwijder een pluisje uit je grijze stoppeltjes. Ik zet je bril goed en probeer je aandacht te vangen.

‘Ik ben Marcel. Je zoon.’

Je hele voorhoofd verandert in een vraagteken. Een kleine aanval van paniek maakt je ogen schichtig.

‘Mijn zoon?’

Ik probeer minzaam en mild te kijken. Rust uitstralen is best moeilijk als je voelt dat je emmer van mededogen tot de rand gevuld is.

‘Ja, van jou en Josefien.’

De synapsen zoeken de desbetreffende hersencellen die iets hebben opgeslagen rond het woord ‘Josefien’, ze klieven in de hersenschors, ze botsen, ze zoeken, ze vinden: ‘Josefien. Ja. Van onze Selle.’

Ik neem je perkamenten hand in de mijnen. Mijn handen temperen je trillen.

‘Nee, jouw Josefien.’

Al gravend vliegen er herinneringen in het rond.

‘De jongste van de Simonsen?’

‘Ja.’

‘Een mooi kind.’

‘Ja.’

‘Wouwstraat.’

‘Jouw vrouw.’

‘Mijn vrouw.’

‘Met de fantastische tong!’

‘Helaba!’

Je lacht met ondeugende oogjes. Hoopvol kijk je rond.

‘Waar is ze?’

Ik zeg je dat ze overleden is. Snel en duidelijk, zoals tante Bertha het gedaan zou hebben. Slecht nieuws kan je niet goed brengen. Je ogen barsten. Je hart verbreekt tot ellende. Ze is al acht jaar dood. Ik weet dat het geen troost is, maar ik zeg het toch.

Je snuift snot omhoog en hakkelt: ‘En ik, ik? Hoelang ben ik al dood?’

‘Jij leeft nog.’

‘Nee, Marcel. Wanneer ben ik gestorven? Want ik weet dat ik ze heb. De ziekte. Ik heb ze toch?’

‘Ja, je hebt ze.’

‘Hoelang ben ik al dood?’

Het mysterie van verbindingen dat wij hersenen noemen, maakt je weer enorm alert. Het kind springt naar oude man in minder dan een seconde.

‘Zo’n zes jaar, vader.’

‘Waarom leef ik dan nog, jongen?’

Die vraag snijdt in mijn oren. Als iemand die met zijn nagels langs een krijtbord krast.

‘Hoe bedoel je?’

‘Je bent slim genoeg om mij te begrijpen.’

Al je mildheid is weg. Je huid hangt langs je jukbeenderen, je kraaienpoten wijzen naar je kleine, waterachtige ogen. Je

blik is streng en hard. Ik wijs erop dat je soms heel gelukkig bent. Zoals een paar uur geleden, toen je vertelde over je reis vanuit Congo.

‘Marcel Lortcher, ik ben nooit gelukkig. Een andere Peer is soms gelukkig. Ik nooit. Ik ben dood.’

‘Maar vader...’

‘Ik wil dood.’

Jij die me leven gaf, vraagt me om de dood. Dat kan ik je niet geven.

‘Zal ik de muziek spelen van toen jullie trouwden? De opendans? Die heb jij voor haar geschreven. Voor jullie.’

Ik open de klep en begin te spelen. Je hersenen stomen. Je wil niet naar het verleden. Je bent hier nu. Zo aanwezig. Je begrijpt wat ik zeg en doe. Je vraagt me om te stoppen. Ik speel opdat jij zou stoppen. Je smeekt me: ‘Stop met dat marteltuig! Stop met die verdomde muziek!’

Ik leg mijn vingers op mijn schoot en probeer woorden te vinden die ik zou kunnen zeggen. Ik zoek gedachten die ik zou kunnen denken. Zeggen of denken doe ik niet, ik voel een krop die groter is dan mijn keel. Ademen doet pijn.

‘Jij had mij nooit zo mogen zien, Marcel. Jij had mij nooit zo mogen herinneren. Ik was Peer Lortcher, je vader. Hoe ga je nu over mij denken? Als een zielige, oude vent. Een vergiet vol verdriet.’

Ik wil je tegenspreken. Je zal altijd voor mij die speciale vader blijven, anders dan de andere vaders. Je bent voor mij het muzikale genie dat op ritmische wijze mijn boterhammen smeerde.

‘Jij moet niets zeggen, jongen. Jij moet weggaan. Zonder naar mij te kijken. Kijk niet naar mij. Niet kijken. Niemand mag naar mij kijken. Niemand mag mij zien. Zo wil ik niet gezien worden. Verdomme, Marcel, wat doe ik hier? Jij moet mij hier weghalen. De mensen gaan mij kunnen zien? Hoe

geraken we hier weg? Moeten we over straat? Heb jij een kartonnen zak om over mijn kop te trekken? Ik wil niet dat de mensen mij zien. Ik had hier nooit mogen zijn. Ik had al lang dood moeten zijn. Ik heb de ziekte verdomme. Ik heb ze. Hier ben ik dus zo lang bang voor geweest. Dat jij niet sterk genoeg zou zijn om mij te helpen. En ik heb gelijk gekregen. Jij houdt mij bij als een gekwetst kiekeu dat je eigenlijk zou moeten afmaken, maar je kan het niet. Je durft niet. Onder het mom van menselijkheid en liefde. Hoe menselijk is het om niet meer te weten wie je bent, jongen? Hoe liefdevol is het om je vader zo hard te laten afzien?’

De logica van onze taal rammelt. Onthouden betekent soms ont-houden. Als je de betekenis vergeet, is er geen zinnige zin meer over. Zoon wordt meneer. Leven wordt overbodig.

Ik wil mijn vader niet afgeven. Ik heb al zoveel afscheid moeten nemen. Van mijn moeder, van de geest van mijn vader. Mag ik je lichaam niet nog even houden?

‘Misschien vinden ze nog iets tegen de ziekte.’

‘Dat heb ik ook altijd gedacht, jongen, maar ze hebben nooit iets gevonden.’

De wetenschap gaat snel. De berichten zijn positief. Meestal preventief, maar wie weet.

‘Misschien over een paar jaar.’

‘Moet ik nog een paar jaar lang iedere keer opnieuw vernemen dat mijn ouders dood zijn en dat mijn nonkel dood is en dat mijn broer dood is en dat mijn vrouw dood is? Wil jij mijn hart iedere keer opnieuw laten breken? Iedere dag opnieuw? Tranen, tranen, tranen. Ben jij zo’n sadist dat jij mij als Tantalus behandelt? Wat heb ik jou misdaan dat je mij zo haat? Ik weet dat ik niet de meest aanwezige vader was van de wereld, maar naar beste vermogen heb ik jou opgevoed. Naar beste vermogen, Marcel. Zo goed mogelijk. Mijn hart is altijd vol liefde geweest voor jou. Ik ben misschien geen held in het

tonen van die liefde. Maar ik probeerde tenminste. Als dit jouw manier is om jouw liefde te tonen, houd ze dan maar. Dit voelt niet aan als liefde. Dit voelt aan als onverschilligheid. Laat mijn lijden je koud?’

Je kent me goed genoeg om te weten dat je me kwetst. Je giet een zuur uit in mijn hart.

‘Dat is gemeen.’

Je gaat gewoon verder. Ik lig al op de grond, toch blijf je me op de borst stampen.

‘Ik ben niet gemeen. Jij bent het. Jij komt iedere week eens kijken naar mijn lijden. Ik zit dan op je te wachten als een schrikbeeld, een te vermijden toekomstbeeld. En je hoopt inderdaad dat de wetenschap snel iets zal vinden voor deze ziekte. Want je hoopt dat je nooit, maar dan ook nooit zal worden zoals ik nu ben. En als ik je een goede raad mag geven: speel mijn muziek nooit meer voor mij. Ik leef liever in een andere wereld in mijn hoofd dan in mijn geheugen. Ik probeer te vergeten. Nee, ik probeer te onthouden. En ik vergeet dat ik alles al vergeten ben. En dan komt alles terug. Als een zee van herinneringen. Vloedgolf van verdriet. Godverdomme, jongen, help mij.’

‘Ik probeer je te helpen.’

‘Door piano te spelen?’

‘Ik deed het om goed te doen. Omdat ik dacht dat dat het beste was voor jou.’

‘Ik zeg je wat het beste is voor mij, maar je wil het niet horen.’

Tranen rollen. Ik snik, ik snak naar jou. Ik probeer je te omhelzen, maar je duwt me weg.

‘En wat als ze morgen een medicijn vinden? Morgen!’

Kalm kijk je me aan. Er is geen twijfel mogelijk. Je weet heel goed wat je zegt.

‘Dat is dan goed voor jou.’

Met de handen in mijn dunne haren wandel ik naar het raam. Wolken geven geen raad. Ik denk aan tante Bertha en zeg, wat ik nooit wilde zeggen.

‘Ik zal met de dokter spreken.’

Ik draai me naar je toe. Neem je handen vast en kijk je recht in de ogen.

‘Ik ga met de dokter spreken, Peer.’

‘Dank je wel.’

‘Graag gedaan’, pers ik uit mijn keel, die aanvoelt als een cactus.

Ik stel me voor hoe de dokter je eerst in coma brengt en vervolgens het spuitje geeft waardoor het allemaal stopt. Zo wil je het. Je wil dat het stopt.

Geen dokter zal dit willen doen, ik heb geen been om op te staan. Je bent niet meer bij zinnen. Hoe moet ik het dan doen? Een kussen in je slaap. Zo sterk ben ik niet. Mijn armen wel, mijn hoofd niet. Mijn hart niet.

Je had het officieel moeten maken toen je nog bij zinnen was. IJdelheid is een heel slechte adviseur. Ik wil je wel helpen, maar ik weet niet hoe.

Ik zal mijn belofte houden. Met de dokter spreken. Het zal niets uithalen. Dat weet ik nu al, maar dat hoeft jij nu niet te weten. Als er geen misbruik was, waren er niet zulke strenge wetten. De gewone mensen worden altijd gestraft voor de criminelen.

We zullen creatief moeten zijn. Ik zal iets vinden, Peer Lortcher.

Je neemt me vast en ik los al mijn verdriet, hangend over je schouder.

Zo staan we enkele minuten. Het mag nog langer duren, ik geniet van iedere seconde, maar jij maakt je los en zegt heel onrustig: ‘We moeten hier snel weg. Ik moet naar het moederhuis. Ik word vader. Marcel als het een jongen is, Marie-Louise als het een meisje is.’

XIII. Dokter – ik

19.36 UUR

Ik klopte op de deur.

Hij zei: ‘Binnen.’

Ik opende de deur.

Hij glimlachte.

Ik draalde.

‘Mijnheer Lortcher, waarmee kan ik u helpen?’

Ik wilde wel, maar kon niet spreken.

Hij legde zijn pen neer en keek me vragend aan.

Mijn lippen trilden. Er kwam niets uit.

‘Wil u even gaan zitten?’

Ik schudde het hoofd.

‘Wil u iets zeggen?’

Ik glimlachte.

‘Mijnheer Lortcher?’

Zwijgen kunt ge nooit genoeg doen.

‘Mijnheer Lortcher?’

‘Laat maar. Ik ben het vergeten.’

Dankwoord

Ik dank:

mijn uitgevers voor het vertrouwen,
Rataplan en Te Gek?! als producenten van het theaterstuk,
Antoon Offeciers, de componist-pianist, die de voorstel-
ling mede gemaakt heeft,
Ivo Leue voor de vertelstof,
Trix voor de titel,
Lucas Matthyssens voor de medische controle en de vriend-
schappelijke kijk,
Marilou Borgmans en Eva De Mul voor het inspireren,
lezen en herlezen,
Aaron Lapeirre voor zijn fotografische nalezing,
Warre Borgmans voor het gestalte geven aan Peer, een
prestatie die ik nooit wil vergeten,
u voor het lezen van dit boek (tenzij u alleen het nawoord
hebt gelezen, dan hoop ik dat u alsnog het hele boek leest).

© 2016 Uitgeverij Manteau / WPG Uitgevers België nv,
Mechelsesteenweg 203, B-2018 Antwerpen en Dimitri Leue
www.manteau.be
info@manteau.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
WPG Media
Wibautstraat 133 – 1097 DN Amsterdam
Postbus 1050 – 1000 BB Amsterdam

Eerste druk oktober 2016

Omslagontwerp: Herman Houbrechts
Auteursfoto: Wim Van Eesbeek
Omslagbeeld: Marcel Lortcher
Opmaak binnenwerk: Ready2Print

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3291 7
D/2016/0034/444
NUR 301

